

บทที่ 2

การยักอ่านาจารย์รัฐของคณะกรรมการในวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ.2501 กับกระแสความคิดประชาธิปไตย

ประชาชนคนไทยจะไม่มีวันถอยหลังกลับไปสู่ปี 2475 อีกก็เพราะว่าประชาชนคนไทยรุ่นนี้ใคร่เรียนรู้มาพอแล้วถึงงานของกลุ่มบุคคล ซึ่งใคร่ชื่อว่ากลุ่มบุคคลการปี 75 อันนำประเทศให้พ้นจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาสู่ระบอบรัฐธรรมนูญโค่งสำเร็จ อันคุณงามความดีที่มีอยู่ของกลุ่มบุคคลนี้ ประชาชนชาวไทยรุ่นนี้ก็จะรำลึกต่อไป แลความดีที่ผลาญเลือดในการจะนำประเทศไปสู่ระบอบประชาธิปไตยที่เหมาะกับชาวไทยนั้น เราใคร่ใคร่เห็นกันแล้วในปีไม่ลายมือ นักการเมืองรุ่นนั้นก็ได้ล้มหายตายจากไปมากแล้ว หากจะยังมีใครเหลือชีวิตอยู่และปรารถนาจะเข้ามาแสดงฝีมืออีก เราก็ขอบอกกล่าว เราไม่ต้องการเขาแล้ว เราได้ให้เวลาและโอกาสแสดงฝีมือมาแล้ว เราไม่ต้องการเขาเพราะเราไม่ต้องการย้อนไปสู่พ.ศ.2475 อีก (2: 8)

ทอนหนึ่งจาก "ประชาธิปไตยแบบไทย และข้อคิดเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ"

เจตนารมณ์ที่สำคัญของคณะกรรมการที่ได้ทำการยักอ่านาจารย์รัฐเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ.2501 ได้แก่ การสถาปนาระบอบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย ที่ไม่ใช่แบบฉบับของคระราชฎร และมีความเหมาะสมกับประชาชนชาวไทยขึ้น เนื่องจากสภาพของความขัดแย้งทางการเมือง การต่อสู้แย่งชิงอำนาจและผลประโยชน์ในหมู่ชนชั้นนำ นับแต่มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในปี พ.ศ.2475 ภายใต้อุคของการณ์และคำขวัญที่ว่า "เพื่อประชาชนและประชาธิปไตย" ซึ่งในทางปฏิบัติแล้ว กลับจะเป็นการทำลายระบอบประชาธิปไตย "อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข" กิ่งที่มีผู้แสดงความคิดเห็นเอาไว้อีกนี้

นับตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อปี พ.ศ.2475 เป็นต้นมา ประเทศไทยก็ได้ชื่อว่ามีมีการปกครองประเทศแบบประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ ความเปลี่ยนแปลงทางวัตถุและจิตใจก็เกิดขึ้นในหมู่ประชาชน ระบอบประชาธิปไตยที่ถูกทวงและสมบูรณแบบเป็นเพียงความปั่นบนแผนกระความ สิทธิเสรีภาพ ความระบอบประชาธิปไตยไม่เคยมีปรากฏขึ้น มีแต่ผู้นำในระบอบเผด็จการ ชาวไทยทองประสมกับการต่อสู้เพื่อแย่งชิงอำนาจ การประท้วงประท้วงและการทำลายนาง ซึ่งกันและกัน บางคนก็ถูกเนรเทศให้ไปอยู่ในถิ่นกันการ สิ่งที่เกิดขึ้นล้วนแต่สร้าง ความหวาดหวั่นให้กับประชาชน แมแต่การผูกคูดกันในบางครั้งก็นำตัวไปสู่ขอหากบฏ และเมื่อมหาอุทธรสงครามโลกครั้งที่สองแผยมายมาถึงประเทศไทย ขวัญของประชาชนชาวไทยก็สูญหายจูดอยู่ในความมืดสนิทของวาทกรีกาล

สิ่งหนึ่งที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชนชาวไทยให้อบอุ่น คือสถาบันพระมหากษัตริย์ แต่ในช่วงระยะหัวเลี้ยวหัวต่อของประชาธิปไตยนั้น ฐานะของพระมหากษัตริย์ไทยตกต่ำลงอย่างลึกซึ้ง แดงการณประนามราชวงศ์จักรีของคณะราษฎร และการฟ้องร้องพระมหากษัตริย์ให้ตกเป็นจำเลยในคดีหมิ่นประมาท ถูกคลาไคลเป็นความจริงใจของคณะผู้เปลี่ยนแปลงการปกครองที่ก่อการจะแยกความรู้สึกของประชาชนออกจากสถาบันพระมหากษัตริย์ เจ้านายในราชวงศ์หลายพระองค์ของเสด็จลี้ภัยไปประทับอยู่ต่างประเทศ ในประเทศไทยก็ทรงระมัดระวังพระองค์เป็นที่สุด ฐานะของพระมหากษัตริย์และพระราชวงศ์ตกต่ำลง เพราะความคั่นเหวของใหม่ของไทย (33: 1-2)

ความคิดเห็นดังกล่าวข้างต้นนี้ มีความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในปี พ.ศ.2501 ในแง่ของการโจมตีระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยของคณะราษฎร อันเป็นรากฐานที่มีความสำคัญของแนวความคิดประชาธิปไตยแบบไทย การโจมตีแนวความคิดประชาธิปไตยที่อยู่ในช่วงปี พ.ศ.2475-2500

ในช่วงระยะเวลาของระบอบการเมืองการปกครองของคณะทหารภายใต้การนำของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งรวมตลอดไปถึงทายาททางการเมืองด้วยนั้น นับว่าเป็นระยะเวลาของการกล่าวโทษต่อคณะราษฎรโดยแท้ พร้อมทั้งเป็นการสร้างความชอบธรรมทางการเมืองให้กับการจัดตั้งระบอบการปกครองใหม่ขึ้นโดยการใช้กำลังอำนาจไปในเวลาเดียวกัน กล่าวคือเป็นความพยายามในการที่จะโจมตีคณะราษฎรโดยส่วนรวม และระบอบการปกครองของคณะราษฎรด้วย ดังเช่น

ปัญหาทั้งหลายที่เราประสบอยู่ในปัจจุบันเป็นผลของการที่ผู้นำในสมัยหนึ่งเชื่อว่า ประชาธิปไตยจะพัฒนาได้ในเมืองไทยและประเทศไทยจะเป็น "รัฐที่ดี" ได้โดยการปฏิวัติยึดอำนาจการปกครองในวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ.2475 บรรดาผู้นำในสมัยนั้นได้โฆษณาให้ประชาชนเชื่อว่า วิธีทางไปสู่ประชาธิปไตยนั้นสะดวกสบายและจะใช้เวลาเพียง 10 ปี และประเทศไทยจะเป็นประชาธิปไตยได้ง่ายเหมือนอังกฤษและอเมริกา โดยการให้พระมหากษัตริย์อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ มีรัฐสภา มีการเลือกตั้ง มีคณะรัฐมนตรี และมีรัฐธรรมนูญ (34: 106)

ในขณะเดียวกัน ความพยายามดังกล่าวก็ได้มีการตีกรอบทางความคิดให้กับสภาพการณ์ทางการเมืองในขณะนั้น ว่าเป็นการปกครองแบบประชาธิปไตย เช่นเดียวกับที่เคยเป็นมาในอดีต และเช่นเดียวกันกับระบอบการปกครองในประเทศเสรีประชาธิปไตยทั้งหลาย กล่าวคือ

...ไม่คงมีรัฐธรรมนูญก็เป็นประชาธิปไตยได้ โดยขึ้นอยู่กับผู้นำ ประชาธิปไตยจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้รับผิดชอบในชะตาของประเทศยอมกระทำและละเว้นการกระทำใดๆที่จะเป็นอุปสรรคต่อประชาชน สิ่งที่ควรละเว้นเป็นอย่างยิ่งก็คือ การโกงกิน และการเล่นพวก ถ้าเรามีสปิริตหรือจิตใจที่จะละเว้นอบายมุข 2 ประการนี้แล้ว ถึงแม้ไม่มีรัฐธรรมนูญ ก็ยังจะเป็นประชาธิปไตยได้ (34: 117)

อย่างไรก็ดี ถึงแม้ว่าจะมีความพยายามที่จะปฏิเสธองค์ประกอบพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตยอย่างชัดเจน แต่ก็ไม้อาจที่จะละทิ้งการกล่าวอ้างชื่อประชาธิปไตยได้ "ประชาธิปไตยได้รับการโจมตีอย่างตรงไปตรงมา ทั้งจากผู้นำและสื่อมวลชนที่เป็นกระบอกเสียงให้กับรัฐบาลว่าไม่เหมาะสมกับประเทศไทย จำเป็นจะต้องมี "ประชาธิปไตยแบบไทย" (35: 31)

การที่ผู้ปกครองประเทศและบรรดานักคิดกลุ่มที่มีความใกล้ชิดกับคณะทหารไม่สามารถที่จะล้มเลิกการกล่าวอ้างชื่อ "ประชาธิปไตย" ใต้นั้น ก็ด้วยเหตุผลที่ว่า คำว่าประชาธิปไตย เป็นคำที่มีความหมายในทางที่กว้างในความรู้สึกของคนทั่วไป และมีความสำคัญต่อการสร้างความชอบธรรมทางการเมืองให้กับผู้ปกครองที่มีการกล่าวอ้างถึง จนกลายเป็นเสมือนภาพลวงตา หรือ "มายาคติทางการเมือง" ไปในที่สุด ถึงแม้ผู้อธิบายในเรื่องนี้ว่า

ถ้าเราจะใช้แนวคิด (concept) ประชาธิปไตยตะวันตกมาเปรียบเทียบแล้ว เราจะพบว่าประชาธิปไตยแบบไทยเป็นประชาธิปไตยเทียมแฝง ปัญหาที่น่าคิดคืออยู่ที่ว่า คณะปฏิวัติภายใต้การนำของจอมพลถนอม กิตติขจร เหตุใดจึงมีความจำเป็นต้องใช้คำว่าประชาธิปไตยอยู่เสมอ คำตอบน่าจะอยู่ที่คณะปฏิวัติไม่อาจจะสลัดคำว่าประชาธิปไตยอันเป็นคำที่กลายเป็นมายาคติทางการเมือง (political myth) ของคนไทยไปแล้วได้ คำว่าประชาธิปไตยจึงกลายเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องใช้อยู่เสมอทั้งๆที่เนื้อหามีความแตกต่างจากแนวคิดแบบตะวันตกอยู่มาก (36: 201)

คำว่าประชาธิปไตยเป็นคำที่แฝงไว้ด้วยค่านิยม ทำให้เมื่อมีการกล่าวอ้างถึง ก็จะเป็นคำที่มีพลัง ก่อให้เกิดความเชื่อถือ ศรัทธา ทั้งๆ ที่อาจจะเป็นสิ่งที่มีผิดและเป็นโทษก็ได้ กล่าวคือ

...หลักการของประชาธิปไตยที่ใช้อยู่นี้ แท้ที่จริงเป็นสมมุติฐานหรือเป็นความเชื่อทำนองมายา (myths) เท่านั้น (ตามความคิดของแมคไอเวออร์ myths เป็นความเชื่อที่มีค่านิยมสอดแทรกอยู่ ความเชื่อแบบนี้เป็นสิ่งที่มีมนุษย์ยึดมั่นถือมั่น จนกระทั่งบางครั้งถึงขั้นที่ว่ามนุษย์ถือเป็นหลักทั้งในการดำรงชีวิตและเป็นจุดหมายปลายทางแห่งชีวิต ที่น่าสังเกตุก็คือ myths นั้นอาจผิดหรือถูกก็ได้ อาจจะจริงหรือ

ไม่จริงก็ได้ อาจชอบธรรมหรือไม่ก็ได้อีก บางอย่างอาจจะไม่ยั่งยืน แต่บางอย่างอาจสืบทอดและวิวัฒนาการไปตามความเจริญของสังคม) สำหรับในระบบประชาธิปไตย myths หรือข้อสมมุติฐานที่ยึดถือกันนั้น เป็นสิ่งที่กำหนดและบังคับรูปแบบของสถาบันและกระบวนการทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย เพราะ myths ใดที่กำหนดค่านิยม (values) ของประชาธิปไตยว่ามีอะไรบ้าง สถาบันและกระบวนการต่างๆ จึงเกิดขึ้น เพื่อช่วยให้บุคคลใฝ่บรรลุถึงค่านิยมดังกล่าวนั้น (37: 6)

แมคไอเวอว์ได้นิยามคำว่ามายาคติไว้ว่า "เป็นความเชื่อและความคิดที่แฝงไว้ด้วยค่านิยมที่มนุษย์ยึดมั่น ในสังคมทุกสังคมนั้น จะมีระบบของมายาคติเป็นเครื่องยึดโยงอยู่เสมอ ระบบนี้มีลักษณะเป็นรูปแบบของความคิดที่ซับซ้อนที่ก่อให้เกิดกิจกรรมต่างๆ ในสังคม ความสัมพันธ์ทางสังคมทั้งหมดเป็นผลผลิตจากมายาคติดังกล่าวทั้งสิ้น" (38: 4) และยิ่งไปกว่านั้น "มายาคติยังมีผลต่อประวัติศาสตร์ของสังคมทุกสังคม" (38: 5) อีกด้วย

ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับมายาคติว่าด้วยประชานิยม แมคไอเวอว์ได้กล่าวว่า "นักปรัชญาตะวันตกตลอดจนอารยธรรมอุตสาหกรรมสมัยใหม่ ได้แปรเปลี่ยนรูปแบบลักษณะของสิทธิอำนาจจากสังคมที่มีกลุ่มหลากหลาย ไปสู่สังคมที่มีมายาคติที่หลากหลาย ทำให้รูปแบบของระบอบการปกครองขึ้นอยู่กับรูปแบบของมายาคติที่ผสมผสานกลมกลืนกันระหว่างมายาคติที่ขัดแย้งกัน จนเกิดมายาคติประชานิยมขึ้นในที่สุด" (38: 50-51)

ความศักดิ์สิทธิ์ของมายาคติเกี่ยวกับคำว่าประชานิยมในประเทศไทยในสังคมการเมืองไทย ในช่วงหลังจากการยึดอำนาจรัฐของคณะทหารในปี พ.ศ.2501 นั้น แสดงออกมาในลักษณะหรือพฤติกรรมของผู้ปกครองประเทศ ซึ่งยังคงแสดงคนว่าเป็นผู้ที่มีความผูกพันในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอยู่อย่างสม่ำเสมอ ถึงการประกาศต่อสาธารณชนของจอมพลถนอม กิตติขจร ดังนี้

ข้าพเจ้ามีความรู้สึกอยู่เสมอว่า ถ้าหากเราสามารถให้ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องระบอบประชาธิปไตย แก่ประชาชนทุกระดับชั้นทั่วประเทศได้ และสามารถชักชวนให้ประชาชนทุกตำบล หมู่บ้าน หันมาสนใจเรื่องราวเกี่ยวกับการบ้านการเมืองได้แล้ว จะเป็นทางช่วยให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทยเรามีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น เพราะการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้นคือการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประโยชน์ของประชาชนเอง (39: 179)

อย่างไรก็ดี ในทางปฏิบัติแล้ว ผู้ปกครองในช่วงดังกล่าวนี้ ไม่ว่าจะเป็ นจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ หรือจอมพลถนอม กิตติขจร หรือแม้แต่จอมพลประภาส จารุเสถียร ล้วนแต่ไม่มีความนิยมชมชอบในหลักการ และวิธีการของระบอบประชาธิปไตยแต่อย่างใด ระบอบการเมืองการปกครองภายหลังการยึดอำนาจรัฐของคณะทหารในปี พ.ศ.2501

เป็นภาพสะท้อนของแนวความคิดทางการเมืองของชนชั้นนำทางทหารในขณะนั้นโดยแท้ เนื่องจากโดยทั่วไปแล้ว ทหารมักจะมีลักษณะทางความคิดที่สำคัญอยู่ 4 ประการคือ

1. ความรู้สึกชาตินิยมและความรู้สึกเกี่ยวกับเอกลักษณ์ของชาติที่มีสูง
2. มีความเคร่งครัดสูง และเน้นการต่อต้านการทุจริต มีการทำงานแบบที่เรียกว่า เอาการเอางาน
3. ยอมรับในกลไกสาธารณะ (กลไกของรัฐ) ว่าเป็นพื้นฐานในการบรรลุถึงการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม
4. มีลักษณะการต่อต้านการเมือง คือมองการเมืองในแง่ลบ เป็นปรปักษ์ต่อการเมือง และกลุ่มการเมือง การเมืองของทหารก็คือ การเมืองที่มีความต้องการที่จะอยู่เหนือการเมือง (40 : 139-141)

ในทำนองเดียวกัน บรรดาผู้นำทางทหารที่ร่วมกันทำการยึดอำนาจรัฐและการปกครองประเทศในช่วงนั้น ก็มีลักษณะทางความคิดที่เป็นการต่อต้านแนวความคิดทางการเมืองแบบประชาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่งความคิดประชาธิปไตย รวมตลอดไปถึงองค์ประกอบและกระบวนการทางการเมืองแบบประชาธิปไตยตะวันตก ที่ได้มีการดำเนินมานานนับแต่มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในปี พ.ศ. 2475 ซึ่งเป็นผลมาจากความพยายามในการ "ทำให้เป็นตะวันตก" ของคณะราษฎร ทั้งนี้ ก็ด้วยเหตุผลที่สำคัญประการหนึ่งคือ

ผู้นำรัฐประหารพ.ศ. 2500 นั้นแตกต่างจากผู้นำก่อการพ.ศ. 2475 ตามข้อเท็จจริงที่ว่า บรรดาผู้นำรัฐประหาร 2500 นี้ ส่วนใหญ่เป็นนายทหารบก ผู้ซึ่งมิได้มีประสบการณ์ด้านการศึกษามาจากต่างประเทศโดยแท้จริงเลย ความคิดความเห็นทางการเมืองของบุคคลเหล่านี้จึงเกือบจะเรียกได้ว่ามาจากสิ่งที่เกิดขึ้นในประเทศไทย จึงเป็นธรรมชาติอยู่แล้วที่บุคคลเหล่านี้จะรู้สึกประทับใจในแนวความคิดที่ว่า ประชาธิปไตยแบบตะวันตกเป็นจุดมุ่งหมายขั้นสุดท้ายในการสร้างประเทศทางการเมืองให้ทันสมัย น้อยกว่าบรรดาผู้นำก่อนๆ มากทีเดียว (41 : (34))

ดังนั้น หากถือตามเกณฑ์แบบตะวันตกแล้ว ลักษณะทางความคิดของบรรดาชนชั้นนำทางทหารในเวลานั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จะมีลักษณะเป็น "การถอยหลังเข้าคลอง" (41 : (35)) เนื่องมาจากการอบรมกล่อมเกลาและการผ่านประสบการณ์ทางการเมือง ที่มีแต่สภาพของความล้มเหลวของระบอบประชาธิปไตยในสังคมไทย ดังจะเห็นได้จากการมีทัศนคติในทางลบของผู้นำทางทหารระดับสูงสุด คือจอมพลสฤษดิ์ ที่มีต่อกลไกทางการเมืองแบบประชาธิปไตย เช่น "ในทันทีที่ได้มีการปฏิวัติ เราก็ได้กวาดล้างความเสื่อมโทรมทั้งหลายไปแทบหมดสิ้น เช่น การล้มล้างพรรคการเมือง อันเป็นบ่อเกิดแห่งความวุ่นวายในเวลานั้น" (42 : 2) หรือ "ข้าพเจ้าใคร่จะขอร้องทูลความเข้าใจไว้

แต่บัดนี้ ว่าสภาพนาการเศรษฐกิจนี้ไม่ใช่สภาการเมือง ไม่ใช่สถาบันที่จะแข่งขันเอาแพ้เอาชนะกัน ไม่เหมือนอย่างสภาผู้แทนราษฎรที่ประกอบด้วยพรรคการเมืองหลายพรรค ซึ่งจะต้องขัดเคี่ยวหักโค่นกัน สถานนี้เป็นสภาทำงาน" (43: 63) และในระบับรองลงไป ได้แก่ จอมพลถนอม กิตติขจร ผู้สืบทอดอำนาจต่อจากจอมพลสฤษดิ์ ก็มีลักษณะของทัศนคติทางการเมืองที่ไม่แตกต่างไปจากของจอมพลสฤษดิ์เท่าไรนัก จอมพลถนอมมองว่า ชำระราชการมีความสามารถที่จะเป็นตัวแทนของประชาชนได้เป็นอย่างดี โดยการทำหน้าที่เป็นเสมือนพรรคการเมืองและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ดังปรากฏในความตอนหนึ่งของโอวาทในพิธีมอบประกาศนียบัตรและเข็มวิทย์ฐานะแก่ผู้สำเร็จการศึกษา หลักสูตร "เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์" ฝ่ายอำนวยการ วันที่ 12 ณ คึกสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล เมื่อวันที่ 16 เมษายน พ.ศ.2514 ดังนี้

...การบริหารประเทศที่ประชาชนไม่ร่วมมือสนับสนุนตามแนวทางแห่งประชาธิปไตยนั้น ย่อมไม่ไฉนลดี ดังนั้นรัฐบาลจึงได้สนับสนุนให้กรมประชาสัมพันธ์จัดตั้งโรงเรียนการประชาสัมพันธ์ขึ้นเมื่อ 9 ปีที่แล้ว โดยตั้งใจที่จะให้ข้าราชการและเจ้าหน้าที่รัฐวิสาหกิจซึ่งก็เป็นตัวแทนของรัฐบาลตามหน่วยราชการ ได้เรียนรู้หลักการบริหารประชาสัมพันธ์ที่ดี จะใดเป็นตัวอย่างที่สำคัญคอยทำหน้าที่จัดสรรข่าวสารส่งไปให้ประชาชนกลุ่มต่างๆ โดยทั่วถึงกัน พร้อมกันนั้นก็คอยสลับครีบทึ่งความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนด้วยและเมื่อข่าวสารระหว่างหน่วยราชการกับประชาชนสามารถถ่ายเทไปมาได้สะดวก พอเพียงและสม่ำเสมอ ประกอบกับมีการอธิบายชี้แจงอยู่เป็นประจำแล้ว ความเข้าใจและความรู้สึกไปในทางที่ดีต่อกันก็ย่อมจะเกิดขึ้นและไม่เป็นอุปสรรคขัดขวางการพัฒนาประเทศต่อไป อย่างไรก็ตามก็ ในเมื่อประชาชนยังแบ่งออกเป็นกลุ่มผลประโยชน์ ทางฝ่ายต่างๆมุ่งแต่จะรักษาผลประโยชน์ส่วนตัวจนลืมนึกถึงส่วนรวมแล้ว ย่อมจะเป็นอุปสรรคต่อการบริหารและพัฒนาบ้านเมืองอย่างยิ่ง (44: 64)

ยิ่งไปกว่านั้น ถึงแม้ในขณะที่จอมพลถนอม กิตติขจรจะไม่ได้อยู่ในอำนาจแล้ว แนวความคิดหรือทัศนคติทางการเมืองในลักษณะดังกล่าว ก็ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงไป ดังจะพบจากข้อเขียนในหนังสือที่ระลึกวันครบรอบวันเกิด 72 ปีของจอมพลถนอม มีความตอนหนึ่งว่า

ผู้แทนบางคนบางกลุ่ม ได้พยายามดำเนินการไปในทางที่ไม่สมควร พยายามยุยงให้ประชาชนเกลียดชังรัฐบาล จะเห็นได้จากคำอธิบายในสภา มีการใช้คำพูดที่รุนแรงและหยาบคายจนแทบจะฟังไม่ได้ มีการวิงวอนหาผลประโยชน์ต่างๆ และก่อกวนความวุ่นวายให้แก่ระบอบรัฐสภาอยู่ตลอดเวลา (45: 10)

จากข้อความข้างต้น จอมพลถนอมมีความเห็นว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นผู้ทำลายระบอบรัฐสภา เนื่องจากมีพฤติกรรมและมุ่งที่จะโค่นล้มรัฐบาลเป็นสำคัญ เป็นการทำลายเสถียรภาพและความมั่นคงของรัฐบาล ซึ่งตามความคิดของจอมพลถนอมแล้ว เท่ากับเป็นการทำลายเสถียรภาพทางการเมือง หรือเสถียรภาพของระบอบทั้งระบอบ ดังนั้น การรักษาความมั่นคงของรัฐบาลจึงจะนำไปสู่เสถียรภาพทางการเมืองได้

การที่ผู้นำทางทหารในช่วงเวลานั้นมีความคิด ความเห็นหรือทัศนคติทางการเมืองไปในลักษณะที่เป็นการต่อต้านการเมืองแบบประชาธิปไตยดังกล่าวข้างต้นนี้ ในการศึกษาเรื่อง "รัฐและอุดมการณ์ในยุคจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์(2500-2506)" โดยศักดิ์นา ฉัตรกุล ณ ออยุธยา ก็ได้ยืนยันว่า บรรดาผู้นำทางทหารในช่วงนั้นมีการอบรมกล่อมเกลாதองศาทางการเมืองส่วนใหญ่จากสภาพแวดล้อมทางการเมืองในประเทศ แต่ไม่ได้หมายความว่า บุคคลเหล่านั้นจะไม่มีความรู้ความเข้าใจในทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยเสียเลย เนื่องจากเหตุผลที่ว่า

...เสนาธิการคนสำคัญๆ ของคณะปฏิวัติล้วนผ่านประสบการณ์เมืองนอกมาทั้งนั้น ไม่ว่าจะเป็นหลวงวิจิตรวาทการ หรือนายถนอม คอมนันท์ แม่ทัพจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เองก็เป็นคนหนึ่งซึ่งเคยไปสัมผัสกับแคนาดา อเมริกาที่ประชาธิปไตยเบ่งบานมาแล้ว และยังมีความสนิทสนมใกล้ชิดกับชาวอเมริกันคนสำคัญๆ ถึงขนาดหลังการยึดอำนาจเพียงสองวันบุคคลสำคัญระดับรัฐมนตรีกลาโหมอเมริกันถึงกับมายืนถวายรูปถวาย (46: 216-217)

ดังนั้น การมีความคิดเห็นในทางการเมืองในลักษณะดังกล่าว จึงเป็นพื้นฐานของการกระทำทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการยึดอำนาจทางการเมืองการปกครองในปี พ.ศ.2501 ทั้งนี้ก็ด้วยความ "ไม่พอใจต่อระบอบประชาธิปไตยตะวันตกที่เกิดขึ้นในประเทศไทย (ถูกปิดเป็นอนาธิปไตยตะวันตก มีแต่การอ้างประชาชนและประชาธิปไตย โดยการชักแย้งต่อสู้แย่งชิงอำนาจในชั้นผู้นำ) เป็นความต้องการรักษาอำนาจเพื่อพิทักษ์ฐานะของตนให้รอดจากอันตรายที่มาจากปฏิปักษ์ทางการเมือง" (47: 14) กล่าวคือ สภาพความขัดแย้งระหว่างกลุ่มของจอมพลสฤษดิ์ กับกลุ่มของพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ ก่อนการยึดอำนาจรัฐของคณะทหารในปี พ.ศ.2500 ให้นำไปสู่การรวมศูนย์อำนาจทางการเมือง โดยการอ้างการสร้างระบอบประชาธิปไตยแบบไทยขึ้น ด้วยความจำเป็นในเรื่องเกี่ยวกับมายาคติทางการเมืองของคำว่าประชาธิปไตย จึงต้องมีการปกครองในแบบอย่างของระบอบประชาธิปไตย แต่มีลักษณะที่แตกต่างไปจากระบอบประชาธิปไตย

ธิปไตยที่เป็นมาในอดีต โดยมีลักษณะเด่นอยู่ที่การรวมศูนย์อำนาจ ทั้งนี้เพื่อการป้องกันการ
ทำลายจากศัตรูทางการเมือง

ลักษณะการรวมศูนย์อำนาจภายหลังจากการยึดอำนาจรัฐของคณะทหารในปี พ.ศ.2501

ลักษณะของการรวมศูนย์อำนาจของคณะทหาร ภายใต้งานนำของจอมพลสฤษดิ์
ธนะรัชต์นั้น ได้แก่ การรวมอำนาจ "ปฏิวัติ" มาไว้ที่บุคคลเพียงคนเดียว ภายหลังจาก
ยึดอำนาจรัฐในวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ.2501 และเมื่อมีการร่างรัฐธรรมนูญการปกครองระอา-
ณาจักรไทย พุทธศักราช 2502 ก็ได้มีการบัญญัติไว้ว่า "ก่อนการตั้งคณะรัฐมนตรี หัวหน้า
คณะปฏิวัติปฏิบัติหน้าที่ของคณะรัฐมนตรีและนายกรัฐมนตรี" (1: 119) จึงเป็นการรวม
เอาอำนาจบริหารมาไว้ที่จอมพลสฤษดิ์เพียงคนเดียว แม้เมื่อมีการตั้งคณะรัฐมนตรีแล้ว
การรวมอำนาจทางการบริหารปกครองประเทศโดยจอมพลสฤษดิ์ก็ยังไม่สิ้นสุด นำไปสู่การ
เปลี่ยนแปลงในการจัดองค์การทางการเมืองการบริหารครั้งใหญ่ กล่าวคือ

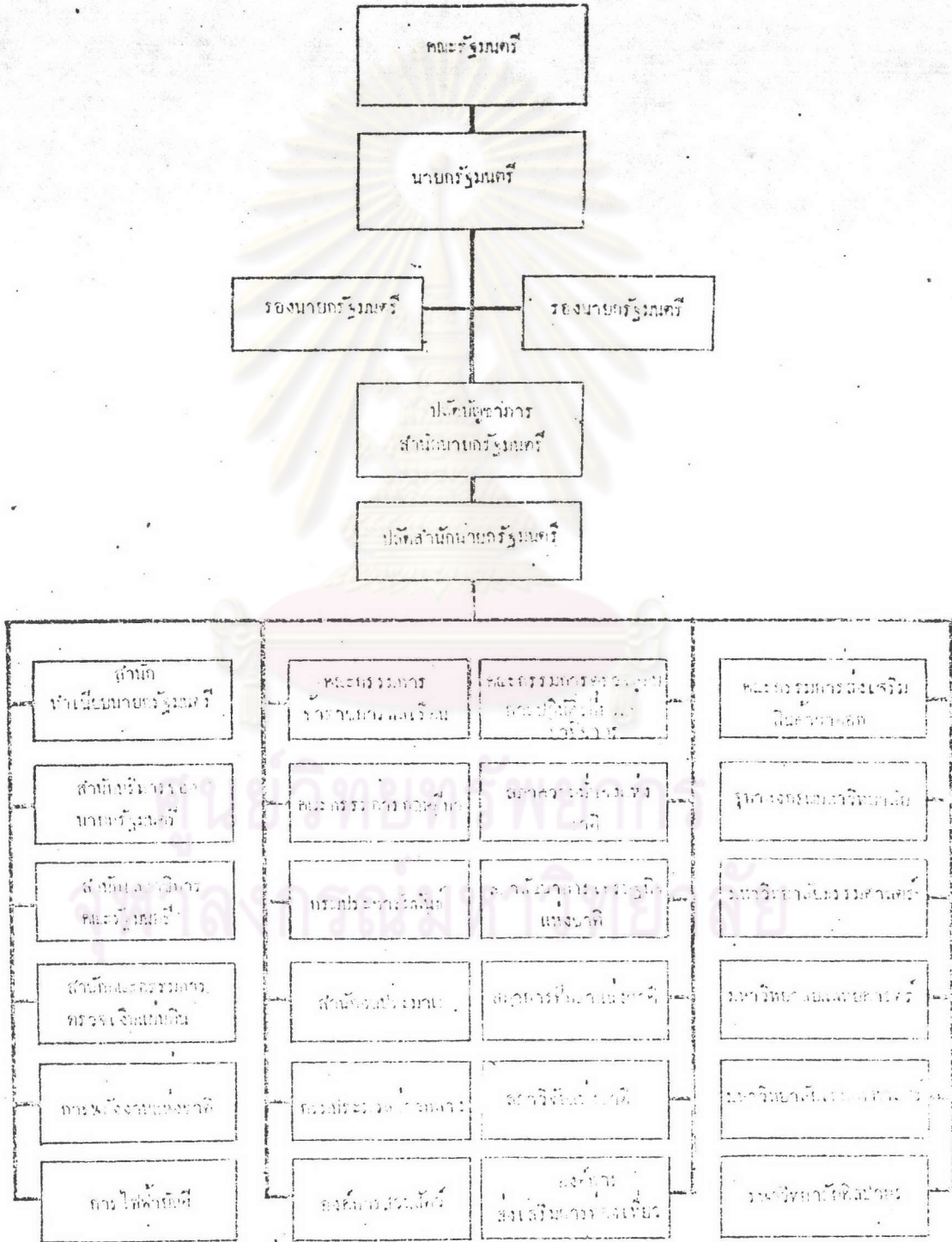
...ในทันทีที่คณะรัฐบาลปัจจุบันขึ้นเมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2502 ก็ได้ออกพระ-
ราชบัญญัติจัดระเบียบราชการสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งประกาศใช้เมื่อวันที่ 14 เดือน
เดียวกัน ทั้งสำนักงานใหม่ขึ้น 3 สำนัก คือสำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี ซึ่งมีลักษณะ
คล้ายสำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรีแต่ก่อน แควงงานกว้างขวางผิวกันมาก
สำนักบริหารของนายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นที่กลั่นกรองนโยบายทั้งภายในและภายนอก
ประเทศ และสำนักงบประมาณซึ่งเอางานงบประมาณจากกระทรวงการคลังมาตั้ง
ไว้ในสำนักนายกรัฐมนตรี เพราะเหตุที่งบประมาณเป็นเส้นโลหิตของนโยบาย หัว-
หน้าส่วนราชการทั้ง 3 สำนักนี้ มีฐานะเท่าปลัดกระทรวง ส่วนงานที่เกี่ยวกับคณะ
รัฐมนตรี อย่างที่เคยมีมาแต่ก่อน ได้ตั้งเป็นสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี หัวหน้า
ส่วนราชการนี้มีฐานะอย่างปลัดกระทรวงคล้ายเหมือนกัน

เป็นอันว่า ในทันทีที่คณะรัฐบาลใหม่ขึ้น ก็มีสำนักงานใหม่เพิ่มขึ้นทันทีในสำนัก
นายกรัฐมนตรี ซึ่งเดิมมีส่วนราชการฐานะเท่ากรม 12 ส่วน เพิ่มขึ้นอีก 3 ส่วน
รวมเป็น 15 ส่วน ทอมมาได้ออนมหาวิทยาลัยต่างๆ มาสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี มี
ส่วนราชการเพิ่มขึ้นใหม่อีก และทองแก่พระราชบัญญัติจัดระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี
อีกหลายครั้งหลายหน จนถึงฉบับที่ 7 ซึ่งประกาศเมื่อวันที่ 13 เมษายน 2503 ได้
จัดตั้งสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ขึ้นเป็นสำนักงานปลัดกระทรวงโดยตรง
และมีสำนักงานคณะกรรมการตรวจสอบการปฏิบัติเกี่ยวกับภาวอากาศและสำนักงาน
คณะกรรมการส่งเสริมสินค้าส่งออกเพิ่มขึ้นอีก จึงมีส่วนราชการฐานะเท่ากรมอยู่ใน
สำนักนายกรัฐมนตรีนี้ถึง 22 ส่วน หรือ 22 กรม แปลว่าเพิ่มขึ้นใหม่จากที่มีอยู่เดิม
ก่อนตั้งรัฐบาลปัจจุบันอีก 10 ส่วนหรือ 10 กรม สำนักนายกรัฐมนตรีจึงเป็นกระ-
หวงกว้างใหญ่ไพศาลกว่าที่เป็นมาในสมัยใดๆ (48: ข-ค)

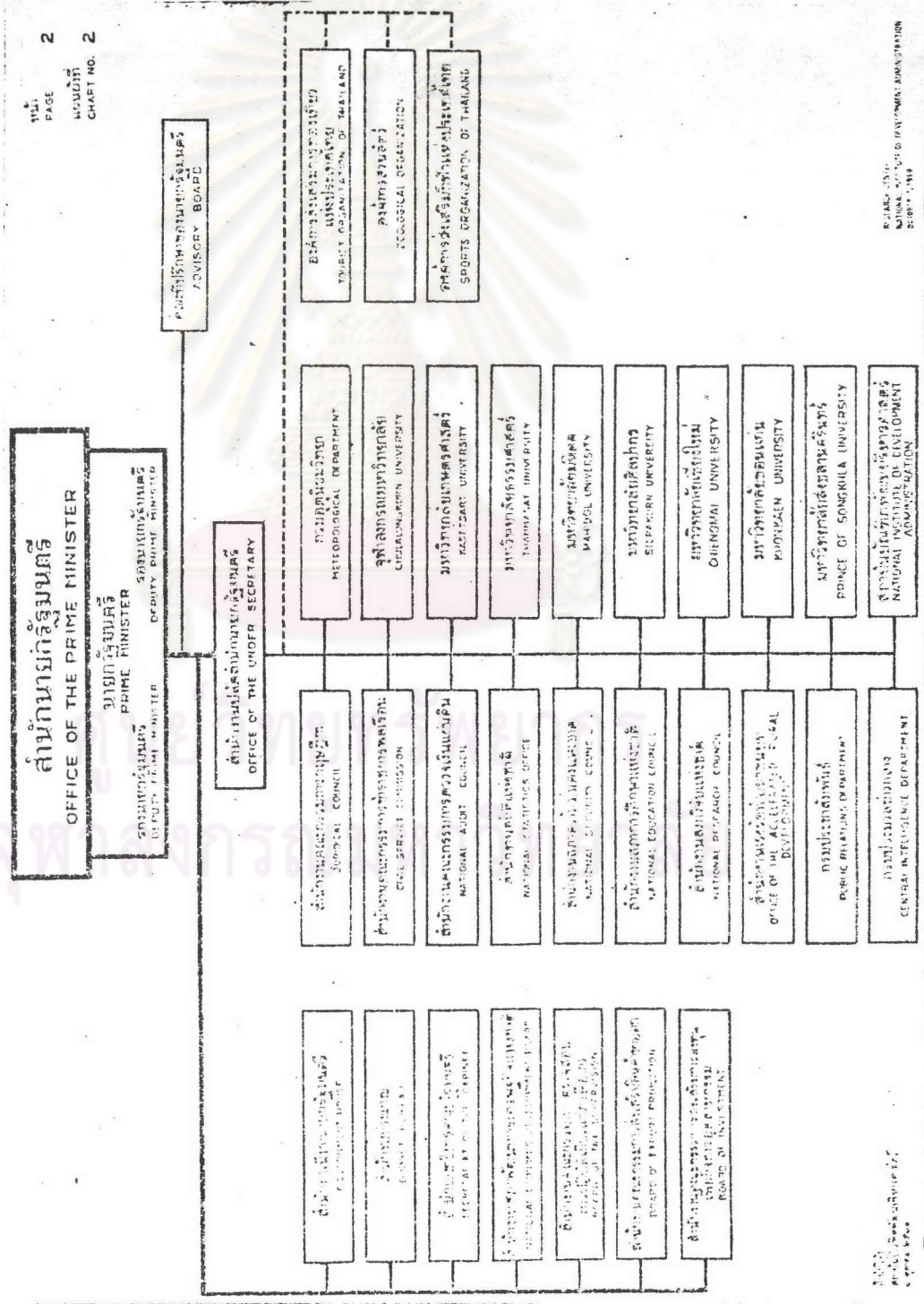
จากคำอธิบายของหลวงวิจิตรวาทการ ปลัดบัญชาการสำนักนายกรัฐมนตรีในช่วงนั้น ย่อมจะชี้ให้เห็นถึงลักษณะของการรวมอำนาจทางการบริหารของจอมพลสฤษดิ์ได้เป็นอย่างดี สำนักนายกรัฐมนตรีในช่วงนั้นมีการจัดองค์การดังต่อไปนี้ (48: 4)

ผังแบ่งส่วนราชการสำนักนายกรัฐมนตรี

ในเวลาต่อมาเมื่อมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงในการจัดองค์การในส่วนราชการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดตั้งมหาวิทยาลัยในส่วนภูมิภาค ได้แก่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ รวมตลอดไปถึงการก่อตั้งสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ด้วย หน่วยงานเหล่านี้ถูกรวมเข้าไว้ในอำนาจการบังคับบัญชาของนายกรัฐมนตรีทั้งสิ้น ทำให้สำนักนายกรัฐมนตรียังมี "อำนาจหน้าที่" กว้างขวางมากใน ด้วงแผนภูมิข้างล่างนี้ (49: 798)

นอกจากการรวมศูนย์อำนาจในการบังคับบัญชาโดยผ่านสำนักนายกรัฐมนตรีแล้ว จอมพลสฤษดิ์ รัชชต์ยังได้ขยายอำนาจไปยังเรื่องของการพัฒนาประเทศอีกด้วย โดยอาศัยการพัฒนาประเทศเป็นเครื่องมือในการรวมเอาอำนาจและทรัพยากรที่กระจุกกระจาย อยู่ตามหน่วยงานต่างๆ มาใช้ในองค์กรเดียว คือ กระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ โดยตัว จอมพลสฤษดิ์เองเป็นรัฐมนตรีว่าการ

เป้าหมายของการจัดตั้งกระทรวงพัฒนาการแห่งชาตินี้ ได้มีระบุไว้ว่า "คือ การนิเทศก์เพื่อประสาน, ควบคุม, ให้คำแนะนำและให้บริการแก่หน่วยราชการของกระทรวง ทบวงกรมต่างๆ ใ้ดำเนินงานไปโดยลึดยิ่งขึ้น เป็นการยกมาตรฐานชีวิตของประชาชนให้สูงขึ้นโดยเร็วตามนโยบายของคณะปฏิวัติ" (50: 15)

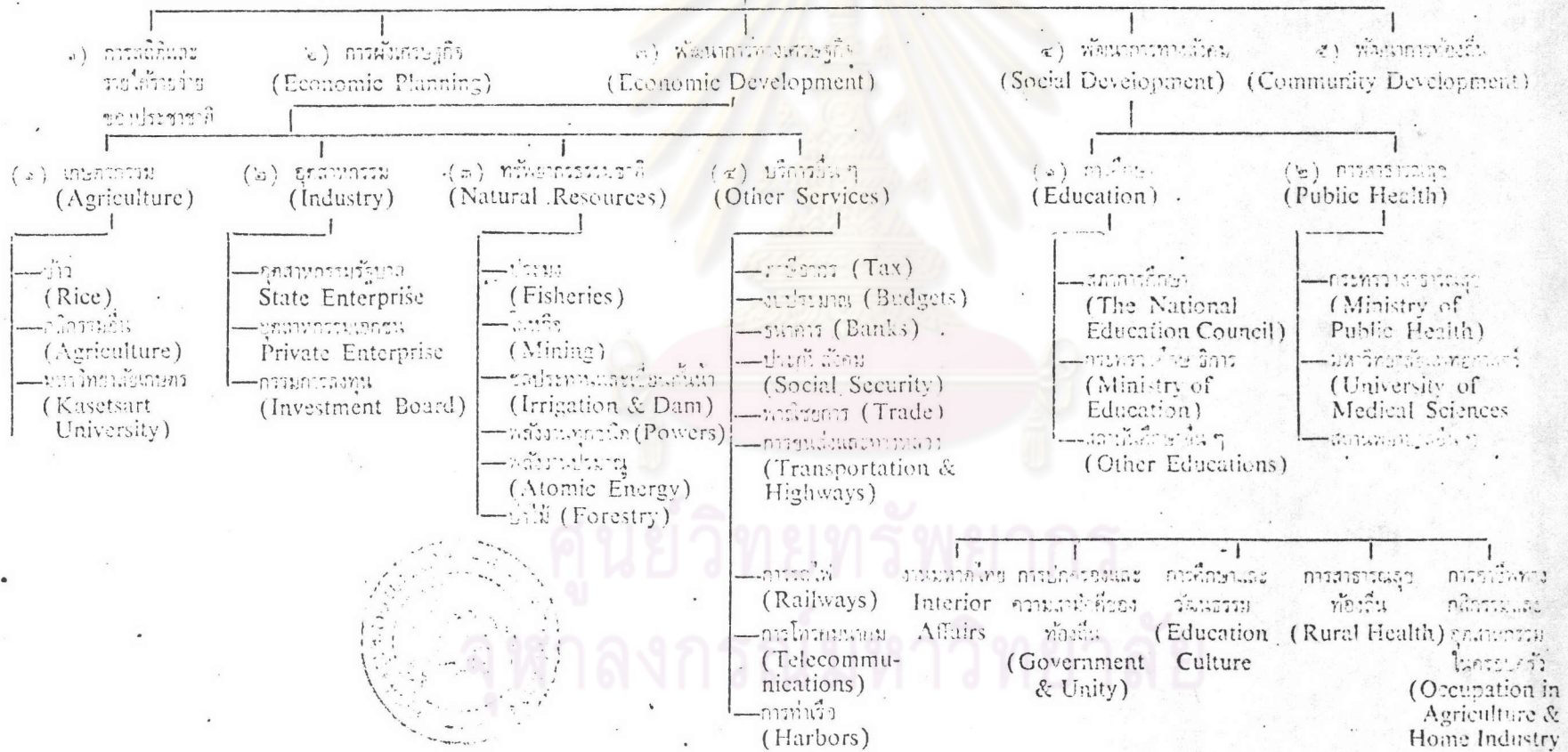
ในทางปฏิบัติแล้ว วัตถุประสงค์สำคัญของการจัดตั้งกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ นั้นก็คือ การดึงเอาพลังอำนาจจากกระทรวงต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นกระทรวงมหาดไทย กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงเกษตร กระทรวงคมนาคม รวมทั้งกระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงสาธารณสุข มารวมไว้ที่หน่วยการสั่งการเพียงหน่วยเดียว เพื่อการควบคุม บังคับบัญชาโดยตรงที่มีประสิทธิภาพ ผลที่เกิดขึ้นก็คือ การปฏิบัติการที่มีความคล่องตัวใน ฐานะของการสั่งการสูง ไม่แตกต่างไปจากกรใช้อำนาจของคณะปฏิวัติเท่าใดนัก และมีความสอดคล้องทงกันกับแนวความคิดแบบกึ่งเกมของไทย ซึ่งไม่นิยมการจำแนกแยกแยะ บทบาทและหน้าที่อย่างเฉพาะเจาะจง ตามแบบอย่างของแนวความคิดในการพัฒนาทาง การเมืองในสังคมตะวันตก

แนวความคิดดังกล่าวข้างต้นได้มีการเสนอออกมาเป็นรูปธรรม ดังที่ปรากฏใน ข้อเสนอของนายบุญชนะ อัครถาวร ในวันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2504 ดังต่อไปนี้

(50: 15)

(สำนักงานปลัดกระทรวง)

ยิ่งไปกว่านั้น จอมพลสฤษดิ์ยังได้ดำรงตำแหน่งแห่งอำนาจอีกหลายตำแหน่งในเวลาเดียวกัน กล่าวคือ ในตำแหน่งอำนวยการทหาร จอมพลสฤษดิ์ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูงสุดและผู้บัญชาการทหารบก มีอำนาจควบคุมบังคับบัญชากองทัพทหารทั้ง 3 เหล่าทัพ และมีอำนาจหน้าที่ในการปกครองสั่งการกองทัพบกโดยตรง นอกจากนี้จอมพลสฤษดิ์ยังได้ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจอีกด้วย ทำให้สามารถจะควบคุม กำจัดตำรวจทั่วประเทศได้อย่างใกล้ชิด เป็นการป้องกันการใช้กำลังตำรวจในทางที่จะเป็นอันตรายต่อตนเองได้เป็นอย่างดี

ส่วนในตำแหน่งอำนวยการทางเศรษฐกิจ จอมพลสฤษดิ์ได้จัดตั้งสภาพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติขึ้น และดำรงตำแหน่งประธาน และประกอบกับการใช้การสั่งการในสำนักงบประมาณ และคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน โดยผ่านสายการบังคับบัญชาภายในสำนักนายกรัฐมนตรี ทำให้จอมพลสฤษดิ์ และบริวาร รวมทั้งครอบครัว สามารถผูกโยงสายสัมพันธ์กับกลุ่มนักธุรกิจ ไม่ว่าจะ เป็นธุรกิจภายในประเทศ หรือกลุ่มธุรกิจข้ามชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มธุรกิจอเมริกัน

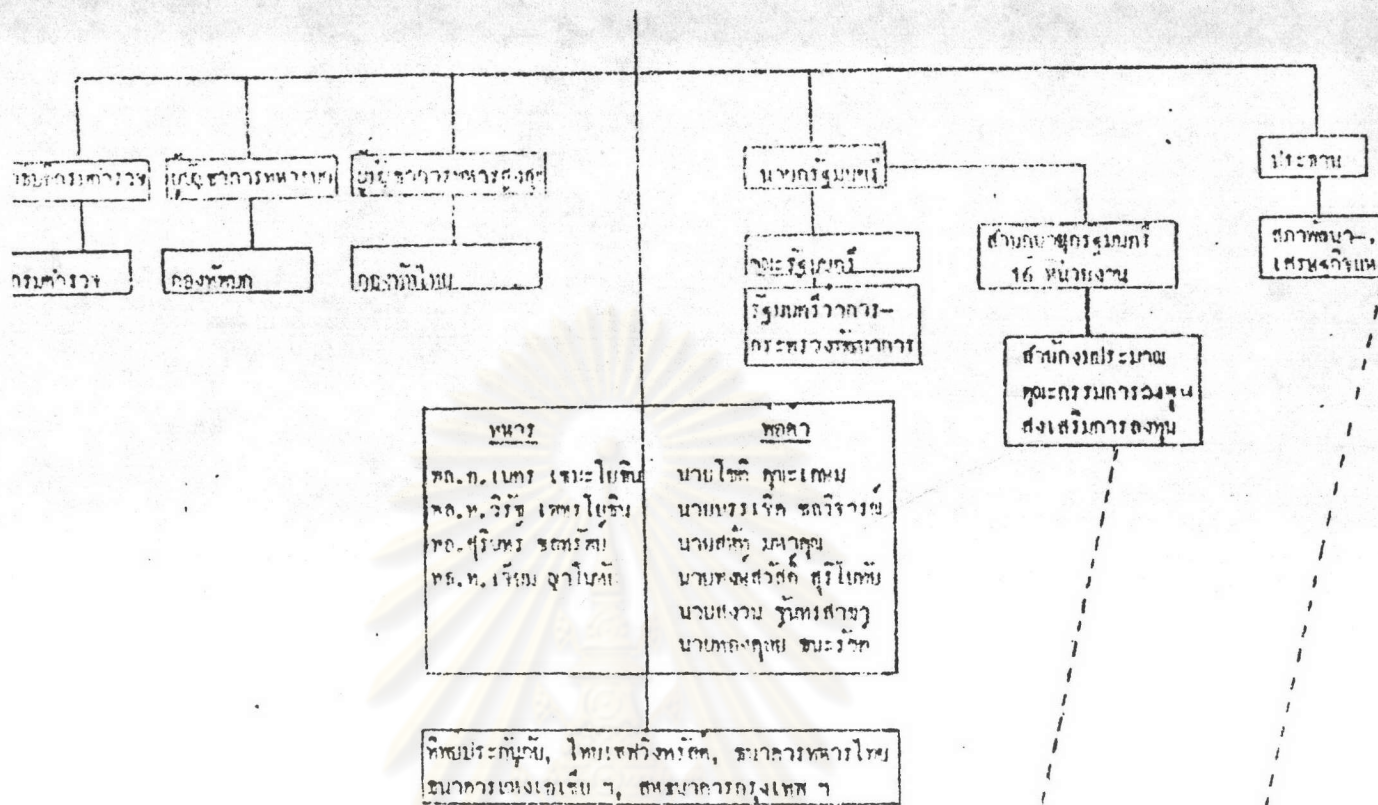
เมื่อมองในภาพรวมแล้ว การรวมศูนย์อำนาจในทุกด้านของจอมพลสฤษดิ์และพวก พอดีจะสรุปออกมาได้ดังนี้ (47 : ไบแทรก)

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อำนาจการปฏิบัติงานภายใต้พื่อ ขุนฤกษ์ชัยภัก
นโยบายศึกษาระดับปริญญาตรี

บริษัท	ปีหลัง	ให้บริการวิชาการหรือสนับสนุน	ให้บริการส่งเสริมการวิจัย
1. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง	2503	2503 (บริษัท บริการเอกสารกลาง)	✓
2. บริษัท สหวิทย์	2503	2503 (บริษัท สหวิทย์)	✓
3. บริษัท ไทยเสหวิงวิท	2503	2503 (บริษัท ไทยเสหวิงวิท)	✓
4. บริษัท สหวิทย์	2503	2503 (บริษัท สหวิทย์)	✓
5. บริษัท สหวิทย์	2503	2503 (บริษัท สหวิทย์)	✓
6. บริษัท สหวิทย์	2503	2503 (บริษัท สหวิทย์)	✓
7. บริษัท สหวิทย์	2503	2503 (บริษัท สหวิทย์)	✓
8. บริษัท สหวิทย์	2503	2503 (บริษัท สหวิทย์)	✓
วิทยบริการฯ			
1. บริษัท สหวิทย์	2504	2504 (บริษัท สหวิทย์)	✓
2. บริษัท สหวิทย์	2505	2505 (บริษัท สหวิทย์)	✓
3. บริษัท สหวิทย์	2507	2507 (บริษัท สหวิทย์)	✓
ศูนย์วิจัย			
1. บริษัท สหวิทย์	2501	2501 (บริษัท สหวิทย์)	✓
2. บริษัท สหวิทย์	2502	2502 (บริษัท สหวิทย์)	✓
3. บริษัท สหวิทย์	2502	2502 (บริษัท สหวิทย์)	✓
4. บริษัท สหวิทย์	2502	2502 (บริษัท สหวิทย์)	✓
5. บริษัท สหวิทย์	2503	2503 (บริษัท สหวิทย์)	✓
6. บริษัท สหวิทย์	2503	2503 (บริษัท สหวิทย์)	✓
7. บริษัท สหวิทย์	2503	2503 (บริษัท สหวิทย์)	✓
8. บริษัท สหวิทย์	2503	2503 (บริษัท สหวิทย์)	✓

ระบอบประชาธิปไตยแบบไทย

ระบอบการเมืองการปกครองในลักษณะที่มีการรวมศูนย์อำนาจของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ดังกล่าวนี้ ได้เริ่มต้นขึ้นภายหลังจากการยึดอำนาจรัฐของคณะทหารเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ.2501 ทำให้ระบอบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยที่ได้มีการนำเข้ามาใช้จากต่างประเทศ นับแต่การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในปี พ.ศ.2475 ต้องหยุดชะงักลงโดยสิ้นเชิง คณะทหารผู้ปกครองประเทศได้นำสังคมนิยมเมืองไทย เข้าสู่ยุคใหม่ของกระบวนการพัฒนาการทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบและมีขั้นตอน ทั้งนี้เป็นไปตามกระแสความคิดที่เรียกว่า ประชาธิปไตยแบบไทย

เราทราบกันอยู่แล้ว ว่ารัฐธรรมนูญเป็นวิชาการอันหนึ่ง กฎหมายรัฐธรรมนูญเป็นวิชาการสำคัญอันหนึ่งในหลักสูตรการศึกษานิติศาสตร์ หลักสูตรใหญ่ๆ ในรัฐธรรมนูญ หลักสูตรสำคัญในการศึกษารัฐศาสตร์ เรื่องรัฐธรรมนูญได้รับการศึกษาค้นคว้าจนเป็นหลักวิชาที่ยิ่งใหญ่เรื่องหนึ่ง แต่ก็มีใครมาหมายความว่า หลักวิชาที่ใครคนควากันมาแล้ว และที่ครูอาจารย์สอนมาแล้วนั้น จะเป็นหลักตายตัวที่แก้ไขไม่ได้ ทฤษฎีทุกเรื่องจะคงถูกทดสอบเป็นครั้งคราว และในบางกรณีก็โคพบจากการทดสอบว่าทฤษฎีบางเรื่องผิดไป ต้องทิ้งทฤษฎีใหม่ บทนิยามหรือคำอธิบายของครูอาจารย์ทั้งหลายแต่ละเรื่องก็ไม่เหมือนกัน แม้แต่คำว่า "ประชาธิปไตย" คำอธิบายของผู้นักทั้งหลายก็ยังไม่ตรงกันไปทั้งหมด วิธีการเลือกตั้งแต่ละประเทศก็ไม่เหมือนกัน จนกระทั่งถึงเวลานี้ โลกยังให้สิทธิเลือกตั้งผิดกัน บางประเทศที่เป็นประชาธิปไตยที่สุด และมีการศึกษามีความเจริญมากที่สุด ยังไม่ให้สิทธิเลือกตั้งแก่สตรี หลายประเทศมีข้อจำกัดเรื่องสิทธิเลือกตั้งต่างๆ กัน แสดงว่าในแง่ทฤษฎีหรือวิชาการก็ไม่มีอะไรตายตัว เราจึงไม่จำเป็นต้องกลัวที่จะบัญญัติอะไรใหม่ในเหมาะสมกับประเทศเรา ขอแค่เพียงให้แน่ใจว่าเหมาะสมจริงๆ (52: 470-471)

สุนทรพจน์ของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ข้างต้น เป็นคำแถลงในโอกาสที่สภาร่างรัฐธรรมนูญได้เริ่มงานร่างรัฐธรรมนูญ ในวันที่ 30 มีนาคม พ.ศ.2504 จึงมีความสำคัญเสมือนคำประกาศในการสถาปนาระบอบการเมืองการปกครองแบบใหม่ ที่เป็นการปฏิเสธหลักการ รูปแบบโครงสร้าง ตลอดจนกระบวนการของระบอบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยตะวันตกโดยสิ้นเชิงและอย่างชัดเจน เจตนารมณ์ของคำประกาศดังกล่าวก็คือ ความต้องการในอันที่จะสร้างหลักการ รูปแบบโครงสร้าง และกระบวนการในระบอบการเมืองการปกครองขึ้น โดยให้มีความสอดคล้องกันกับเป้าประสงค์ของตนเองและคณะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นการรองรับสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ในขณะนั้น ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดความชอบธรรมทางการเมืองกับตนเองและคณะ รวมทั้งระบอบการเมืองการปกครองที่ได้ร่วมกันก่อตั้งขึ้น ซึ่งสืบ

เนื่องมาจากการใช้กำลัง ซึ่งการใช้กำลังเป็นหลักในการปกครองบังคับบัญชาแต่เพียงอย่างเดียวนั้น ยังไม่เป็นการเพียงพอ จำเป็นจะต้องได้รับการยอมรับและความสนับสนุนจากผู้ที่อยู่ภายใต้การปกครองนั้นๆ ด้วย ทั้งนี้แมคเคย์เวลลีได้กล่าวเอาไว้ว่า "ถึงแม้ท่านจะมีกองทัพที่เข้มแข็งที่สุดก็ตาม ท่านจะต้องได้รับความสนับสนุนจากผู้ที่อยู่ในรัฐนั้น เพื่อที่จะได้ครอบครองรัฐนั้น" (53: 8)

ดังนั้น "การมีแต่เพียง "กำลัง" ในการปกครองบังคับบัญชา จึงยังไม่เป็นการเพียงพอในการปกครองบริหารประเทศ จำจะต้องมี "อำนาจ" ด้วย อำนาจในที่นี้ได้แก่ การมีกำลังบวกกับการที่ประชาชนให้ความยินยอมในการใช้กำลังนั้น เพื่อประโยชน์ร่วมของคนในสังคม" (54: 100) จากนั้น กำลังอำนาจก็จะกลายเป็นสิทธิอำนาจ หรืออำนาจที่ชอบธรรม สามารถที่จะทำการปกครองได้อย่างมีความสงบบราบคาบ

ระบอบการเมืองการปกครองประชาธิปไตยแบบไทยที่เกิดขึ้นนั้น ในทางปฏิบัติแล้ว ก็มีลักษณะของระบอบอำนาจนิยมในประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายในเวลานั้น ดังเช่น ปากีสถาน พม่า อินโดนีเซีย เป็นต้น ทั้งนี้ผู้ให้คำอธิบายเกี่ยวกับลักษณะของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบไทยว่า เป็นการปกครองที่มีลักษณะของความเป็นอำนาจนิยมสูง ซึ่งเป็นลักษณะธรรมชาติของทหาร จนทำให้เกิดรูปแบบของวิธีการแบบเผด็จการขึ้น ดังนี้

ผู้นำในคณะปฏิวัติ 2501 นั้น สืบมรดกการปกครองมาจากกลุ่มรัฐประหาร 2490 แต่ส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่เป็นผู้ผลิตภายใน คือไม่ได้รับอิทธิพลโดยตรงจากการศึกษาในต่างประเทศ นายทหารรุ่นจอมพลสฤษดิ์ไม่เคยมียุทธศาสตร์ที่จะไปเรียนต่างประเทศ เพราะสถานการณ์เศรษฐกิจโลกตกต่ำ และการขาดการสนับสนุนจากรัฐบาลอีกด้วย ฉะนั้น สิทธิเสรีนิยมและประชาธิปไตยจึงเป็นความคิดที่ค่อนข้างจะไม่ศักดิ์สิทธิ์สำหรับผู้นำกลุ่มนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนายทหารรุ่นนี้หลังรัฐประหาร 2490 มีบทบาทในการเมืองไทย จากแง่ของผู้กุมอำนาจไว้ และมีการแสดงความไม่คอยจะพอใจในการที่กองทัพต้องยอมรับฟังการเรียกร้องหรือคำแนะนำจากนักการเมืองฝ่ายพลเรือน ถึงแม้ว่าผู้นำฝ่ายทหารจะรับว่าการปฏิวัติ 2475 และการริเริ่มใช้ระบบประชาธิปไตยรัฐธรรมนูญ เป็นจุดเริ่มต้นแห่งการที่ทหารเข้ามามีบทบาทในทางการเมือง แต่อาชีพทหารและวิถีชีวิตของทหารนั้น หนักไปในทางการใช้อำนาจมาแต่ในปัญหาขัดแย้งทางการเมือง ความคลุมเคลวของคณะผู้ก่อการ 2475 ในการส่งเสริมให้มีการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างความคิดทางการเมืองประชาธิปไตยตะวันตก กับชนบทรบเร่ ความเชื่อมั่นเกี่ยวกับหลักการปกครองของไทย ก่อให้เกิดระบบการเมือง ที่จำเป็นของทั้งการใช้อำนาจอธิปไตยส่วนตัว การเมืองระบบอุปถัมภ์และกลุ่มคณะปฏิวัติทาง

การเมือง ฉะนั้น รัฐธรรมนูญฉบับต่างๆ ที่มีมาส่วนใหญ่แล้วจะเป็นกฎหมายที่เกื้อกูลสนับสนุนโครงสร้างแห่งอำนาจของกลุ่มผู้นำแต่ละยุคแต่ละสมัย จอมพลสฤษดิ์พยายามแก้ไขปัญหานี้โดยตั้งข้อสังเกตว่า การเมืองไทยจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการเมืองไทยและความเหมาะสมของสภาพแวดล้อม (55: 43-44)

ผู้ที่มีอิทธิพลในทางความคิดต่อจอมพลสฤษดิ์ก็อย่างมากบุคคลหนึ่ง ก็คือ หลวงวิจิตรวาทการ อดีตที่ปรึกษาคนสำคัญของจอมพล ป. พิบูลสงคราม และนักคิดทางการเมืองไทย ในสมัยนั้น หลวงวิจิตรวาทการเป็นนักประวัติศาสตร์ที่มีความรู้ความสามารถ และยังเป็นนักชาตินิยมที่เป็นที่รู้จักกันดีทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง แนวความคิดทางการเมืองของหลวงวิจิตรวาทการเป็นที่ยอมรับของบรรดาผู้นำทางการเมืองการทหารในขณะนั้น จอมพลสฤษดิ์เองก็มีความเลื่อมใสศรัทธาในความคิดและความสามารถของหลวงวิจิตรวาทการเป็นอย่างมาก ถึงกับขนานนามหลวงวิจิตรวาทการว่าเป็น "กู่ทอง" และภายหลังจากจัดตั้งคณะรัฐมนตรีแล้ว หลวงวิจิตรวาทการก็ได้ดำรงตำแหน่งปลัดบัญชาการสำนักนายกรัฐมนตรี ทำการควบคุมบริหารกระทรวงที่ใหญ่ที่สุดในเวลานั้น จอมพลสฤษดิ์ก็ได้รับแนวความคิดทางการเมืองจากหลวงวิจิตรวาทการหลายเรื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของระบอบปฏิวัติ และกระแสความคิดประชาธิปไตยแบบไทย

ข้อเขียนของหลวงวิจิตรวาทการคนหนึ่งจาก "ดุศโลบายสร้างควมยิ่งใหญ่" ซึ่งได้รับสมญานามว่าเปรียบเสมือนกับ The Prince ของไทยนั้น ได้กล่าวถึงระบอบปฏิวัติว่า "งานปฏิวัติไม่ได้นิยามเพียงเปลี่ยนตัวบุคคลผู้ครองอำนาจ แต่หมายถึงการเปลี่ยนแปลงอันเป็นสาระสำคัญเกี่ยวกับชีวิตและจิตใจของพลเมือง เปลี่ยนระบอบสังคม ระบอบเศรษฐกิจ แนวทางการศึกษาตลอดจนเปลี่ยนนิสัยใจคอของคน ให้เป็นไปในทางที่เห็นว่าดีกว่าเก่า" (56: 285)

ในข้อเขียนอีกท่อนหนึ่ง หลวงวิจิตรวาทการก็ได้กล่าวถึงลักษณะธรรมชาติของการปกครองของไทยในอดีต ดังนี้

ฐานะของพระเจ้าแผ่นดินนั้น ในชั้นเดิมก็เกิดจากพ่อ ระบอบการปกครองเรื่องพ่อปกครองลูก โค้ดทั้งคนก่อนอย่างอื่น เริ่มตั้งแต่พ่อในครอบครัว จนกระทั่งถึงพ่อบ้าน พ่อเมือง องค์พระมหากษัตริย์ก็คือพ่อที่สูงที่สุด บังคับบัญชาภายในวงอำนาจของพ่อ ลูกหันกลับไป พระมหากษัตริย์ออกคำสั่งไปยังพ่อเมือง พ่อเมืองออกคำสั่งไปยังพ่อบ้าน แล้วก็ควบคุมกันเป็นลำดับไป เป็นวิธีการปกครองที่ทีละเล็กละน้อย เพราะเป็นระบอบ

ของธรรมชาติและยุคธรรมชาติ ผู้ปกครองกับผู้อยู่ใต้ความปกครองมีความสัมพันธ์กัน
อย่างครบครัน มีความรักใคร่สนิทสนม เมตตาการุณา เอื้อเฟื้อช่วยเหลือกัน ผู้อยู่
ใต้ปกครองยอมเคารพบนอบ อยู่ในโอวาท เพราะเป็นพ่อ ไม่ใช่คนอื่น ผู้ปกครอง
ยอมปกครองด้วยความเมตตาการุณา เพราะผลเมืองก็คือ ลูก เรียกว่า "ลูกบ้านลูก
เมือง" (56: 77)

แนวความคิดดังกล่าวข้างต้นนี้ เป็นรากฐานของแนวความคิดทางการเมืองที่
เรียกว่า "พ่อขุนอุปถัมภ์แบบเผด็จการ" อันเป็นลักษณะพิเศษของผู้ปกครองในระบบ
ประชาธิปไตยแบบไทย โดยเน้นเฉพาะส่วนของผู้ปกครองสูงสุดในระบบการเมืองไทย
เป็นการเชื่อมโยงความชอบธรรมทางการเมืองของสถาบันพระมหากษัตริย์สยาม เข้ากับ
ระบบการเมืองการปกครองของคณะทหาร โดยการกล่าวอ้างชื่อประชาธิปไตยขึ้นมา
ประกอบอย่างเป็นระบบและมีความกลมกลืน รวมทั้งมีความเป็นลักษณะเฉพาะอีกด้วย คือ

...สังคมไทย ในตัวของสังคมไทยเอง เราเป็นประชาธิปไตยมากที่สุดอยู่แล้วเดิม
ตั้งแต่เรามีชนชาติไทยมาที่เดียว อันนี้ผมยืนยันได้แต่ก็สิ่งที่ดูมากับประชาธิปไตยไทย
ที่ว่า ประชาชน แล้วก็มีพระประมุข ซึ่งตอนแรกๆ เราเรียกว่า พ่อขุน คำว่า พ่อขุน
นั้นอย่าลืม เป็นสัญลักษณ์ของประชาธิปไตยในความหมายที่ลึกซึ้งอยู่ด้วย คือคนไทยเรา
นั่นนั้ ถ้าเราแยกประชาธิปไตยออกมา 3 ด้าน ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ และ
ด้านสังคม เราเป็นมาก่อนฝรั่งเสียอีก เพียงแต่ว่าเป็นในรูปวิถีชีวิตอย่างหนึ่งของ
เรา (57: 80)

ลักษณะธรรมชาติของสังคมการเมืองไทยเป็นสิ่งที่มีความเกี่ยวข้องกันกับประชาธิปไตย
แต่มีความเก่าแก่กว่า และมีความสำคัญมากกว่า เปรียบได้กับวิญญาณที่มีมาก่อนร่างกาย
และมีความสำคัญมากกว่าอีกด้วย กล่าวคือ

...ประชาธิปไตยที่พูดในความหมายที่ว่า เพื่อชีวิตที่ดี เพื่อชีวิตที่กลมกลืนแบบพี่แบบ
น้อง นี่คือวัตถุประสงค์ประชาธิปไตย เรามีสถาบันวิเศษควบคู่กัน ที่แรกก่อนเขาเรียก
ว่าวังกับวัด และเดี๋ยวนี้ก็ยังเป็นอย่างนั้นอยู่และก็ชาวบ้านไม่มีวันที่จะทิ้ง 2 สถาบันนี้
เพราะ 2 สถาบันนี้ โดยเฉพาะสถาบันวังนี้ ให้อ่านจาประชาธิปไตยตลอดมา และ
ผมยืนยันว่า ในแง่ของวิชารัฐศาสตร์ที่ผมว่าก็ผมได้เรียนมามากจริงๆ ไม่มีที่ไหนเหมือน
ชาติไทยของเราเลย นั่นผมยังไม่ไถลงมาถึงปัจจุบันนะครับ แต่เรียกว่าควบคู่กันมา
ตั้งแต่มีชนชาติไทยแล้วละครับ ประชาธิปไตยกับไทย เพียงแต่ว่าสมัยเปลี่ยนแปลง
ไปนี้ เราอาจต้องปรับอะไรกันบ้าง ปรับบ้าง แคปรับ เช่น หนามไม้ก็อาจจะปรับ
ให้ดีขึ้นมานิดหน่อย แคอย่าเปลี่ยนวิญญาณของผมนะครับ นั่นคือสถาบันหลักของชาติ
คือ พ่อขุน และต่อมาคือองค์พระมหากษัตริย์ นั่นคือวิญญาณของชาติครับ (57: 82-83)

จากแนวความคิดเกี่ยวกับสถาบันหลักของสังคมการเมืองไทยนี้ ทำให้จอมพล

สลุงก็ได้ทอดทุนรักษาสถาบันพระมหากษัตริย์ไว้เป็นกรณีพิเศษ ภายหลังจากเปลี่ยนแปลง
 ทางการเมืองในปี พ.ศ.2501 ในขณะที่ได้มีการโค่นล้มสถาบัน หรือรูปแบบโครงสร้าง
 ทางการเมืองแบบประชาธิปไตยตะวันตก ไม่ว่าจะเป็นสภาผู้แทนราษฎร พรรคการเมือง
 การเลือกตั้ง แม้กระทั่งระบบการปกครองท้องถิ่น เป็นการเลิกล้มระบอบการทางการเมือง
 แบบประชาธิปไตยที่ได้มีการจัดตั้งขึ้น นับแต่มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในปี พ.ศ.
 2475 เป็นต้นมา

การเลิกล้มระบอบประชาธิปไตยแบบตะวันตก

การยกเลิกกลไก หรือโครงสร้างทางการเมืองแบบประชาธิปไตยตะวันตกที่มี
 อยู่เดิมนั้น จำเป็นจะต้องมีการให้เหตุผลที่มีความน่าเชื่อถือ และต้องมีความสอดคล้องกับ
 ความเป็นจริงที่เกิดขึ้นด้วย จอมพลสฤษดิ์และคณะก็มีความคิดที่ไม่นิยมระบอบการทาง
 การเมืองเหล่านั้นอยู่แล้ว จึงไม่เป็นการยากลำบากเลยที่จะให้เหตุผลในการดำเนินการ
 ดังกล่าว

จากประกาศของคณะปฏิวัติ ที่ได้ทำการยึดอำนาจรัฐเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ.
 2501 ได้มีการชี้แจงเหตุผลในการยึดอำนาจรัฐไว้ส่วนหนึ่ง ซึ่งได้ระบุถึงสาเหตุของการ
 ยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475 แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช
 2495 ว่า "บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ยังไม่รัดกุมพอจะแก้สถานการณ์ที่เป็นอยู่ในบัดนี้ได้
 รัฐบาลต้องลาออกไปก็ด้วยเหตุนี้ จึงจำเป็นต้องสร้างรัฐธรรมนูญใหม่ให้รัดกุมเข้มแข็งพอ
 ที่จะต่อสู้กับภัยเฉพาะหน้าของประเทศชาติ" (58: 308) และมีผลทำให้สภาผู้แทนราษฎร
 ต้องสิ้นสุดลงไปด้วย

ส่วนการยกเลิกพรรคการเมืองนั้น ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 8 ได้ให้เหตุ
 ผลสั้นๆ เช่นเดียวกันว่า "ด้วยคณะปฏิวัติเห็นว่า สถานการณ์ของประเทศไทยเวลานี้ไม่
 สมควรที่จะให้มีพรรคการเมือง ฉะนั้น จึงให้ยกเลิกพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ.
 2498 บรรดาพรรคการเมืองที่ได้จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติดังกล่าวแล้ว ให้เป็นอันสิ้น
 สิ้นลง และจะตั้งขึ้นใหม่มิได้" (59: (10))

นอกจากนี้ ในส่วนภูมิภาค คณะทหารก็ได้ทำการชุกครากถอนโคนของระบอบ
 ประชาธิปไตยลงไปถึงในระดับของการปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นเทศบาล หรือ
 องค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยทำการเปลี่ยนแปลงยกเลิกระบบการเลือกตั้งภายในองค์

การปกครองท้องถิ่นเหล่านี้ ไปเป็นการใช้วิธีการแต่งตั้งจากส่วนกลาง หรือการแต่งตั้งจากคณะกรรมการเป็นการทดแทน ดังที่ปรากฏในประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 34 ดังนี้

โดยที่เมื่อมีตำแหน่งสมาชิกสภาจังหวัด และสมาชิกสภาเทศบาลว่างลงก่อนครบกำหนดถึงคราวออกตามวาระ ในบางกรณีการขอมสมาชิกในตำแหน่งที่ว่างนั้นจะต้องกระทำโดยการเลือกตั้งซึ่งคณะปฏิวัติได้พิจารณาเห็นว่าไม่สมควรจะกระทำในขณะนี้ เพราะคณะปฏิวัติกำลังพิจารณาปรับปรุงกฎหมายในเรื่องนี้

หัวหน้าคณะปฏิวัติจึงมีคำสั่งดังต่อไปนี้

ข้อ 1 เมื่อสมาชิกสภาจังหวัดหรือสมาชิกสภาเทศบาลว่างลง และการตั้งขอมจะต้องกระทำโดยวิธีเลือกตั้ง ก็ให้กระทำได้โดยการแต่งตั้ง คือให้ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณาเสนอบุคคลผู้มีคุณสมบัติครบถ้วนตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภานั้นๆ ไปยังปลัดกระทรวงมหาดไทยเพื่อพิจารณาแต่งตั้งต่อไป

ข้อ 2 ให้ถือว่าสมาชิกที่ได้รับการแต่งตั้งตามความในข้อ 1 เป็นสมาชิกที่ได้รับการเลือกตั้งโดยชอบด้วยกฎหมาย และให้อยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่าเวลาของผู้ซึ่งแทน (59: 43)

นอกจากนี้ ในเวลาต่อมาคณะกรรมการก็ได้มีคำสั่งต่อเนื่องออกมาในส่วนของประเทศบาลโดยเฉพาะ ดังปรากฏตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 40 คือ

โดยที่ปรากฏว่า ในขณะนี้คณะเทศมนตรีหลายคณะต้องออกจากตำแหน่ง และผู้ว่าราชการจังหวัดได้แต่งตั้งคณะเทศมนตรีชั่วคราว เพื่อดำเนินกิจการของเทศบาลไปจนกว่าจะได้ออกแต่งตั้งคณะเทศมนตรีชั้นใหม่ และโดยที่ในขณะที่กฎหมายว่าด้วยเทศบาลฉบับปัจจุบันกำลังอยู่ในระหว่างการปรับปรุงของคณะปฏิวัติ ฉะนั้น เพื่อให้การดำเนินกิจการของเทศบาลทั่วราชอาณาจักรดำเนินไปด้วยดีระหว่างปรับปรุงนี้ คณะปฏิวัติจึงเห็นสมควรให้คณะเทศมนตรีชั่วคราวอยู่ในตำแหน่งตลอดระยะเวลาของการปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยเทศบาล (59: 49)

ในที่สุดก่อนการประกาศใช้ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2502 คณะทหารก็ได้ออกประกาศขยายอำนาจเกี่ยวกับการแต่งตั้ง แทนการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นซึ่งได้มีการใช้เป็นกรณีชั่วคราวนั้น ให้เป็นการถาวร ดังปรากฏความตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 55 ดังนี้ "ความในข้อ 1 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 34 ซึ่งใช้บังคับแก่กรณีที่จะต้องมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัด และสมาชิกสภาเทศบาลนั้น ให้นำมาใช้บังคับแก่กรณีที่จะต้องมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัดและสมาชิกสภาเทศบาลอันมิใช่เป็นการเลือกตั้งขอมได้ด้วย" (59: (68)) ดังนั้น การกระทำดังกล่าวของคณะกรรมการ จึงเป็นการทำลายกระบวนการปกครองตนเอง โดยกระบวนการเลือกตั้ง ในระดับท้องถิ่น ตามระบอบประชาธิปไตยโดยสิ้นเชิง สอดคล้องต้องกันกับเจตนาของจอมพลสฤษดิ์

ธนารักษ์ ดังปรากฏในการกล่าวเปิดการประชุมนายกเทศมนตรี ปลัดเทศบาลและผู้ตรวจการเทศบาล ประมาณ 1 ปีภายหลังการยึดอำนาจรัฐ กล่าวคือ

...โดยเหตุที่เป็นของใหม่ งานเทศบาลของเราจึงต้องประสบความยากลำบากหลายประการ ในบางครั้งบางกรณีกลายเป็นเรื่องวิวาทหักโค่นกัน เหมือนอย่างว่าเป็นเรื่องการเมือง อันที่จริงงานเทศบาลเป็นเรื่องท้องถิ่น เป็นการปกครองบ้าน ไม่ใช่การปกครองเมือง และไม่ใช่ว่าเรื่องการเมือง เมื่อเรายังเข้าใจกันน้อยไป และเอาการบริหารบ้านกับการเมืองไปสับสนปนกัน ก็ย่อมมีความยุ่งยากขึ้นเป็นธรรมดา (60: 102)

ดังนั้น หลังจากการยึดอำนาจรัฐของคณะทหารในปี พ.ศ.2501 เพียง 8 วัน ก็ได้มีการพิจารณาแก้ไขพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496 โดยได้มีการระบุเหตุผลไว้ดังต่อไปนี้

การปกครองท้องถิ่นระบบคณะเทศมนตรีและสภาตามพระราชบัญญัติเทศบาล 2496 ซึ่งใช้อยู่กับเทศบาลต่างๆ ในปัจจุบันนี้ ปรากฏว่าการคลังของเทศบาลมีฐานะไม่มั่นคงพอ ไม่มีเงินเหลือพอที่จะมาบำรุงท้องถิ่นเพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชนได้เพียงพอและใกล้ชิด กองตรงกับความต้องการและความจำเป็นของประชาชน เพราะกองนำไปใช้จ่ายเกี่ยวกับเงินเคียนและค่าบุคลากรของคณะเทศมนตรีและสมาชิก ยิ่งกว่านั้น สมาชิกและคณะเทศมนตรีมักฉวยโอกาสแสวงหาประโยชน์ส่วนตัวยิ่งกว่าประโยชน์ส่วนรวม แยกแยกกันเป็นพรรคเป็นพวก ก่อให้เกิดความอดเวงขึ้นเสมอ ทำให้เทศบาลไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร ควรปรับปรุงเสียใหม่ให้เหมาะสมและให้มีประสิทธิภาพ เพื่ออำนวยประโยชน์สุขแก่ประชาชนโดยตรงและใกล้ชิดยิ่งขึ้น (61: 52)

อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงในระบอบท้องถิ่นนี้ ซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อในระบอบชาติด้วย ได้มีการดำเนินการในทางปฏิบัติโดยตัวข้าราชการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าราชการฝ่ายปกครอง อันเป็นกลไกของรัฐในระบอบกลาง โดยมีการเสนอข้อมูลไปยังผู้ตัดสินใจในระดับสูง คือชนชั้นนำทางการเมืองการทหาร ดังที่จะพบว่า มีการเสนอให้มีการเปลี่ยนแปลงที่เรียกว่าเกี่ยวกับประชาธิปไตย โดยมีที่มาจากมติในที่ประชุมของผู้ตรวจราชการกระทรวงมหาดไทย โดยมีผู้ตรวจราชการกระทรวงได้เสนอต่อปลัดกระทรวงมหาดไทยดังต่อไปนี้

- ก. สำนักงานเลือกตั้ง ควรขึ้นกับสภาผู้แทนราษฎร จะได้ไม่มีครหาว่าอยู่ในอิทธิพลของรัฐบาล
- ข. การเลือกตั้งสภาผู้แทนราษฎรหรือสภาจังหวัด หรือสภาเทศบาล ควรใช้วิธีการอย่างเดียวกัน

ค. องค์การบริหารส่วนจังหวัด ประกอบด้วยสภาจังหวัดและผู้ว่าราชการจังหวัด
ร่วมกันดำเนินการส่วนจังหวัด แต่ในปัจจุบันนี้ สภาจังหวัดมักมีลักษณะเป็นการเมือง
ทำให้เกิดการแบ่งแยก แทนที่จะร่วมมือกันดำเนินการส่วนจังหวัด จึงควรให้ผู้ว่า
ราชการจังหวัดเป็นประธานสภาโดยตำแหน่ง

ง. ควรแก้ไขระบบเทศบาล เทศบาลที่มีรายได้ประจำต่ำกว่าห้าแสนบาท ควรให้
ฝ่ายปกครองดำเนินการแบบสุขาภิบาล การรายได้ประจำตั้งแต่ห้าแสนบาทขึ้นไป ควร
แก้ไขให้คณะเทศมนตรี เป็นตำแหน่งแต่งตั้งและถอดถอนโดยฝ่ายบริหาร

ควรแยกหน้าที่ของคณะเทศมนตรีให้มีหน้าที่ควบคุมนโยบาย ส่วนภาคปฏิบัติให้ปลัด
เทศบาลทำ

จ. การทำบัญชีผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ควรใช้แบบลงทะเบียนผู้ใดไม่สนใจ ผู้นั้นไม่มีสิทธิ
และควรใช้วิธีแบ่งเขต กิ่งให้มีการควบคุมค่าใช้จ่ายในการโฆษณาหาเสียง

ฉ. ผู้แทนทุกระดับเมื่อได้รับเลือกเขาไปแล้ว ถ้าประพฤติชั่วไม่ดี ให้ราษฎรใช้
สิทธิถอดถอน (61 : (89)-(90))

โดยสรุปแล้ว การยกเหตุผลในการเลิกล้มโครงสร้างรูปแบบทางการเมืองแบบ
ประชาธิปไตยตะวันตกของคณะทหารดังกล่าวนี้ก็คือ การกล่าวอ้างถึงเฉพาะส่วนเสียของ
โครงสร้างรูปแบบทางการเมืองที่ได้ถูกยกเลิกไปนั่นเอง โดยมีการเน้นหนักที่จุดอ่อนของ
ระบอบประชาธิปไตยแบบตะวันตกที่ได้มีการดำเนินมาอย่างล้มลุกคลุกคลานในอดีต นับแต่
มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในปี พ.ศ.2475 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นที่ว่าด้วย
เรื่องของเสถียรภาพทางการเมือง ทั้งนี้ผู้ตั้งข้อสังเกตว่า

ความคิดประชาธิปไตยแบบไทยเป็นความพยายามที่จะ "โจมตีและบิดเบือน"
ความคิดประชาธิปไตยตะวันตก ที่ได้ถูก "นำเขา" มาจากต่างประเทศโดยคณะราษฎร
ภายหลังการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในปี พ.ศ.2475 โดยการยกเอาสถาวการณ
โรเสถียรภาพทางการเมืองของระบอบ "ประชาธิปไตย" ภายใต้การนำของคณะ-
ราษฎรขึ้นมาเป็นหลักในการโจมตี พร้อมกับการ "โอน" ความล้มเหลวทั้งหมดให้กับ
"ประชาธิปไตยตะวันตก" ที่คณะราษฎรนำเขามา ทั้งๆ ที่ "ระบอบประชาธิปไตย"
ภายหลังการยึดอำนาจรัฐของคณะราษฎร ก็ไม่ใช่ระบอบประชาธิปไตยแบบตะวันตก
โดยแท้ เพราะในบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญฉบับวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ.2475
และกลไกโครงสร้างทางรัฐธรรมนูญฉบับต่อมา เป็นบทเฉพาะกาลและกลไกที่หักเห
รัฐธรรมนูญไทยออกจากรัฐธรรมนูญแบบประชาธิปไตยเสรีคลาสสิกเป็นอันมาก (36:
191)

ตามปกติแล้ว บุคคลหรือคณะบุคคลผู้ซึ่งทำการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองด้วย
วิธีการยึดอำนาจรัฐจากชนชั้นปกครองในระบอบการปกครองเดิมนั้น จะต้องทำการป้องกัน
ตนเองในระยะเริ่มแรก ภายหลังจากที่ได้อำนาจมาเรียบร้อยแล้ว ด้วยวิธีการผูกขาด

อำนาจไว้ในกลุ่มของผู้ที่ก่อการเปลี่ยนแปลงเป็นธรรมดา แต่สำหรับกรณีการผูกขาดอำนาจของคณะราษฎรนั้น มีลักษณะที่มีความยาวนานอย่างเห็นได้ชัด และไม่ยินยอมที่จะกระจายอำนาจออกไป แม้กระทั่งการเปิดโอกาสให้กับฝ่ายค้านในการเข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองการตัดสินใจ จึงทำให้ไม่อาจที่จะสรุปเป็นอย่างอื่นไปได้ว่า คณะราษฎรมีความมุ่งหมายที่จะทำการเบี่ยงเบนหักเหระบอบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย ไปสู่ระบอบการปกครอง "ของคณะราษฎร โดยคณะราษฎร และเพื่อคณะราษฎร"

ดังนั้น "ความคิดประชาธิปไตยแบบไทยจึงเป็นความพยายามที่จะ "ทำลายภาพพจน์เดิมที่อำนาจทางการเมืองต่อสู้กันในกลุ่มผู้ปกครองและหันมาสนับสนุนหาความชอบธรรมให้กับคณะปฏิวัติ รุ่น พ.ศ.2501 ใหม่" (36: 191) ภัยการรัฐประหารเกินความผิดพลาดของคณะราษฎรขึ้นมาเป็นสำคัญ

ลักษณะสำคัญของแนวความคิดประชาธิปไตยแบบไทย

แนวความคิดประชาธิปไตยแบบไทยมีลักษณะที่สำคัญ 4 ประการคือ

ก. เสถียรภาพและความมั่นคง

บทความชุด "ประชาธิปไตยแบบไทยและข้อคิดเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ" (2508) และ "บทความเรื่องประชาธิปไตยหรือนโยบายทั่วไปของคณะปฏิวัติ" (2509) เป็นความพยายามอันหนึ่งของคณะทหารผู้ซึ่งทำการปกครองประเทศในเวลานั้น ในการที่จะสะท้อนภาพของแนวความคิดประชาธิปไตยแบบไทย ตลอดจนเสถียรภาพทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยแบบไทย โดยการ "โฆษณาชวนเชื่อว่า สิ่งที่รัฐบาลทำ หรือกำลังจะกำหนดนั้น มีความถูกต้อง สมเหตุสมผล และเหมาะสมกับสภาพการณ์ของประเทศไทย" (58: 105) ทั้งนี้ก็ด้วยเหตุผลประการสำคัญที่ว่า รัฐบาลทหารภายใต้การนำของจอมพลถนอม กิตติขจร ต้องประสบกับปัญหาทางการเมือง ภายหลังจากการถึงแก่อสัญกรรมของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ในช่วงปลายปี พ.ศ.2506 ซึ่งก็ได้แก่

ปัญหาที่รัฐบาลใหม่เผชิญอยู่ก็คือ ในด้านหนึ่งนั้น รัฐบาลต้องการที่จะรักษาอำนาจทางการเมืองไว้ แต่อีกด้านหนึ่งก็มีความจำเป็นที่จะคงรูปแบบและกระบวนการประชาธิปไตยในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ด้วย ดังนั้น เป้าหมายสองประการนี้จึงขัดกันอยู่ในตัว การสังเคราะห์ (synthesis) เป้าหมายที่ขัดกันใดแก่ การหาเหตุผลที่จะสนับสนุนลักษณะของรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ซึ่งมีความแตกต่างไปจากรัฐธรรมนูญฉบับก่อนๆ นี้คือที่มาของความคิดเกี่ยวกับ "ประชาธิปไตยแบบไทย" (58: 90-91)

ประเด็นสำคัญที่มีการเน้นหนักอย่างมากเป็นพิเศษในบทความดังกล่าวก็คือ เสถียรภาพทางการเมืองและระบอบประชาธิปไตยแบบไทยเป็นปัจจัยซึ่งกันและกัน ความคืบหน้าใน "ประชาธิปไตยแบบไทยและข้อคิดเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ" โค้งกล่าวถึงกรณีที่ว่า

...เสถียรภาพทางการเมืองจึงเป็นเครื่องวัดที่เห็นได้ง่ายของความถูกต้องของประชาธิปไตย ถ้าหากมีเสถียรภาพทางการเมืองอย่างเพียงพอที่จะดำเนินการพัฒนาประเทศไปโดยราบรื่นแล้ว เราก็มักถือว่าประชาธิปไตยนั้นเป็นประชาธิปไตยที่ถูกต้อง ...เสถียรภาพทางการเมืองยังกลับมาเป็นเงื่อนไขของประชาธิปไตยอีกด้วย สองสิ่งนี้เป็นเงื่อนไขของกันและกัน ประชาธิปไตยผลักดันให้เกิดเสถียรภาพทางการเมือง และเสถียรภาพทางการเมืองก็ผลักดันพัฒนาการของประชาธิปไตย ถ้าไม่มีเสถียรภาพทางการเมืองแล้ว ประชาธิปไตยของประเทศเราก็ไม่อาจจะพัฒนาไปได้ (2: 74)

ความเป็นประชาธิปไตยในระบอบการเมืองการปกครองประชาธิปไตยแบบไทย จึงขึ้นอยู่กับเสถียรภาพทางการเมืองเป็นสำคัญ ระบอบประชาธิปไตยแบบไทยจึงให้ความสำคัญแก่เสถียรภาพทางการเมืองเหนือสิ่งอื่นใด แม้แต่สิทธิเสรีภาพทางการเมืองของประชาชนก็มีความหมาย หรือความสำคัญน้อยกว่า และจะต้องถูกกำหนดขึ้น โดยคำนึงถึงเสถียรภาพทางการเมืองเป็นหลักใหญ่ ดังปรากฏในความคืบหน้าใน "ประชาธิปไตยหรือนโยบายทั่วไปของคณะปฏิวัติ" ดังนี้

...ผลประโยชน์ขั้นมูลฐานของชาติไทยในปัจจุบันก็คือเสถียรภาพทางการเมือง ฉะนั้น การกำหนดสิทธิเสรีภาพของปวงชนชาวไทยในปัจจุบัน จึงต้องยึดถือเสถียรภาพทางการเมืองเป็นหลัก โดยกำหนดสิทธิเสรีภาพให้เป็นไปเพื่อผลดีแก่เสถียรภาพทางการเมือง และไม่กำหนดสิทธิเสรีภาพให้เป็นผลร้ายแก่เสถียรภาพทางการเมือง ทั้งนี้ สิทธิเสรีภาพในระบอบประชาธิปไตยของไทยจึงแตกต่างกับสิทธิเสรีภาพในระบอบประชาธิปไตยของอังกฤษ หรือของประเทศอื่นๆ ไม่มากนักพอ อย่างเช่น เสรีภาพในการพิมพ์และการโฆษณา ถ้าในปัจจุบันกำหนดเสรีภาพของไทยให้เหมือนกับของอังกฤษแล้ว จะกระทบต่อเสถียรภาพทางการเมือง คุ้มเหตุนี้ จึงต้องกำหนดเสรีภาพในการพิมพ์และการโฆษณาในประเทศไทยตามความต้องการของเสถียรภาพของประเทศไทย และถ้าทำได้เช่นนี้ เสรีภาพนั้นก็จะเป็นเสรีภาพที่สมบูรณ์ตามสภาพการณ์ในปัจจุบัน (62: 103-104)

ในระบอบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยตะวันตกนั้น สิทธิเสรีภาพทางการเมืองของประชาชนเป็นสิ่งที่ยึดถือกันว่ามีความสำคัญเป็นเสมือน "หัวใจ" ของระบอบการเมืองการปกครอง แต่สำหรับระบอบประชาธิปไตยแบบไทยแล้ว สิทธิเสรีภาพ

ทางการเมืองของประชาชนไม่ใช่สิ่งที่มีความสำคัญสูงสุด สิทธิเสรีภาพของประชาชนนั้น จะต้องถูกจำกัดด้วยเสถียรภาพทางการเมือง ทั้งนี้ก็เพื่อผลประโยชน์ของชาติหรือผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ สิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นเรื่องส่วนบุคคล ย่อมจะต้องมาทีหลังเสถียรภาพทางการเมืองซึ่งในระบบประชาธิปไตยแบบไทยถือว่าเป็นเรื่องของส่วนรวม ดังที่ปรากฏในความตอนหนึ่งของ "ประชาธิปไตยแบบไทยและข้อคิดเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ" ดังต่อไปนี้

หลักสำคัญประการหนึ่งในปัญหาสิทธิและเสรีภาพในระบบประชาธิปไตยนั้นคือ การใช้สิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคลจะต้องไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อผลประโยชน์ของชาติ หรือของส่วนรวม และไม่ทำลายสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ฉะนั้นสิทธิเสรีภาพอันสมบูรณ์ในระบบประชาธิปไตยจึงมิใช่สมบูรณ์โดยเด็ดขาด แต่สมบูรณ์อย่างจำกัด คือสมบูรณ์เท่าที่ไม่ทำลายผลประโยชน์ของชาติและไม่ทำลายสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น หมายความว่าผู้ไม่กระทำการอันเป็นภัยต่อชาติ ไม่เป็นภัยต่อสังคม ไม่ละเมิดกฎหมายหรือไม่ละเมิดศีลธรรมอันดีงาม ย่อมได้รับความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพอย่างเต็มที่ ผู้ใดล่วงละเมิดสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่นจะถูกลงโทษจากรัฐ (2 : 104)

นอกจากนี้ ในข้อความส่วนต่อไปยังมีการทอข่ายให้เห็นถึงความหนักแน่นของการให้ความสำคัญต่อเสถียรภาพทางการเมือง ที่มีอยู่เหนือสิทธิเสรีภาพทางการเมืองของประชาชน ในระบบประชาธิปไตยแบบไทย ดังนี้

การใช้สิทธิและเสรีภาพอย่างถูกต้องและเหมาะสมตามหลักประชาธิปไตย เป็นปัจจัยอันสำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้ประชาธิปไตยพัฒนาไปควยดี เมื่อประชาธิปไตยพัฒนาไปควยดี เสถียรภาพทางการเมืองก็เป็นอันหวังได้ การปกครองที่มีเสถียรภาพมั่นคงเท่านั้น จึงจะคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้อย่างเต็มที่

เสถียรภาพทางการเมืองเป็นผลประโยชน์มูลฐานของชาติไทยในปัจจุบัน การที่จะกำหนดสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยให้ถูกต้องเหมาะสม จึงต้องยึดถือเสถียรภาพทางการเมืองเป็นหลักสำคัญและนี่คือหลักที่ระบอบปัจจุบันยึดถือ ฉะนั้นจึงเป็นอันหวังได้ว่า สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยในระบบประชาธิปไตยของไทยที่กำลังสร้างอยู่นี้จะสมบูรณ์ยิ่งขึ้นเป็นลำดับไป (2 : 105-106)

ดังนั้น ในระบอบการเมืองการปกครองประชาธิปไตยแบบไทยจึงจะต้องมีการกำหนดสิทธิเสรีภาพทางการเมืองของประชาชนให้มีความเหมาะสม โดยให้มีความสมบูรณ์อย่างจำกัด กล่าวคือ จำกัดด้วยขอบเขตของเสถียรภาพทางการเมือง เปรียบเสมือนการ "เดินทางสายกลาง" ซึ่งในยุคสมัยของรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจรก็ได้มีการกระทำให้เป็นไปตามนั้นอยู่แล้ว และได้มีการยกเอาพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้า-

อยู่หัวขึ้นมาเป็นการสนับสนุนแนวความคิดประชาธิปไตยแบบไทยด้วย ดังที่ปรากฏในข้อความตอนหนึ่งใน "ถ. กิตติขจร ชีวิตที่ผ่านมาในระยะ 60 ปี" ซึ่งเป็นหนังสือที่ระลึกในงานฉลองวันครบรอบวันเกิด 5 รอบของจอมพลถนอม กิตติขจร ดังนี้

...ความเห็นในเรื่องบ้านเมืองของไทยนี้ไม่มีใครกล่าวได้อย่างวิเศษเท่ากับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว กระแสพระราชดำรัสนั้นมีว่า

"คำว่าพอสมควรนั้นเป็นหัวใจของประชาธิปไตย เพราะว่า การเลือกตั้งก็ตาม หรือการถกเถียงอะไรทุกสิ่งทุกอย่างก็ตาม ต้องโดยพอสมควรทั้งนั้น ถ้าไม่โดยพอสมควร โดยลรอยเปอร์เซ็นต์ เชื่อใความีพหุรม เชื่อใควาทุจริต เชื่อใควาไม่ใช่ประชาธิปไตย เพราะทุกคนมีผลประโยชน์ มีความต้องการแตกต่างกัน แลวก็เมื่อมีเสรีภาพ ความแตกต่างนั้นอาจทำให้เบียดเบียนกันได้ ก็ต้องมีผู้พอสมควร หมาย ความว่าเป็นที่พอใจของแต่ละคนพอสมควร จึงจะมีความเรียบร้อยมีความสงบ ถ้าแต่ละคนเห็นแก่ตัวมีแต่จะเอาผลเต็มที่สำหรับตัว เชื่อว่าอีกคนหนึ่งเขาก็ถือครองประชาธิปไตยหรือความเป็นอยู่ของสังคมของชาติอยู่ที่แต่ละคนมีความสุขพอสมควร จะได้ไม่ใช่เบียดเบียนกันอยางเบียดเบียน ก็หมายความว่า ทุกคนก็ต้องร่วมมือช่วยกัน ทั่วไครตัวมันก็ไม่ไค ก็คงถือเป็นหลักวาเราต้องช่วยกันทำ ผู้มีความคิดความรูก็ควรที่จะคิดให้มากหน่อยแลวก็พยายามที่จะจัดการหรือทำให้เปลี่ยนแปลงในทางที่ที่พอสมควร (63: 103)

นอกจากนี้ พระราชดำรัสดังกล่าวยังเป็นการบ่งชี้ถึงการเน้นความเป็นชาตินิยม โดยที่แนวความคิด หรือระบอบการเมืองการปกครองประชาธิปไตยแบบไทยจะมีลักษณะที่เฉพาะตัว ไม่จำเป็นจะต้องเหมือนกับระบอบประชาธิปไตยตะวันตก ดังกระแสพระราชดำรัสต่อไปนี้

หลักสำคัญของประชาธิปไตยแบบนี้อาจไม่ใช่หลักของประชาธิปไตยของอเมริกา หรือของอังกฤษ หรือของฝรั่งเศส หรือของจีนแดง พวกนั้นทุกฝ่ายเขามีหลักประชาธิปไตยทั้งนั้น เขาเป็น democracy ทั้งนั้น บางทีทางกลุ่มฝ่ายแดงฝ่ายคอมมิวนิสต์ เขาเรียกประชาธิปไตยของประชาชน ส่วนอีกฝ่ายเขาก็เรียกประชาธิปไตยเสรีประชาธิปไตย แต่เรื่องอะไรก็ตามเราก็อาจไม่จำเป็นที่จะเอาอย่างเขาก็ได้ ประชาธิปไตยนั้นที่แท้คือประเทศที่มีประชาชนที่มีความคิดที่มีความพิจารณาที่รอบคอบเพื่อให้บ้านเมืองมั่นคง ให้บ้านเมืองอยู่ไคโดยไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน และก็เชื่อว่ามีทางที่จะปฏิบัติไคไคโดยเฉพาะเมืองไทย ซึ่งแม้แต่จิตใจของประชาชนก็ไม่เหมือนกับจิตใจของประชาชนประเทศอื่น อย่างนักศึกษาเองก็มีความคิดที่ไคไคสุจริตแลวว่าไคช่วยดูแลเกี่ยวกับเลือกตั้งมาแลว ก็นับว่าไคแลวก็เป็นที่น่าชื่นชม (63: 103)

ประชาธิปไตยแบบไทยจึงมีความแตกต่างไปจากประชาธิปไตยตะวันตกในแง่ที่

เป็นระบอบการเมืองการปกครองมีแค่เฉพาะในประเทศไทยเท่านั้น เพราะว่าสังคมไทย มีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ที่เป็นของตัวเอง มีวัฒนธรรม ชนบธรรมเนียมประเพณี และระบบชีวิตความเป็นอยู่ที่มีลักษณะเฉพาะตัว ดังนั้น สิ่งที่มีบรรดาชนชั้นปกครองในเวลานั้น พยายามที่จะสรุปก็คือ เมื่อสังคมไทยมีความเป็นเอกลักษณ์เช่นนี้แล้ว ระบอบการเมืองการปกครองก็ย่อมจะต้องมีความเป็นตัวของตัวเองตามไปด้วย นั่นก็คือ การมีระบอบประชาธิปไตยแบบไทย โดยไม่จำเป็นจะต้องคำนึงถึงในเรื่องที่ว่า ระบอบประชาธิปไตยแบบไทย จะมีความแตกต่างไปจากระบอบประชาธิปไตยตะวันตก ซึ่งเป็นต้นแบบของระบอบประชาธิปไตยอย่างไร ดังที่ปรากฏในพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ได้มีการยกมาสนับสนุนความคิดดังกล่าว ดังนี้

...ต่างประเทศเขาฉงน เขาฉงนเขาไม่เข้าใจ เขานึกว่าการที่เรามีประชาธิปไตยที่มีการเคลื่อนไหว มีการปกครองนั้นไม่ใช่ประชาธิปไตย หรือเป็นประชาธิปไตยแบบที่เขาเรียกว่า Thai-style democracy Thai-style นี่ก็มีการพูดกันในเมืองไทยแล้วว่าเรามีประชาธิปไตยแบบไทย เขาพูดกันไปแบบไทยอาจไม่ใช่แบบไทยแท้แท้ที่ทุกคนขอให้แบบไทยแท้ หมายความว่าควยการพิจารณาอย่างรอบคอบ อย่างใจเย็น แล้วก็ปฏิบัติ เรื่องหลักฐานก็อยู่นี่ เขามีเดสที่ ที่ลับอย่างนี้ เพราะว่าไม่อยากจะเห็นว่าเป็นหนังสือพิมพ์อะไร แค่นี้ก็ทรวบ เขามองว่า Updating a tradition คือ หมายความว่าให้ประเพณีของเราทันสมัยขึ้น... เราเห็นได้ว่าเขางงเขาไม่เข้าใจ เขามองว่าหนังสือขาวของเขาส่งขบวนไปนั้นบอกว่าเป็นเรื่องของการตั้งคน "ประชาธิปไตยแบบไทย" นี่ซิคเอาไว๋ ซิคสิแกงเอาไว๋ เพราะว่ามันตลกดี (63: 103-104)

การเปรียบเทียบระบอบประชาธิปไตยแบบไทยกับระบอบประชาธิปไตยตะวันตก ในความคิดเห็นของบรรดาชนชั้นปกครองไทยในยุคสมัยนั้นแล้ว เป็นสิ่งที่ไม่อาจจะกระทำได้ เนื่องจากวิวัฒนาการทางการเมืองการปกครองของสังคมการเมืองไทยมีแนวความคิดและโครงสร้างรูปแบบทางการเมืองเป็นแบบของสังคมไทยอยู่แล้ว เมื่อเวลาเปลี่ยนแปลงไป สังคมการเมืองก็มีการวิวัฒนาการตามไปด้วย โดยเป็นการปรับตัวไปที่ละน้อย มากกว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันทันที และใช้ความรุนแรงในการเปลี่ยนแปลง ดังความตอนหนึ่งของพระราชดำรัสดังกล่าว คือ

...เหมือนอย่างว่ามีบ้านอยู่แล้ว แม้จะมีเสาตุงข้างบ้าง ก็รู้ว่าบ้านนั้นนะเป็นที่อยู่อาศัย ไม่ใช่บอกว่บ้านนั้นมันพังพินาศหมดแล้วเราก็เอาระเบิดมาวางเสียให้มันระเบิดไปหรือเอาไฟมาเผา แล้วที่หลังจะไปอยู่ที่ไหน เราสามารถที่จะคิดว่า เราไปสร้างหรือค่อยๆ สร้าง ค่อยๆ ซ่อม ค่อยๆ คำจุนใหม่ผานั่งอยู่ก็แล้ว ก็อาจหาทางที่จะหา

ที่อยู่ที่เหมาะสมได้โดยที่ไม่ทำลายของเก่าที่ยังพอใช้ได้ ถึงใช้ไม่ได้แล้ว อย่างน้อย
 ฝนตกแค่ออกเราก็ก็นั่งที่กำบัง แคว้นเรามีโอกาสที่จะสร้างใหม่หรือซ่อมให้เรียบร้อย
 เราก็ก็นั่ง นี่เขาก็พูดเจาะจงว่า นักศึกษาไม่คิดที่จะทำลายวิธีการปกครองซิสเต็มนี้
 (63: 104)

การที่มีการวิพากษ์วิจารณ์ถึงระบอบประชาธิปไตยแบบไทยว่าแตกต่างไปจาก
 ระบอบประชาธิปไตยตะวันตก ย่อมจะเป็นผลเสียต่อคณะทหารผู้สถาปนาระบอบการเมือง
 การปกครองประชาธิปไตยแบบไทยขึ้น ดังนั้น วิธีการที่จะคอยโต้แนวความคิดดังกล่าวได้
 ก็คือการเน้นให้เห็นถึงความสำคัญของประวัติศาสตร์ความเป็นมาของระบอบการเมือง
 การปกครองสยามที่มีความดีงาม เพื่อให้เห็นถึงความเหมาะสมสอดคล้องกับสังคมไทย
 ดังตอนหนึ่งในพระราชดำรัสดังกล่าวดังนี้

... เราวิจารณ์ว่าวิธีการของเมืองไทยไม่เหมือนตะวันตกเลย เราตกใจมากกว่าไม่
 เหมือนเลยก็เป็นความคิดของประชาธิปไตยแบบตะวันตก ก็ของเขาเรียกว่าเป็น
 ตะวันตก แคว้นเราจะเรียกว่าตะวันตกหรือตะวันออกเราไม่ทราบเพราะว่าเราไป
 อเมริกา เราจะบินไปทางตะวันตกก็ไต่ไปทางตะวันออกก็ไต่ ระยะเท่ากัน แคว้น
 เขาดีว่าไม่เหมือนกัน Western definition of democracy หมายความว่าไม่
 เหมือนกับที่เขาดีว่าเป็นประชาธิปไตยแต่เขาก็หาทางมันพิลึก... ที่จริงเขาว่าพิลึก
 เหมาะสำหรับวิธีการของเมืองไทย ตามประเพณี "curiously appropriate to
 Thai tradition" เรื่องนี้เขาก็ชอบพูดอยู่เสมอว่าของเขานั้นไม่ดี แต่เราทราบว่า
 ของเขานั้นเราซ่อมแซมได้ แล้วของเก่าที่ไม่ดีจริงๆ ก็วาง ไม่ใช่ ของเก่าที่ดีเรา
 ก็ซัดเกล้า แล้วก็ใช้ นี่เขายังแปลกใจเพราะว่าเป็นเวลาคั่ง 700 ปีแล้วที่มีพระเจ้า
 แผ่นดินทำกฎหมายลงหิน "stone tablet" ทุกถึงคนมีสิทธิที่จะมาถวายฎีกา "even
 the lowliest citizen could summon the king to hear his grievances"
 หมายความว่า เรียกพระเจ้าแผ่นดินออกมาไต่สำหรับถวายฎีกา แล้วก็บอกว่าแม่ทุกวัน
 นี้พระเจ้าแผ่นดินเมืองไทยเวลาเดินทางไปทางจังหวัดหรือตามขอเท็จจริงแม่แต่ใน
 กรุงเทพฯ ใครจะถวายฎีกาก็ไต่ ก็ไต่รับฎีกาหลายครั้งแล้วเขาก็บอกว่า การที่มีสภา
 ก็เท่ากับคอยประเพณี ทำให้ผู้ที่เป็นผู้แทนราษฎรรับฎีกาต่างๆ ของประชาชน มาให้
 กับผู้ที่ปกครองประเทศคือรัฐบาลแล้ว ก็บอกไว้ว่าพวกท่านนายพล เขาใจว่ามีประเพณี
 ที่จะถวายฎีกามีประเพณีที่จะให้ฎีกาแก่ผู้ที่ปกครองประเทศ แล้วก็ต้องรู้จักฟังเสียงของ
 ประชาชน นี่เขาก็ชื่นชม แคว้นเขาก็อ้อมไม่ไต่ที่จะบอกว่าไม่ใช่ประชาธิปไตย (63:
 104-105)

จากกระแสพระราชดำรัสที่ปรากฏในหนังสือที่ระลึกดังกล่าวข้างต้นนี้ ได้แสดง
 ให้เห็นถึงความชอบธรรมทางการเมืองของระบอบประชาธิปไตยแบบไทยได้เป็นอย่างดี
 นอกจากนี้ ยังเป็นการชี้ให้เห็นถึงลักษณะสำคัญของแนวความคิดประชาธิปไตยแบบไทยอีก

เรามานาน ดังนั้น ความอยากมีอยากเป็นจึงเปรียบเสมือนเป็นเรื่องของนามธรรม ซึ่งถ้าไม่มองดูตัวเองตามความเป็นจริงก็อาจจะทำให้หลงคิดผิดไปคิดว่า "เราไม่ เป็นประชาธิปไตยแท้จริง" ... ที่นี้เป็นประเทศไทย ที่ไม่ใช่สหรัฐอเมริกา ไม่ใช่ อังกฤษ ไม่ใช่ลาว ไม่ใช่เขมร และไม่ใช่อินโดนีเซีย หรือเวียดนามใต้ ถ้าจะเปรียบ กันไปก็เหมือนกับว่า เราจะไม่เอาเสื้อตามขนาดของฝรั่ง ซึ่งใหญ่เกินไปมาสวม เราจะไม่ใช่เสื้อและรองเท้าแบบทหารลาว และเวียดนามใต้ ซึ่งอยู่ในสภาพที่มอม แวมเกินไปมาใช่ (2 : 12-13)

ในขณะเดียวกัน กระแสความคิดประชาธิปไตยแบบไทยก็โจมตีแนวความคิด ประชาธิปไตย และตัวแทนความคิด ที่เป็นปัญญาชนไปด้วย โดยการอ้างอิงความเป็นไทย ว่ามีความสำคัญเหนือกว่าความเป็นต้นแบบของแนวความคิดประชาธิปไตย ดังความตอนหนึ่ง จาก "ประชาธิปไตยแบบไทยและข้อคิดเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ" ดังนี้

...บางคนมีคำหับคำราประชาธิปไตยมากมาย สอนลูกศิษย์ลูกหา เต็มบ้านเต็มเมือง แต่กลับบอกร่างรัฐธรรมนูญที่คณะปฏิวัติกำลังสร้างอยู่นั้นไม่เป็นประชาธิปไตย หรือเป็น ประชาธิปไตยนอกรอบรัฐธรรมนูญฉบับก่อนๆ เขาอาจเพราะเหตุอย่างเดียว คือไม่ ตรงกับคำรา คำราของอังกฤษบาง อเมริกาบาง ฝรั่งเศสบาง เป็นอันว่าเขามีแต่ คำราแต่ไม่มีหลักวิชา มีความรู้แต่ความตัวหนังสือแต่ไม่มีความรู้ความสภาความ เป็นจริง ไม่รู้หลักแห่งอารยะธรรมของมนุษย์ (2 : 17)

ระบอบการเมืองการปกครองที่จะได้มีการนำมาใช้ในประเทศไทย ตามแนว ความคิดของคณะทหารผู้ปกครองประเทศในเวลานั้น จึงจะต้องเป็นแบบของประเทศไทย เท่านั้น การเอาอย่างแบบของประเทศอื่นนั้น เป็นสิ่งที่ถือว่าเลื่อนลอย และความคิดประ- ชาธิปไตยแบบไทยก็นับได้ว่าเป็นประชาธิปไตยที่มีลักษณะเฉพาะ โดยมีรูปแบบโครงสร้าง และกระบวนการทางการเมืองที่เป็นของไทย ซึ่งประเทศอื่นๆ ไม่อาจที่จะนำเอาไปใช้ได้ ทั้งนี้ก็เพราะต่างก็มีสภาพแวดล้อมทางสังคมการเมืองแตกต่างกัน ดังที่ผู้เขียนบทความเรื่อง "ประชาธิปไตยแบบไทยและข้อคิดเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ" ใ้ข้อธิบายไว้อย่างน่าฟังและน่าเชื่อ ถือว่า

...รูปแบบของประชาธิปไตยก็มีมากมายหลายอย่าง ซึ่งแตกต่างกันตามภาวะการณ ภาวะและเทศะ ในภาวะการณและกาละและเทศะอย่างหนึ่ง รูปแบบของประชาธิปไตย อย่างใ้คว่านวยผลให้รวบรวมความคิดเห็นของประชาชนมาทำการการปกครองใ้ รูปแบบอย่างนั้นก็ถูกคอง แต่การรวบรวมความคิดเห็นของประชาชนไม่ได้ แม้จะเป็น รูปแบบที่สวยงามก็หาใช่ประชาธิปไตยไม่ ควบเหตุนี้การที่ประเทศหนึ่งประเทศใ้ จะใ้ค้มาซึ่งประชาธิปไตยอันแท้จริง จึงจำเป็นตองสร้างรูปแบบขึ้นสำหรับประเทศ

ของคน ไม่สามารถจะนำเอารูปแบบของประเทศอื่นมาใช้แทนกันได้ (2: 32-33)

อย่างไรก็ตาม หลังจากการประกาศอย่างค่อนข้างจะหนักแน่นผ่านทางกลไก สื่อมวลชนของรัฐบาล โดยการเน้นความเป็นไทยอย่างเห็นได้ชัดแล้ว ก็เริ่มมีการใช้เหตุผล ที่มีระดับที่สูงขึ้น ในการชักจูงใจมวลชน ซึ่งก็มีการอธิบายจากนักวิชาการในภายหลัง เกี่ยวกับการใช้เหตุผลโดยการใช้อนุกรมในลักษณะของการเปรียบเทียบ คือ

ในการเปรียบเทียบ ผู้เขียนได้ใช้การเปรียบเทียบง่าย ๆ ซึ่งผู้ฟังหรือผู้อ่านที่ไม่คุ้นเคยกับแนวความคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตย คงจะเห็นคล้อยตามไปควย นั่นคือ การกล่าวเปรียบเทียบระบอบการปกครองกับขนาดของเสื้อ ซึ่งถ้าจะพิจารณาให้ถ่องแท้แล้ว จะเห็นได้ว่าเป็นการเปรียบเทียบที่ผิด ทั้งนี้เพราะ ประชาธิปไตยแบบไทย กับประชาธิปไตย ซึ่งถือกันว่าเป็น แบบ (model) ของการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้น มิใช่การต่างกันตรงขนาดของเสื้อ แทนที่จะเป็นการพิจารณาว่า ประชาธิปไตยแบบไทย เหมือนหรือต่างกับแบบ (หรือแม่พิมพ์) อย่างไรบ้าง (58: 102)

การใช้เหตุผลในระดับที่สูงขึ้นออกมาในลักษณะของการประนีประนอม โดยมีความยืดหยุ่นมากขึ้นในการจูงใจ โดยการยอมรับแบบอย่างของต่างชาติในบางระดับ และมีการเน้นในเรื่องของการปรับปรุงสิ่งที่เป็นแบบอย่างของต่างชาตินั้น ให้มีความสอดคล้องกับแบบอย่างของไทยให้มากที่สุด และในที่สุดก็จะสามารถที่จะยอมรับได้ว่า แบบอย่างของต่างชาติในส่วนที่ไ้รับมานั้น โดยมีการผ่านกรรมวิธีการปรับปรุงเรียบร้อยแล้ว ก็จะกลายเป็นแบบอย่างของไทยได้ ดังข้อความตอนหนึ่งใน "ประชาธิปไตยแบบไทยและข้อคิดเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ" ไ้ระบุไว้ว่า

ไม่ว่าหลักการทางการเมืองอย่างไร ถ้าเป็นของประเทศอื่นแล้วย่อมไม่เหมาะสมกับประเทศไทยทั้งสิ้น หลักการที่เหมาะสมกับประเทศไทยก็คือ หลักการของไทยเราเอง แต่การกล่าวเช่นนั้นก็มีใ้หมายความว่า เราจะไมยอมนำเอาหลักการของต่างประเทศเข้ามาใช้เสียเลย ปัจจัยที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของความเจริญก้าวหน้าของเรา ก็อยู่ที่รู้จักถือเอาประโยชน์จากบทเรียนของต่างประเทศ สิ่งที่เราปฏิบัติเช่นนั้นคือการนำเอาหลักการของประเทศอื่นเข้ามาใช้ด้วยวิธีลอกแบบ คัดยวิธีเอาเข้ามาครอบ เอาเข้ามาสวม และเอาเข้ามาใช้ทั้งชุด สิ่งที่ถูกคัดและเป็นประโยชน์นั้นคือ การนำเอาหลักการของต่างประเทศหรือนำเอาหลักการทั่วไปที่ใช้อยู่ในนานาประเทศเข้ามาจัดปรับและประยุกต์เข้ากับสภาวการณ์ของเรา เมื่อใดจักปรับและประยุกต์เข้ากับสภาวการณ์ของเราแล้ว หลักการนั้นมีใ้เป็นหลักการของต่างประเทศอีกต่อไปแล้ว แต่ใ้กลายเป็นหลักการของไทยเราเอง (2: 63)

ในขณะที่เดียวกัน ก็มีการโจมตีระบอบประชาธิปไตยในช่วงก่อนการยึดอำนาจรัฐของคณะทหารในปี พ.ศ.2501 เพื่อเป็นการสร้างความชอบธรรมทางการเมืองให้กับระบอบประชาธิปไตยแบบไทย รวมตลอดไปถึงคณะทหารผู้ปกครองประเทศในช่วงเวลานั้นด้วย ดังความตอนหนึ่งใน "ประชาธิปไตยแบบไทยและข้อคิดเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ" ดังนี้

ข้อคิดหลักอันสำคัญของคณะราษฎรก็อยู่ที่การนำเอาระบอบประชาธิปไตยของยุโรปตะวันตกมาใช้ทั้งคุณ โดยไม่พิจารณาว่าประเทศไทยเรานี้มีลักษณะพิเศษของเราเอง มีสภาพการณ์และความต้องการแตกต่างกับประเทศอื่นๆ แมว่าในกาลต่อมาจะได้มีการเปลี่ยนแปลงคณะปกครองหลายครั้งหลายหน... หลักการสำคัญยังคงเป็นระบอบประชาธิปไตยของยุโรปตะวันตกอยู่ตามเดิม ในอดีตเรามักเคยชินอยู่กับการลอกแบบเวลาอภิปรายการเมืองเรามักจะใค้ยินคำว่า อังกฤษ เขาทำอย่างนั้น อเมริกา เขาทำอย่างโน้น ทำอย่างนี้ ไม่เหมือนต่างประเทศ เขาทำกัน ดูเหมือนจะยึดถือเป็นหลักตายตัวว่า สิ่งที่ถูกคองนั้นคือ ทำให้เหมือนกับที่ต่างประเทศเขาทำ ถ้าไม่เหมือนต่างประเทศเป็นผิด เราหาได้เฉลียวใจไม่ว่าไม่มีอะไรจะผิดมากกว่าการลอกแบบการเอาเขามาสวม เอาเขามาครอบและเอาเขามาใช้ทั้งคุณ เราเป็นไทยแต่พยายามจะเป็นประชาธิปไตยแบบฝรั่ง เรื่องมันก็ยุ่งกันใหญ่เท่านั้นเอง (2 : 63-64)

การใช้เหตุผลในลักษณะนี้ ย่อมจะมีความสมเหตุสมผลมากขึ้น โดยที่ยังคงมีการเน้นความเป็นไทยอยู่อย่างสม่ำเสมอ ด้วยวิธีการใช้ภาษาในการคำเหน็ดเคียนการเอาแบบอย่างโดยที่ไม่มีการปรับปรุง วลีที่ใช้กัน ไม่ว่าจะ เป็น "ลอกแบบ" "เอาเข้ามาครอบ" "เอาเข้ามาสวม" และ "เอาเข้ามาใช้ทั้งคุณ" ล้วนแต่มีความหมายในทางลบทั้งสิ้น แต่วลีที่นำมาใช้ในการจูงใจให้เห็นว่า เมื่อมีการนำเอาแบบอย่างของต่างชาติมาทำการปรับปรุงให้เข้ากับความเป็นไทยเรียบร้อยแล้ว ก็สามารถที่จะให้การยอมรับได้นั้น ล้วนแต่เป็นวลีที่ก่อให้เกิดความรู้สึกในทางบวกทั้งหมด ได้แก่ "เข้ามาจัด" "ปรับ" และ "ประยุกต์"

จากการสื่อความหมายในการชักจูงใจมวลชนโดยการใช้การเน้นความเป็นไทย ดังกล่าวข้างต้นนี้ ได้มีการชี้แจงถึงการปรับประยุกต์แนวความคิดประชาธิปไตยตะวันตกที่คณะทหารผู้ปกครองประเทศมีความเห็นว่า มีความถูกต้องและจะเป็นประโยชน์ มาใช้ในระบอบประชาธิปไตยแบบไทย ว่ามีการให้การยอมรับในหลักการ โครงสร้างรูปแบบ และกระบวนการทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยตะวันตกในบางส่วน ที่มีความสอดคล้องต้องกันกับแนวความคิดประชาธิปไตยแบบไทย และได้รับการปรับแต่งจนกระทั่งกลายสภาพเป็นลักษณะที่มีความสำคัญประการหนึ่งของระบอบการเมืองการปกครองประชาธิปไตยแบบไทยไปในที่สุด นั่นก็คือ ระบบความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ

ค. ระบบความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ

ประเด็นข้างต้นนี้เป็นเรื่องที่มีความสำคัญและเป็นประเด็นปัญหามาโดยตลอด นับตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในปี พ.ศ.2475 โดยที่ในช่วงระยะเวลากว่า 26 ปี ก่อนการยึดอำนาจรัฐของคณะทหารภายใต้การนำของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ.2501 นั้น คณะทหารได้มีความคิดและเห็นว่า ปัญหาและวิกฤตการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้น สภาพความขัดแย้งอันนำไปสู่การต่อสู้และการใช้ความรุนแรงในทางการเมืองนั้น เป็นสิ่งที่มีสาเหตุมาจากความฉีกขาดในการจัดระเบียบความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติทั้งสิ้น การยึดอำนาจรัฐเป็นเพียงจุดเริ่มต้นของแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเท่านั้น การที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้นั้น จะต้องทำการแก้ไขที่ต้นเหตุของปัญหา และนั่นก็คือการจัดระเบียบความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติเสียใหม่ โดยให้มีความเหมาะสมและเป็นการเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อสภาพแวดล้อมทางสังคมการเมืองของไทย และมีความสอดคล้องกับสภาพการณ์ที่เป็นจริงที่ได้เกิดขึ้นในทางการเมืองด้วย

ด้วยความคิดเห็นในลักษณะดังกล่าว ภายหลังจากการยึดอำนาจรัฐของคณะทหารในปี พ.ศ.2501 ก็ได้มีการแยกอำนาจ โดยการจัดให้ฝ่ายบริหารมีอำนาจเหนือฝ่ายนิติบัญญัติ ดังที่จะเห็นได้ว่า ตลอดยุคสมัยของจอมพลสฤษดิ์ และในช่วงที่จอมพลถนอมได้รับการสืบทอดอำนาจทางการเมืองการปกครองมาจนกระทั่งมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2511 แล้วนั้น ได้มีการยกฐานะอำนาจของฝ่ายบริหารให้มีความสูงเกินกว่าฝ่ายนิติบัญญัติอย่างเห็นได้ชัด รัฐสภาพมีสภาพไม่แตกต่างไปจากตรายางในการรองรับอำนาจและสร้างความชอบธรรมทางการเมืองให้กับรัฐบาลทหารอยู่ตลอดเวลา แม้กระทั่งภายหลังจากคืนอำนาจทางการเมืองการปกครอง โดยการประกาศใช้รัฐธรรมนูญเรียบร้อยแล้ว จอมพลถนอมและคณะก็ยังคงมีความนิยมในระบบความคิดและระบอบการเมืองการปกครองดังกล่าว จนหันกลับไปทำการยึดอำนาจรัฐอีกในวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2514 และได้มีการนำวิธีการดังกล่าวกลับมาใช้อีกครั้งหนึ่ง ก่อให้เกิดการผลักดันและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516

การจัดระบบความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัตินี้ สามารถแบ่งออกเป็น 2 ช่วงเวลา คือ

1. บุคสมัยของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ (2501-2506) ในช่วงแรก ของระบอบ "ปฏิวัติ" โดยคณะทหาร ไม่ปรากฏฝ่ายนิติบัญญัติในลักษณะที่เป็นองค์กรที่เป็น ทางการ อำนาจนิติบัญญัติถูกรวมอยู่ในอำนาจบริหาร คืออยู่ที่หัวหน้าคณะปฏิวัติแต่เพียงผู้ เดียว ส่วนอำนาจตุลาการนั้นยังคงมีอยู่ตามเดิม ยกเว้นในกรณีที่หัวหน้าคณะปฏิวัติจะใช้ อำนาจที่เด็ดขาด ซึ่งก็ทำให้สามารถที่จะทำการสรุปได้ว่า จอมพลสฤษดิ์ก็คือผู้ปกครองสูงสุด ทำการยึดกุมอำนาจทางการเมืองการปกครองทั้งหมดภายในรัฐไว้แต่เพียงผู้เดียว กิ่งปรากฏในประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 3 ซึ่งระบุว่า

โดยที่คณะปฏิวัติเห็นสมควรที่จะให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เสียใหม่ ให้เป็นไปด้วยความเหมาะสม ฉะนั้น ในชั้นนี้จึงให้-

1. ยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475 แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2495
2. สถาปนาธรรมนูญ สมาชิกภาพแห่งสภาผู้แทนราษฎร และคณะรัฐมนตรีเป็นอัน ลิ้นสุดลง
3. ศาลทั้งหลายคงมีอำนาจดำเนินการพิจารณาและพิพากษาอรรถคดีให้เป็นไปตาม บทกฎหมาย เช่นเดิมทุกประการ
4. คณะปฏิวัติได้รับภาระบริหารประเทศโดยมีกองบัญชาการปฏิวัติซึ่งมีจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นหัวหน้าคณะปฏิวัติในนามของปวงชนชาวไทย เป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุด รักษาสถานการณ์ทั่วราชอาณาจักร ทั้งนี้ จนกว่าจะได้ตั้งคณะรัฐมนตรีขึ้นใหม่
5. ให้ปลัดกระทรวงทุกกระทรวง รักษาการณ์ในหน้าที่และบรรดาอำนาจที่กฎหมาย ได้บัญญัติไว้ว่าเป็นอำนาจของรัฐมนตรี ให้เป็นอำนาจของปลัดกระทรวง การปฏิบัติ งานให้ชั้นตรงต่อหัวหน้าคณะปฏิวัติ (59: (3))

ต่อเมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2502 จอมพลสฤษดิ์จึงได้ทำการแต่งตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวน 240 นาย ประกอบ กันขึ้นเป็นรัฐสภา ในฐานะฝ่ายนิติบัญญัติ แต่เป็นฝ่ายนิติบัญญัติที่มีแต่เพียงอำนาจหน้าที่ใน การจัดทำกฎหมายเท่านั้น ไม่สามารถที่จะทำการควบคุมรัฐบาลได้เลย ไม่ว่าจะ เป็นใน กรณีใดๆ ก็ตาม

ระบบความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติดังกล่าวนี้ ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปเมื่อจอมพลถนอม กิตติขจร ได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ทำ การสืบทอดอำนาจทางการเมืองการปกครองต่อจากจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งได้ถึงแก่อสัญกรรมในช่วงปลายปี พ.ศ. 2506 และได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2511 ในช่วงเวลาต่อมา

2. บุคคลมัยของจอมพลถนอม กิตติขจร (2506-2516) การเปลี่ยนแปลงระบอบการเมืองการปกครอง ในแง่ของความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติในช่วงของการบังคับใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2511 นั้น มีลักษณะที่ให้ฝ่ายนิติบัญญัติประกอบไปด้วยสภาผู้แทนราษฎรที่มาจาก การเลือกตั้ง และวุฒิสภาที่มาจาก การแต่งตั้ง โดยจอมพลถนอม กิตติขจร ในฐานะนายกรัฐมนตรี โดยมีจำนวนสามในสี่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และมีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมรัฐบาลเท่าเทียมกับสภาผู้แทนราษฎร ยกเว้นในบางกรณีที่วุฒิสภามีอำนาจหน้าที่เหนือกว่าสภาผู้แทนราษฎรในการควบคุมรัฐบาล กล่าวคือ

1. ประธานวุฒิสภา เป็นประธานรัฐสภา ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นรองประธานรัฐสภา ตามมาตรา 72 (1: 134-135)

2. "ในวาระเริ่มแรกก่อนเปิดประชุมรัฐสภาครั้งแรกภายหลังการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา 180 ให้วุฒิสภามีอำนาจหน้าที่ของรัฐสภา" (1: 154)

3. ประธานวุฒิสภาเป็นผู้แต่งตั้งนายกรัฐมนตรี ตามมาตรา 137 (1: 147-148)

4. การเปิดอภิปรายเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรี การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ต้องกระทำในการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ตามมาตรา 134 (1: 147) และในการประชุมดังกล่าว "ให้ใช้ข้อบังคับการประชุมปรึกษาของวุฒิสภาโดยอนุโลม" (1: 147)

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวข้างต้น เป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีลักษณะของการผ่อนคลายการรวมศูนย์อำนาจ โดยมีการเปิดโอกาสให้กับชนชั้นนำทางการเมืองกลุ่มอื่นๆ นอกเหนือไปจากชนชั้นนำทางการเมืองการทหาร ในรัฐบาลทหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งบรรดานักการเมืองในพรรคการเมืองต่างๆ ในการเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง ตามกระแสของการเรียกร้องต้องการที่มีมากขึ้นนับแต่ภายหลังการถึงแก่อสัญกรรมของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ในปี พ.ศ.2506 ซึ่งถือได้ว่าเป็นการผ่อนคลายความตึงเครียดทางการเมืองอย่างไค้ผล แต่คณะทหารผู้ปกครองประเทศก็ไม่สามารถที่จะยอมรับสภาพการณ์ทางการเมืองที่พวกเขาเห็นว่า เป็นความล้มเหลว และขาดเสถียรภาพทางการเมืองได้ ทำให้คณะทหารภายใต้การนำของจอมพลถนอม กิตติขจร ได้เข้าทำการยึดอำนาจรัฐเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ.2514 ทำให้ระบบความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างฝ่าย

บริหารและฝ่ายนิติบัญญัติได้รับการจัดให้มีลักษณะเช่นเดียวกันกับในช่วงหลังการปิดอำนาจรัฐของคณะทหารในปี พ.ศ.2501 ด้วยวิธีการ "ลอกแบบ" และ "เอามาใช้ทั้งคืน" คือ

ช่วงระยะเวลาของการใช้อำนาจ "ปฏิวัติ" จอมพลถนอม กิตติขจร ในฐานะหัวหน้าคณะปฏิวัติ เป็นผู้ที่มีอำนาจอันเด็ดขาดและสูงสุด ทำการปิดครองอำนาจรัฐทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียว ไม่ว่าจะเป็นอำนาจบริหาร นิติบัญญัติ และตุลาการ

ช่วงระยะเวลาของการใช้รัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2515 จอมพลถนอมได้แต่งตั้งสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติจำนวน 299 นาย ทำหน้าที่เป็นฝ่ายนิติบัญญัติ ในรูปแบบของสภาเดียวที่มาจาก การแต่งตั้ง ซึ่งไม่มีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมรัฐบาล และในประเด็นความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัตินั้น ก็มีการแยกอำนาจหน้าที่ออกจากกันซึ่งได้มีการกำหนดมาอย่างค่อนข้างแน่นอน ดังที่ได้มีการบัญญัติไว้ในมาตรา 14 วรรค 3 ว่า "นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีจะเป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติในขณะเดียวกันมิได้" (1 : 159) ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อสภามีอายุครบ 3 ปีตามวาระจะต้องสิ้นสุดลง รัฐบาลไม่ต้องออกจากตำแหน่งตามไปด้วย ดังที่มีการบัญญัติไว้ในมาตรา 14 วรรค 7 ทั้งนี้ "การสิ้นสุดซึ่งสมาชิกภาพของสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติตามมาตรา 6 ไม่กระทบกระทั่งการบริหารราชการแผ่นดินของคณะรัฐมนตรีและการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี" (1 : 159)

ภาพรวมของระบบความสัมพันธ์ทางอำนาจดังกล่าวข้างต้นนี้ ได้แก่ การแยกอำนาจหน้าที่ระหว่างฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ โดยที่มีฝ่ายบริหารมีอำนาจหน้าที่เหนือกว่าฝ่ายนิติบัญญัติ ในระยะเวลาที่ค่อนข้างกว่า 15 ปี สมดังเจตนารมณ์ของคณะทหารผู้ปกครองประเทศที่ได้จารึกเอาไว้ในคำปรารภของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2511 ที่ว่า

...ข้อที่จำต้องเปลี่ยนแปลงแก้ไขรัฐธรรมนูญ ได้แก่ สัมพันธภาพระหว่างรัฐสภา กับ คณะรัฐมนตรี และรูปของรัฐสภาเป็นสำคัญ ถ้าอำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหารอยู่ในฐานะที่คานกันและสมดุลกันตามสมควรแล้ว บ้านเมืองก็จะอยู่ในเสถียรภาพตามที่ต้องการ... เพื่อจุดแห่งอำนาจอันจะยังระบอบรัฐธรรมนูญให้คงอยู่ในเสถียรภาพ สมควรที่อำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหารจะแยกจากกันให้มากยิ่งขึ้น จึงใคร่ลงมติในหลักการสำคัญว่า นายก รัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีอื่นซึ่งเป็นฝ่ายบริหารจะเป็นสมาชิกแห่งรัฐสภาในขณะเดียวกันมิได้ (1 : 124-125)

ในขณะที่เดียวกัน ก็ได้มีการสืบต่ออำนาจ "ปฏิวัติ" ตลอดทั้งระยะเวลากว่า 15 ปีดังกล่าว ด้วยการให้อำนาจที่ถูกตั้งตามกฎหมายอย่างมีความต่อเนื่อง กล่าวคือ การให้อำนาจพิเศษแก่นายกรัฐมนตรี ตามมาตรา 17 แห่งรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2502 และการรับรองการใช้อำนาจดังกล่าว โดยให้มีผลใช้บังคับต่อไป ดังที่มีการบัญญัติไว้ในมาตรา 183 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2511 ว่า "บรรดาคำสั่งซึ่งนายกรัฐมนตรีได้สั่งการโดยอ้างมาตรา 17 แห่งรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร ให้คงมีผลใช้บังคับต่อไป" (1 : 155) และภายหลังจากการยึดอำนาจรัฐของคณะทหารในปี พ.ศ.2514 แล้ว อำนาจ "ปฏิวัติ" ก็ได้รับการยืนยันรับรองว่ามีความถูกต้องชอบธรรมตามกฎหมาย ด้วยการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2515 ในมาตรา 21 ว่า

...บรรดาประกาศของคณะปฏิวัติหรือคำสั่งของหัวหน้าคณะปฏิวัติที่ได้ประกาศหรือสั่งในระหว่างการปฏิวัติ วันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ.2514 จนถึงวันประกาศรัฐธรรมนูญการปกครองนี้ ไมว่าจะเป็นในรูปใดและไม่ว่าจะประกาศหรือสั่งให้มีผลบังคับในทางนิติบัญญัติ ในทางบริหาร หรือในทางตุลาการ ให้ถือว่าประกาศหรือคำสั่งตลอดจนการปฏิบัติตามคำสั่งนั้น เป็นประกาศหรือคำสั่งหรือการปฏิบัติที่ชอบด้วยกฎหมาย (1 : 161)

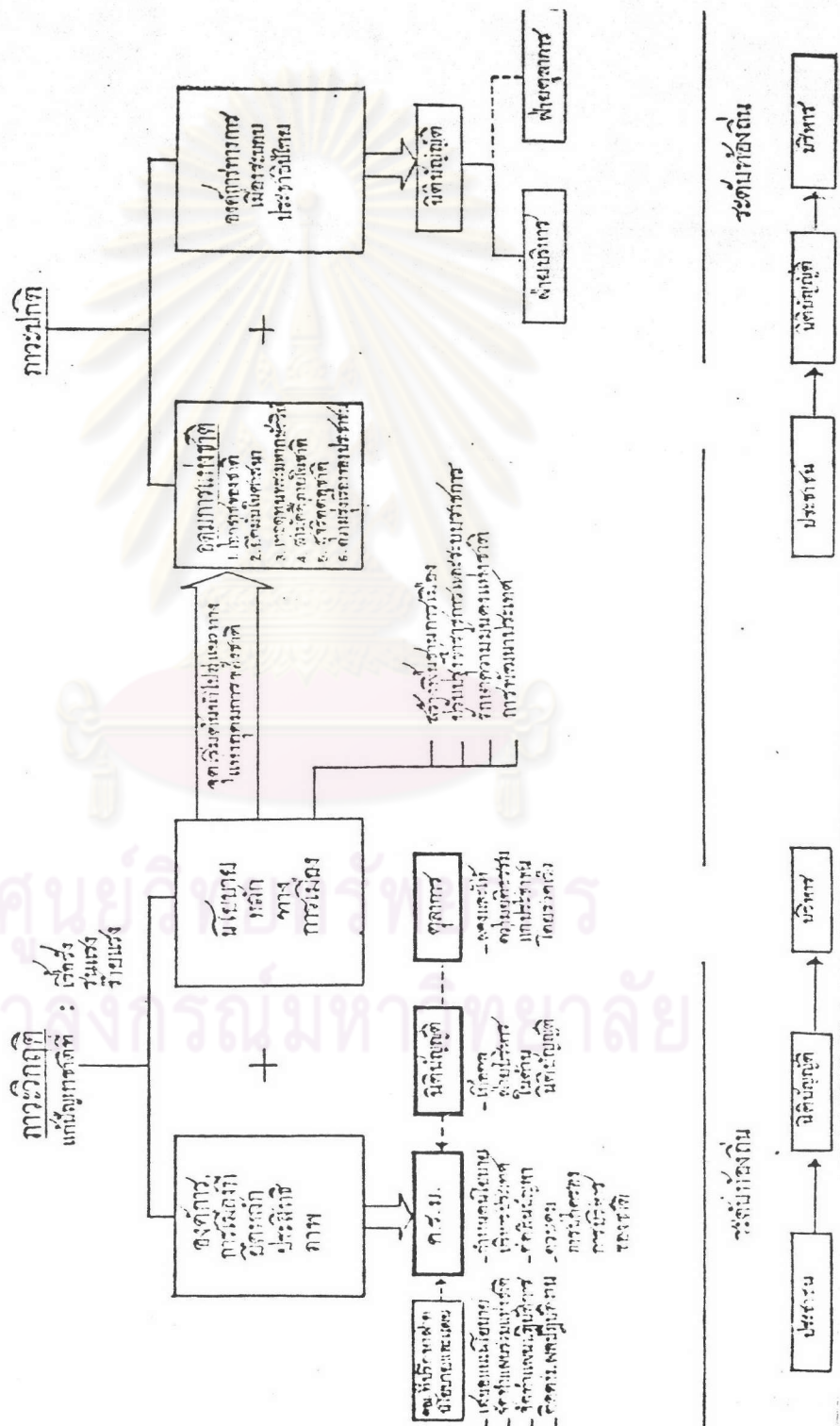
ยิ่งไปกว่านั้น ยังมีการให้อำนาจ "ปฏิวัติ" กับนายกรัฐมนตรี ในรูปของอำนาจพิเศษ ตามมาตรา 17 แห่งรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2515 ทำให้อำนาจปฏิวัติของคณะทหารผู้ปกครองประเทศในสมัยนั้นมีการใช้อย่างมีความต่อเนื่องตลอดระยะเวลากว่า 15 ปี จากการยึดอำนาจรัฐโดยคณะทหารในวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ.2501 จนกระทั่งเกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองขึ้นในวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516

ดังนั้น ตามแนวความคิดประชาธิปไตยแบบไทยและรูปธรรมทางการเมืองที่เกิดขึ้นตลอดทั้งระยะเวลากว่า 15 ปี ในระบอบการเมืองการปกครองประชาธิปไตยแบบไทย จึงมีลักษณะของการยึดถือในความสูงสุดของอำนาจบริหาร ซึ่งในทางปฏิบัติแล้ว ก็คือการยึดถือในความสูงสุดของอำนาจของคณะทหารผู้ปกครองประเทศ โดยไม่คำนึงถึงสถาบันหรือโครงสร้างรูปแบบทางการเมืองอื่นใดทั้งสิ้น

แผนภูมิข้อคิดเห็นในการพัฒนาการเมืองของไทย ตามแนวความคิดของจอมพลประภาส จารุเสถียร ผู้นำคนสำคัญคนหนึ่ง คณะทหาร เป็นเครื่องยืนยันในแนวความคิดที่ยึดถือความสูงสุดของอำนาจบริหารได้เป็นอย่างดี โดยมีการกำหนดไว้ในภาวะวิกฤต

อันหมายถึงระยะเวลาในขณะที่มีการเสนอแผนดังกล่าว คณะรัฐมนตรีถือเป็นองค์การทางการเมืองที่धिकหลักประสิทธิภาพ ในขณะที่ฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายตุลาการมีเพียงบทบาทของการถือฤกษ์ฝ่ายบริหารเท่านั้น แผนภูมิดังกล่าวแสดงไค้ดังต่อไปนี้ (64: 56)

การยึดถือความสูงสุดของอำนาจทางการเมืองการปกครองของคณะทหารผู้ปกครองประเทศ หรือฝ่ายบริหารนั้น ได้รับการยืนยันด้วยการปฏิเสธในความจำเป็นของสถาบัน หรือโครงสร้างรูปแบบทางการเมืองอื่นๆ อันได้แก่ สถาปนาธรรมนูญ การเลือกตั้งพรรคการเมือง ฯลฯ โดยมีการให้เหตุผลที่สำคัญว่า สถาบัน หรือโครงสร้างทางการเมืองดังกล่าวนี้ เป็นสิ่งที่ใช้ในระบอบการเมืองการปกครองประชาธิปไตยแบบตะวันตก การที่ระบอบประชาธิปไตยแบบไทยจะไม่ให้ความสำคัญ หรือแม้จะปราศจากสถาบัน หรือโครงสร้างทางการเมืองเหล่านั้น ระบอบการเมืองการปกครองก็ยังคงเป็นประชาธิปไตยแบบไทยอยู่นั่นเอง

การใช้เหตุผลในลักษณะเช่นนี้ ได้มีการกระทำควบคู่ไปกับการโจมตีนักการเมืองในโครงสร้างสถาบันทางการเมืองดังกล่าวด้วย ทำให้กลายเป็นสภาพการณ์ที่มีความหมายเป็นลักษณะสำคัญอีกประการหนึ่งของแนวความคิดประชาธิปไตยแบบไทย

ง. การมุ่งโจมตีในพฤติกรรมทางการเมืองของนักการเมืองในโครงสร้าง-สถาบันทางการเมืองแบบประชาธิปไตยตะวันตก

การโจมตีการกระทำที่เกิดขึ้นในทางการเมืองของบรรดานักการเมืองในโครงสร้างหรือสถาบันทางการเมืองแบบประชาธิปไตยตะวันตกนี้ มีทั้งพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงก่อนหน้าการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในปี พ.ศ. 2501 และในช่วงหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2511 ทั้งนี้ ก็เพื่อให้เกิดความสมเหตุสมผลในการปฏิเสธความจำเป็นของสถาบัน หรือโครงสร้างทางการเมืองแบบประชาธิปไตยตะวันตก และนำไปสู่การสร้างภาพรวมทางการเมืองของความสูงสุดแห่งอำนาจของฝ่ายบริหาร หรือคณะผู้ปกครองประเทศ ซึ่งก็คือคณะทหารนั่นเอง

การโจมตีในลักษณะดังกล่าว สามารถที่จะแบ่งออกได้เป็น 2 ช่วง คือ

1. ช่วงระยะเวลาภายหลังการยึดอำนาจรัฐของคณะทหารในปี พ.ศ. 2501 จนถึงการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2511 ในช่วงนี้มีการโจมตีพฤติกรรมทางการเมืองของนักการเมืองที่เกิดขึ้นในอดีต นับแต่สมัยการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของคณะราษฎร ปี พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา เป้าหมายหลักของการโจมตีก็ได้แก่นักการเมือง หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ดังปรากฏในคอนหนังสือของ "บทความเรื่องประชาธิปไตยหรือนโยบายทั่วไปของคณะปฏิวัติ" ดังนี้

ในสถานการณ์ที่ยังไม่เหมาะสมควรสำหรับการเลือกตั้ง และยังไม่มียุทธศาสตร์ที่
 ราษฎรเลือกตั้งโดยตรงนั้น ถ้าหากฝ่ายปกครองมีวิธีการต่างๆ ที่จะรวบรวมความ
 คิดเห็นของประชาชนมาทำการปกครองได้มากเพียงใด การปกครองก็จะเป็นประชา-
 ธิปไตยมากเพียงนั้น แน่นนอนทีเดียว การมีผู้แทนซึ่งราษฎรเลือกตั้งมาโดยตรง ย่อม
 จะเป็นประชาธิปไตยยิ่งขึ้น และเราก็จะคงพยายามเพื่อให้มีการเลือกตั้งโดยเร็ว
 ที่สุดเท่าที่จะสามารถจะทำได้ แต่การที่ยังไม่มีผู้แทนราษฎรนั้น ก็มีใ้หมายความว่า
 จะไม่เป็นประชาธิปไตย ตรงกันข้าม การมีผู้แทนราษฎรซึ่งราษฎรเลือกตั้งขึ้นมาด้วย
 มือของเขาเอง แต่กลับไม่ทำหน้าที่ของผู้แทนราษฎร เพราะขาดความเข้าใจในระ-
 บอบประชาธิปไตยที่ดี เพราะมุ่งแสวงประโยชน์ส่วนตัวที่ดี หรือเพราะเหตุอื่นๆ ก็
 ก็ทำให้การปกครองเป็นประชาธิปไตยขึ้นมาได้ไม่ (62 : 14-15)

ในลักษณะเดียวกัน ก็ปรากฏการโจมตีนักการเมืองในฐานะผู้แทนราษฎร พร้อม
 กับการยกย่องคณะทหารผู้ปกครองประเทศไปในเวลาเดียวกัน ดังที่ผู้เขียนบทความ
 "ประชาธิปไตยแบบไทยและข้อคิดเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ" ได้ชี้ให้เห็นว่า

...ไม่มีการปฏิวัติที่ไหนที่พอทำการปฏิวัติก็ให้มีการเลือกตั้งทันที เพราะการทำเช่น
 นั้นจะเกิดความอลเวง ไม่เป็นผลดีต่อประเทศชาติและประชาชนแต่อย่างใด จำเป็น
 ต้องมีเวลาระยะหนึ่งเพื่อเตรียมการต่างๆ ให้พร้อมมูลแล้วจึงทำการเลือกตั้ง การ
 เลือกตั้งในภาวะการณ์เช่นนั้น จึงจะมีทางรวบรวมความคิดเห็นของประชาชนได้
 แต่ในระหว่างที่ยังไม่มีการเลือกตั้งนั้น หากว่าฝ่ายปกครองมีวิธีการต่างๆ ที่จะรวบรวม
 ความคิดเห็นของประชาชนได้มากเพียงใด ก็จะเป็นประชาธิปไตยมากเพียงนั้น
 ผู้แทนราษฎรที่ราษฎรเลือกตั้งขึ้นมาด้วยมือของเขาเอง แต่กลับไปแสวงหาประโยชน์
 ส่วนตัวเสียไม่รักษาสถาปัตยกรรมของราษฎร โดยเนื้อแท้จริงแล้วเขาหาประโยชน์
 ราษฎรไม่ ตรงกันข้ามกับผู้ที่ราษฎรมีใจเลือกตั้งขึ้นมา แต่ทำงานเพื่อประโยชน์ของ
 ราษฎรกลับจะโก้อ้อว่า เป็นผู้แทนราษฎรที่แท้จริง (2 : 31-32)

ผู้เขียนบทความได้พยายามที่จะทำการชักจูงให้เห็นว่า คณะทหารผู้ปกครอง
 ประเทศในเวลานั้น แม้ว่าจะไม่ได้มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน แต่การเข้า
 มาทำการปกครองบริหารประเทศ ซึ่งผู้เขียนถือว่า เป็นการทำงานเพื่อผลประโยชน์ของ
 ประชาชนโดยส่วนรวมนั้น ก็คือการทำหน้าที่ทดแทนบรรดาผู้แทนราษฎรอย่างครบถ้วน และ
 สามารถที่จะทำหน้าที่ดังกล่าวได้ดีกว่าด้วย จึงเท่ากับเป็นการยืนยันอย่างหนักแน่นว่า
 ระบอบการเมืองการปกครองในขณะนั้นเป็นประชาธิปไตย และหากในอนาคต คณะทหาร
 ผู้ปกครองประเทศยังจะได้มีการใช้วิธีการเช่นนี้อีกต่อไป ก็ไม่คงสงสัยเลยว่า จะไม่เป็น
 ประชาธิปไตย แต่ความเป็นประชาธิปไตยดังกล่าวนี้ เป็นประชาธิปไตยแบบไทย

การโจมตีนักการเมืองนี้เป็นเพียงประเด็นหนึ่งในการจู่โจมเท่านั้น การโจมตี

พรรคการเมืองก็เป็นไปในลักษณะที่มีความคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ มีการยกประเด็นที่ว่า พรรคการเมืองต่างๆ มีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากที่ควรจะเป็น อันเป็นการยกเอาข้อเสีย ที่มีอยู่ของพรรคการเมืองต่างๆ ขึ้นมากล่าวโจมตีแค่เพียงด้านเดียว ดังที่มีการกล่าวถึง ประเด็นดังกล่าวใน "ประชาธิปไตยแบบไทยและข้อคิดเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ" ดังต่อไปนี้

...ที่สำคัญก็คือตอนที่พรรคการเมืองต่อสู้กันจนเลยธง ไม่มีระเบียบ ไม่มีวินัย ถึงกับ ชกปากกันในสภา นักการเมืองและหนังสือพิมพ์กลายเป็นโสเภณีไปมากมาย เปิด ไตรปารุคขึ้นมาโฆษณาเหมือนเด็กๆ สถานการณ์มีแต่ความวุ่นวายไร้เสถียรภาพ รวม ความวุ่นวายการเมืองมีวาทะทะเลาะวิวาทแย่งชิงผลประโยชน์ส่วนตัวกันจนไม่คงทำ อะไรกันให้เป็นขึ้นเป็นอันแก่ประชาชาติ (2 : 38)

นอกจากนี้ผู้เขียนจะเห็นว่า วงการเมืองที่มีพรรคการเมืองที่ทำการต่อสู้กันจน เกินขอบเขตที่เหมาะสมดังกล่าวนั้น จะเป็นสาเหตุของการไร้การพัฒนาประเทศแล้ว ยัง จะส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทางการเมืองโดยส่วนรวมอีกด้วย อันจะทำให้เกิดผลเสีย ต่อระบอบประชาธิปไตยในที่สุด โดยการสรุปให้เป็นกฎเกณฑ์ทั่วไปที่เกิดขึ้นในประเทศ กำลังพัฒนาทั้งหลาย เพื่อเป็นการอธิบายให้เห็นว่า สังคมการเมืองไทยไม่มีความเหมาะสม และยังไม่มีความพร้อมเพียงพอที่จะมีระบบพรรคการเมือง รวมทั้งกระบวนการทาง การเมืองต่างๆ ในแบบอย่างของประเทศประชาธิปไตยตะวันตก เนื่องจากจะต้องคำนึง ถึงสภาพแวดล้อมทางสังคมการเมือง ตลอดจนเสถียรภาพและความมั่นคงทางการเมือง ซึ่งผู้เขียนบทความนี้อธิบายในประเด็นนี้ว่า

แต่ในประเทศที่ยังพัฒนาหรือกำลังพัฒนานั้น รากฐานทางเศรษฐกิจและสังคมอ่อน แอ การต่อสู้ระหว่างพรรคการเมืองไม่สามารถจะเกิดมติดีการช่วยในตัวเองได้ ถ้า ปล่อยให้ต่อสู้กันอย่างไม่มีการขอบเขตแล้ว ก็มักจะเลยธงจนกลายเป็นวิกฤตการณ์ทาง การเมืองอย่างร้ายแรง เป็นการทำลายความสามัคคีของชาติและเป็นภัยต่อเสถียร ภาพทางการเมือง ซึ่งก็คือเป็นผลร้ายต่อประชาธิปไตย การต่อสู้ระหว่างพรรคการเมือง ในประเทศไทยที่แล้วมา เป็นผลร้ายต่อประชาธิปไตยอย่างไรบ้าง เราท่าน ทั้งหลายขอมทราบใจดีแล้ว (2 : 112)

พรรคการเมืองไทยเป็นสถาบันทางการเมืองที่เพิ่งจะเกิดขึ้นได้ในระยะเวลา อันสั้น เมื่อเปรียบเทียบกับพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของสังคมการเมืองไทย ทำให้ ความพร้อมในการดำเนินการประกอบกิจกรรมทางการเมืองจึงมีอยู่อย่างค่อนข้างจะจำกัด การหยิบยกเอาจุดอ่อนของสถาบันทางการเมืองที่ยังมีพัฒนาการที่ไม่เต็มที่มาทำการโจมตี นั้น กุจะเป็นธรรมนัก เปรียบเสมือนกับการคำหนิติเตียนเด็กที่ยังไม่ถึงวุฒิภาวะที่สมควร

ในเรื่องที่แก้ทำไม่ได้ก็เหมือนกับที่ผู้ใหญ่กระทำ นอกจากนี้ การต่อสู้กันในระหว่างพรรคการเมืองต่างๆ ก็ยังเป็นที่ยอมรับว่า เป็นเรื่องปกติสามัญ และถือว่าเป็นความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอและจะเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา และจะเกิดขึ้นตลอดไปตราบที่ยังมีการแข่งขันกันระหว่างพรรคการเมือง จนกลายเป็นลักษณะธรรมชาติในระบบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย แต่การกระทำของนักการเมืองบางคนที่ไม่ให้ความเคารพต่อกติกาทางการเมือง ทำการแสวงผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่าการทำงานทางการเมืองเพื่อประชาชนเป็นส่วนรวม ใก้กลายเป็นประเด็นปัญหาที่คณะกรรมการผู้ปกครองประเทศและบรรดานักวิชาการที่ได้ทำงานให้กับคณะกรรมการ หยิบยกเอาไปเป็นประเด็นในการโจมตี โดยการใช้ความไปในทางที่จะเป็นประโยชน์ต่อคณะกรรมการผู้ปกครองประเทศในเวลานั้น ด้วยการบิดเบือนว่าสภาพการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นจากการแข่งขันระหว่างพรรคการเมืองต่างๆ ที่มีการใช้วิธีการที่ไม่ถูกต้อง ไม่เคารพกติกาทางการเมือง รวมทั้งมีนักการเมืองบางคนมีพฤติกรรมทางการเมืองที่เบี่ยงเบน จนทำให้เกิดความสับสนทางการเมือง ดังที่เคยเกิดขึ้นมาแล้วในอดีตนั้น เป็นลักษณะของปรากฏการณ์ทางการเมืองที่เรียกว่า อนาธิปไตย ทั้งนี้นักวิชาการของรัฐบาลทหารในเวลานั้นได้สรุปว่า

...พรรคการเมืองต่อสู้กันเองจนเลวลง นักการเมืองและนักหนังสือพิมพ์กลายเป็นโสเภณีไปมากมาย สถานการณ์นี้แต่ความวุ่นวายไร้เสถียรภาพ วงการเมืองมีแต่ทะเลาะวิวาทแย่งชิงจนไม่ทำอะไรกัน ซึ่งเป็นการแสดงออกของสภาพอนาธิปไตยนั้น เรามักจะไม่ใคร่รู้จัก และกลับเห็นอนาธิปไตยเป็นประชาธิปไตยไปก็มี (62 : 17-18)

ในทางวิชาการรัฐศาสตร์แล้ว อนาธิปไตยเป็นลัทธิการเมือง "ที่ยึดถือและยกย่องเสรีภาพของบุคคลอย่างเต็มที่ ก็จะเห็นได้ว่า ลัทธิอนาธิปไตยถือว่ารัฐเป็นสิ่งชั่วร้าย เพราะเป็นสิ่งที่เบียดเบียนเสรีภาพของมนุษย์ จึงต้องทำลายล้างรัฐเสีย โดยทันทีตามลัทธินี้ปริมาณและขอบเขตอำนาจรัฐจึงเท่ากับศูนย์" (65 : 145) ฉะนั้น การที่นักวิชาการของคณะกรรมการผู้ปกครองประเทศในเวลานั้นได้ทำการโจมตีการต่อสู้แข่งขันระหว่างพรรคการเมืองต่างๆ ที่เกินขอบเขตอันสมควรว่า จะเป็นการนำระบบการเมืองไทยไปสู่สภาพของอนาธิปไตยนั้น ย่อมจะไม่เป็นการถูกต้องตามหลักวิชาการทางรัฐศาสตร์อย่างแน่นอน การใช้เหตุผลและการใช้ภาษาในลักษณะดังกล่าวข้างต้น จึงมีลักษณะของการบิดเบือนความเป็นจริงและบิดเบือนหลักวิชาการ เพื่อประโยชน์ของคณะกรรมการผู้ปกครองประเทศในการโฆษณาชวนเชื่อ ชักจูงใจมวลชนที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในข้อเท็จจริงและ

หลักวิชาการ ดังที่ปรากฏในข้อความอีกตอนหนึ่งของ "ประชาธิปไตยแบบไทยและข้อคิดเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ" ว่า

...เสรีสงครามขบวนการเสรีไทยคืออำนาจ ซึ่งได้จัดเป็นพรรคการเมืองต่างๆ เช่น พรรคสหชีพ แนวรัฐธรรมนูญ พรรคอิสระ เป็นต้น การใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ประกอบกับการคลี่คลายขยายตัวทางการเมืองยุคหลังสงครามทำให้เกิดความโน้มน้าวไปไปในทางระบอบอนาธิปไตย ความยุ่งเหยิงทางการเมืองในยุคนั้นเป็นอย่างไร เราทนายยังคงจำกันได้ จึงได้เกิดรัฐประหารโค่นขบวนการเสรีไทยลงไป และประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ผลก็เป็นอย่างเดียวกัน คือไม่สามารถเป็นประชาธิปไตย สมความมุ่งหมายใด ด้านหนึ่งโน้มน้าวไปทางเผด็จการซึ่งรู้จักกันดีว่า "ยุคอัศวินผยอง" อีกด้านหนึ่งก็โน้มน้าวไปทางอนาธิปไตย ซึ่งขยายตัวออกไปจนถึงเปิดไสรปารคค่ากันกลางเมืองอย่างไม่มีหลักการ เกิดขบวนการกบฏขึ้นจนถึงขนาดจะเกิดนองเลือดขึ้นกลางเมือง สถาปนาอนาธิปไตยเช่นนั้นหากดำเนินต่อไปแล้ว จะนำความล้มเหลวมาสู่ประเทศชาติอย่างแน่นอน (2 : 50-51)

จากหลักวิชาการทางรัฐศาสตร์ ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่ปรากฏในการวินิจฉัยมวลดชนของคณะทหารผู้ปกครองประเทศในเวลานั้น เป็นส่วนหนึ่งของการเขียนประวัติศาสตร์ ในลักษณะหรือรูปแบบที่มีค่านิยมอย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือ เป็นการเชื่อมโยงเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ โดยมีจุดมุ่งหมายที่แอบแฝงด้วยผลประโยชน์ส่วนตัว คือการมุ่งโจมตีนักการเมืองและพรรคการเมืองต่างๆ ในอดีต โดยมีการใช้ถ้อยคำส่วนหนึ่งที่ขาดความเป็นกลาง อันอาจจะก่อให้เกิดความเข้าใจผิดขึ้นได้ เมื่อมีการพิจารณาอย่างผิวเผิน เช่น วลี "ความยุ่งเหยิงทางการเมือง" "อย่างไม่มีหลักการ" เป็นต้น วิธีการเหล่านี้เป็นวิธีการที่ทำให้ความเข้าใจที่ผิดพลาดขึ้นได้ สำหรับผู้ฟังหรือผู้อ่านที่ขาดความรู้ความเข้าใจในทางการเมืองเพียงพอ แม้ว่าจะมีข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ทางการเมืองนั้นๆ เป็นอย่างดีแล้วก็ตาม ยิ่งถ้าเป็นผู้ฟังโดยผ่านทางวิทยุกระจายเสียงด้วยแล้ว การฟังการชักจูงใจในลักษณะดังกล่าวนี้อย่างรวดเร็ว โดยไม่มีโอกาสที่จะย้อนมาทำการทบทวนได้ ก็มักจะทำให้เกิดความคิดความเห็นไปในลักษณะที่จะคล้อยตามไปได้อย่างง่ายดาย

การใช้เหตุผลโดยการอ้างอิงหลักวิชาการ เป็นวิธีการที่ค่อนข้างจะน่าเชื่อถือ แต่การบิดเบือนหลักวิชาการ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของผู้เขียนในลักษณะดังกล่าวข้างต้นนี้ อาจจะทำให้เกิดความผิดพลาดในค่านิยมเป้าหมายของการชักจูงใจได้ง่าย ซึ่งในกรณีนี้ การเลือกกลุ่มเป้าหมายไม่อาจจะกระทำได้ เนื่องจากเป็นการใช้สื่อมวลชนประเภทวิทยุกระจายเสียงและเอกสารสิ่งตีพิมพ์ ซึ่งผู้รับข่าวสารย่อมจะมีพื้นฐานความรู้

ความเข้าใจในทางการเมืองที่มีความแตกต่างกันมาก

สถาบันทางการเมืองที่มีความสำคัญมากอีกสถาบันหนึ่งในระบอบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย ก็คือการเลือกตั้ง แต่ในระบอบประชาธิปไตยแบบไทยนั้น มีการปฏิเสธความสำคัญของการเลือกตั้งอย่างเห็นได้ชัด โดยอาศัยการเชื่อมโยงเหตุผลที่เป็นขั้นตอนอย่างเป็นระบบ ก่อให้เกิดความน่าเชื่อถือได้เป็นอย่างดี เช่นในข้อความตอนหนึ่งของ "บทความชุกประชาธิปไตยหรือนโยบายทั่วไปของคณะปฏิวัติ" ดังนี้

เมื่อกล่าวในแง่ของวิวัฒนาการ ประชาธิปไตยแห่งยุคปัจจุบันแบ่งออกได้อย่างกว้างๆ เป็น 2 แบบ คือประชาธิปไตยแบบตะวันตกแบบหนึ่ง และประชาธิปไตยที่มีใช้แบบตะวันตกอีกแบบหนึ่ง... อย่างไรก็ตามก็เพื่อเข้าใจง่าย เมื่อเรียกประชาธิปไตยของตะวันตกว่า ประชาธิปไตยแบบรัฐสภา ก็อาจเรียกประชาธิปไตยอีกแบบหนึ่งว่า ประชาธิปไตยที่มีใช้แบบรัฐสภาก็ได้ (62 : 29, 31)

ในส่วนแรกนี้ ผู้เขียนมีความตั้งใจที่จะเปลี่ยนแปลงถ้อยคำที่มีความสำคัญเสีย กล่าวคือ เปลี่ยนคำว่า ประชาธิปไตยตะวันตก เป็น ประชาธิปไตยแบบรัฐสภา และคำว่า ประชาธิปไตยที่มีใช้แบบตะวันตก เป็น ประชาธิปไตยที่มีใช้แบบรัฐสภา

ในปัจจุบันนี้ประเทศที่ค่อยพัฒนาส่วนมากใช้ประชาธิปไตยที่มีใช้แบบรัฐสภาในรูปแบบต่างๆ กัน ลักษณะสำคัญของประชาธิปไตยที่มีใช้แบบรัฐสภาก็คือ การเลือกตั้งมีความสำคัญน้อยกว่าในประเทศประชาธิปไตยแบบรัฐสภา บทบาทของการเลือกตั้งไม่ตรงกับชีวิตการเมืองของประเทศ เพราะนโยบายของชาติได้กำหนดไว้แน่นอนแล้ว และดำเนินการปฏิบัติไปได้เป็นเวลายาวนาน รัฐบาลซึ่งดำเนินนโยบายเช่นนั้นไม่ว่าจะเป็นรัฐบาลของพรรคเดียวหรือหลายพรรครวมกันสามารถทำการปกครองอยู่ได้เป็นเวลายาวนาน การเลือกตั้งไม่กระทบกระเทือนต่อนโยบายของชาติ ผลของการเลือกตั้งทำให้พรรคที่ปกครองอยู่นั้นคงเป็นพรรคปกครองอยู่ต่อไป ทั้งนี้เป็นเพราะว่าพรรคที่ปกครองอยู่นั้นเป็นพรรคใหญ่และเข้มแข็งกว่าพรรคอื่นๆ ซึ่งฝ่ายค้านทั้งหลายไม่ว่าจะโค่นลงด้วยการเลือกตั้ง หรือเป็นเพราะว่ารัฐบาลตั้งขึ้นได้โดยทางอื่น มิใช่ทางการเมืองเลือกตั้งและรัฐสภาก็ไม่อาจจะขับออกได้ (ไม่ใช่แบบของสหรัฐ เพราะแบบสหรัฐนั้น ประมุขของรัฐบาลเป็นขึ้นได้ด้วยการเลือกตั้ง) ดังนั้นทำให้รัฐบาลมีอำนาจมากขึ้น รัฐสภามีอำนาจน้อยกว่าในประชาธิปไตยแบบรัฐสภา (62 : 37-38)

ในส่วนที่สองนี้ เป็นการเชื่อมโยงตรรกมาจากส่วนแรก โดยการนำถ้อยคำที่มีการให้นิยามไว้เรียบร้อยแล้วในส่วนที่หนึ่ง มาเป็นหลักในการอธิบายและให้เหตุผล โดยเริ่มต้นด้วยการกล่าวในเชิงเป็นข้อสรุปทั่วไปถึงประเทศที่ค่อยพัฒนาทั้งหลาย ซึ่งก็รวมทั้งประเทศไทยด้วย ว่ามีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่มีใช้แบบรัฐสภา ทำให้กระ-

บวกรการเลือกตั้งมีความหมายหรือความสำคัญน้อยลง และรัฐบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เป็นรัฐบาลที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง ก็ไม่ต้องให้ความสำคัญกับการเลือกตั้งมากนัก

การดูประชาธิปไตยแบบนี้มีโช้ที่การเลือกตั้งเป็นสำคัญ การเลือกตั้งเป็นแต่เพียง วิธีการอย่างหนึ่งของประชาธิปไตยแบบนี้ บางทีไม่มีการเลือกตั้งอยู่เป็นเวลานาน ควบเหตุจำเป็นหรือเพื่อความเหมาะสมกับสถานการณ์ แต่ก็ยังเป็นประชาธิปไตยอยู่ เพราะใช้วิธีการอย่างอื่นหลายอย่างหลายประการมาค้ำเนินประชาธิปไตย ซึ่ง สามารถรวบรวมความคิดเห็นของประชาชนมาทำการปกครองได้ ซึ่งก็คือเป็นการ ปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชนนั่นเอง (62 : 39)

ในส่วนที่สามนี้ ได้มีการลดระดับความสำคัญของการเลือกตั้งลงจนไม่มีความสำคัญ ต่อระบอบการเมืองการปกครองประชาธิปไตยแบบดังกล่าวนี โดยการกล่าวถึงการใช้สถาบัน ทางการเมืองอื่นที่จะมาทำหน้าที่ทดแทนวิธีการเลือกตั้งว่า เป็นวิธีการในระบบประชาธิปไตย เช่นเดียวกับกระบวนการเลือกตั้ง

นักประชาธิปไตยแบบรัฐสภา มักจะเห็นว่าประชาธิปไตยแบบนี้ไม่ใช่ประชาธิปไตย แต่เป็นเผด็จการ พวกเขามองประชาธิปไตยแต่ในคานรูปแบบ และไม่มองประชาธิปไตยในแง่ของวิวัฒนาการ จึงไม่สามารถเข้าใจประชาธิปไตยในคานเนื้อแท้ เมื่อ รู้สึกว่าไม่เหมือนกับที่เคยเห็นมา หรือไม่ตรงกับตำราที่เคยเรียนมา ก็ว่าไม่ใช่ ประชาธิปไตย (62 : 39-40)

ในส่วนสุดท้ายนี้ เป็นการสรุปและตอบโต้นักวิชาการ ปัญญาชนและนักการเมือง ที่ทำการต่อต้านระบอบการเมืองการปกครองและแนวความคิดประชาธิปไตยแบบไทย โดย การใช้ถ้อยคำสำนวน เช่นคำว่า รูปแบบ วิวัฒนาการ เนื้อแท้ ตำรา อันเป็นการลดความ สำคัญของแนวความคิดประชาธิปไตยตะวันตก โดยเฉพาะองค์ประกอบของระบอบการเมือง การปกครอง ในแง่ที่ว่า หากขาดองค์ประกอบบางประการไป ก็ยังมีความเป็นประชาธิปไตย อยู่อย่างครบถ้วนสมบูรณ์

โดยสรุปแล้ว การเชื่อมโยงข้อความทั้งหมดนี้ ผู้เขียนต้องการที่จะชี้ให้เห็นว่า ระบอบการเมืองการปกครองประชาธิปไตยแบบไทยเป็นระบอบประชาธิปไตยที่มีใช้แบบ รัฐสภา รัฐบาลทหารผู้ทำการปกครองประเทศก็ไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง การทำการ ปกครองบริหารประเทศก็มีวิธีการเฉพาะตัว โดยอาศัยการรวบรวมความคิดเห็นของ ประชาชน ผ่านกลไกต่างๆ ของรัฐ อันเป็นวิธีการของระบอบประชาธิปไตยวิธีหนึ่ง ทำให้ การเลือกตั้ง ซึ่งเป็นสถาบันทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย ที่มีความสำคัญมากที่สุด

สถาบันหนึ่ง ถูกลดระดับความสำคัญลง จนไม่มีความหมายใดๆ เลย ในขณะที่ความเป็นประชาธิปไตย ตามความหมายและความต้องการของผู้เขียน ยังคงมีอยู่อย่างสมบูรณ์ครบถ้วนทุกประการ

แนวความคิดประชาธิปไตยแบบไทยจึงเป็นความพยายามที่จะสร้างกรอบการมองในทางทฤษฎีขึ้น เพื่อให้สามารถที่จะนำมาใช้ในการอธิบายสภาพการณ์ทางสังคมการเมืองที่เป็นอยู่ในประเทศไทยในเวลานั้น รวมตลอดไปถึงระบบการเมืองที่คณะทหารผู้ปกครองประเทศมีความต้องการที่จะคงรักษาให้มีการสืบต่อ ทั้งนี้ก็ด้วยเหตุผลในค่านิยมของวัฒนธรรมทางการเมือง ให้มีการยอมรับกันเป็นการทั่วไปจากสาธารณชน

แนวความคิดประชาธิปไตยแบบไทยเป็นเสมือนอุดมการณ์ทางการเมืองของคณะทหารผู้ปกครองประเทศในช่วงนั้น โดยมีรากฐานสำคัญอยู่ที่ความเป็นชาติไทย ดังที่จอมพลประภาส จารุเสถียร ผู้นำทางการเมืองการทหารคนสำคัญของคณะผู้ปกครองได้ชี้ให้เห็นถึงลักษณะกึ่งกล่าวของแนวความคิดประชาธิปไตยแบบไทย ว่า "อุดมการณ์ใหม่ที่นับว่าเป็นเครื่องหมายแห่งอารยธรรม คือ ประชาธิปไตย แต่ประชาธิปไตยที่เหมาะสมน่าจะเป็นประชาธิปไตยที่ก่อปรก้วยพื้นฐานที่ค้ำจุนอันเป็นมรดกของชาติไทย" (64: 2) นอกจากนี้จะต้องเน้นที่ความเป็นชาติแล้ว การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยแบบไทยยังจะต้องอาศัยการเตรียมการในระยะเวลาดังกล่าว เพื่อเป็นการปูพื้นฐานไปสู่ระบอบการเมืองการปกครองประชาธิปไตยแบบไทยที่มีความสมบูรณ์ กล่าวคือ

ประชาธิปไตยแม้จะเป็นระบอบการเมืองที่ค้ำจุน แต่ก็มิได้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยปราศจากการเตรียมการอย่างมีขั้นตอน การละเว้นการวางรากฐานหรือสร้างรากฐาน โดยมุ่งแต่สร้างให้เกิดระบอบ "การปกครองระบอบประชาธิปไตยอย่างรวดเร็ว" มิได้พิจารณาสร้างเสริมปัจจัยอันจำเป็นต่อความเจริญเติบโตของระบอบประชาธิปไตยแล้ว สิ่งที่ยังใคร่รับก็คือ "รูปแบบ" ของประชาธิปไตย หากใช้ "เนื้อหา" "หลักการ" หรือ "วิถีชีวิต" แห่งระบอบประชาธิปไตยไม่ "รูปแบบ" ของระบอบประชาธิปไตย เป็นแต่ภาพลวงตาที่มีใ้บังเกิดผลคือประชาชนในระยะยาวแต่อย่างไร...

สำหรับองค์การนิคมอุตสาหกรรมในช่วงระยะเวลาแรกนี้ หึงแต่งตั้งจากผู้ที่มีความรู้ความสามารถกันต่างๆ ที่มีจิตใจรักชาติ เสียสละ ต้องการสร้างประโยชน์ให้กับบ้านเมือง และประชาชนเป็นที่ตั้ง สรรพนิคมอุตสาหกรรมที่มาจาก การแต่งตั้งควรอยู่ในตำแหน่ง ในระยะเวลาอันจำกัดเท่าที่จำเป็นต่อการแก้ปัญหาของชาติเท่านั้น (64: 21, 34)

ดังนั้นการสร้างระบอบการเมืองการปกครองประชาธิปไตยแบบไทยตามแนว

ความคิดดังกล่าวนี้ จึงจะต้องมีการวางรากฐานในด้านการปกครองเป็นระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งจะไม่มีการเลือกตั้ง องค์กรทางการเมืองที่จะมาทำการใช้อำนาจต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น อำนาจบริหาร หรืออำนาจนิติบัญญัติ ล้วนแล้วแต่มาจากการแต่งตั้งโดยคณะทหารผู้ปกครอง ประเทศในเวลานั้นทั้งสิ้น นอกจากนี้ ตามแนวความคิดดังกล่าว การที่จะเป็นประชาธิปไตย ที่แท้จริงได้นั้น จะต้องมุ่งไปให้ลึกถึงในระดับเนื้อหาของแนวความคิดแบบประชาธิปไตย ของสังคมการเมืองไทย ไม่ใช่เพียงแค่แค่การสร้างโครงสร้างหรือการเข้าถึงเพียงในระดับ รูปแบบเท่านั้น ดังนี้

...การเมืองในสังคมเทียมแฝงก็ เช่นกัน สังคมแบบนี้มักมีรูปหรือร่องรอยของการ ปกครองเหมือนประเทศที่พัฒนาแล้ว เพราะไปนำเอาแบบของเขา มา เช่น เห็นประเทศอื่นเขามีรัฐธรรมนูญก็มีกับเขาบ้าง เห็นเขามีรัฐสภา พรรคการเมือง ศาล คณะรัฐมนตรีก็มีบ้าง ฯลฯ ทั้งนี้ สิ่งที่น่ามานั้นก็ เป็นแค่รูปฟอร์ม แต่ไม่ได้นำเนื้อหาของค-ประกอบมาควย (form without content) ผลในทางปฏิบัติจึงไม่เหมือนกัน เช่นมีพรรคมากมายเป็นคอกเห็บ มีรัฐสภาที่คอยยกมือ มีศาลที่ไม่มีอิสระ และมีนัก กวนเมืองแทนนักการเมือง มีการเลือกตั้งที่เป็นเพียงพิธีการ (66: 23)

ดังนั้นระบอบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยในสังคมการเมืองไทยที่ ผ่านมาก่อนหน้าการยึดอำนาจอธิปไตยของคณะทหารในปี พ.ศ.2501 จึงมีสภาพที่ในความคิดเห็น ของคณะทหารผู้ปกครองประเทศในช่วงเวลานั้น เห็นว่ามีการล้มลุกคลุกคลานอย่างชัดเจน ทั้งนี้ก็มิใช่สาเหตุมาจากความไม่พร้อม หรือการขาดความรู้ความเข้าใจในทางการเมือง เกี่ยวกับระบอบการเมืองการปกครองของต่างประเทศของประชาชนคนไทย ผู้ปกครอง ประเทศในอดีตได้ทำการ "ลอกแบบของประเทศที่มีรากฐานประชาธิปไตยดีกว่าเรา มากเกินไปมาใช้ โดยไม่พิจารณาปรับปรุงเอามาใช้ให้ที่เหมาะสมกับความเป็นอยู่ของเรา" (2: 27) ซึ่งผลที่สุดแล้ว ระบอบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยตะวันตกใน สังคมการเมืองไทยก็ต้องพบกับความล้มเหลว

เหตุที่ทำให้การปกครองประชาธิปไตยที่เราฝันหวานที่จะให้มีการปกครองระบอบ ประชาธิปไตยแบบฝรั่ง เสด็จหรืออังกฤษมาปกครองบ้านเรา ซึ่งในที่สุดต้องล้มลุกคลุก คลานอย่างที่เห็นค่าตาอยู่ทุกวันนี้ นั่นก็คือ ความไม่เข้าใจในรูปแบบระบบการปกครอง แบบประชาธิปไตยตะวันตก หรือบางท่านอาจมีความเข้าใจในรูปแบบหรือระบบเป็น อย่างดี หากเมื่อนำมาปฏิบัติดำเนินการเขาจริงๆ ก็ไม่อาจเข้ากับวิถีชีวิตประจำวัน ขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนวัฒนธรรมของประเทศเราก็ได้ หรืออาจจะพูดง่ายๆ ก็ว่า ประชาชนคนไทยยังไม่พร้อม ที่จะรับเอาระบอบการปกครองระบอบประชาธิปไตย แบบตะวันตกนั่นเอง (67: 26)

กฤษฎีกาใช้เหตุผลในลักษณะเช่นนี้ การยี่ก้ออำนาจรัฐของคณะทหารจึงมีความถูกต้องชอบธรรมทางการเมือง รัฐบาลที่เกิดขึ้นจากการยี่ก้ออำนาจดังกล่าว ไม่ใช่รัฐบาลเผด็จการทหาร แต่เป็นรัฐบาลที่จะนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย กล่าวคือ เป็นการเปลี่ยนแปลงจากระบอบประชาธิปไตยแบบตะวันตกไปเป็นระบอบประชาธิปไตยแบบไทย

การปฏิวัติ "20 ตุลาคม" นั้น ถึงแม้จะเป็นการเปลี่ยนแปลงภายในระบอบประชาธิปไตย และมีใช้เปลี่ยนแปลงจากระบอบประชาธิปไตยเป็นระบอบอื่นก็ตาม แต่ก็เป็นการเปลี่ยนแปลงจากระบอบประชาธิปไตยที่ใช้ยูเรก้าไปเป็นระบอบประชาธิปไตยอีกแบบหนึ่ง กล่าวคือ เป็นการยกเลิกระบอบประชาธิปไตยตามแบบตะวันตก และสถาปนาระบอบประชาธิปไตยที่เหมาะสมกับสภาพการณ์และลักษณะพิเศษของประเทศไทยขึ้นแทน (62 : 3-4)

ระบอบการเมืองการปกครองประชาธิปไตยแบบไทยจึงเป็นระบอบประชาธิปไตยอีกประเภทหนึ่ง ซึ่งมีความแตกต่างไปจากระบอบประชาธิปไตยในประเทศอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบอบประชาธิปไตยในประเทศแถบยุโรปตะวันตก ซึ่งได้มีการนำเข้ามาใช้ในประเทศไทยในช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในปี พ.ศ.2475 และเปลี่ยนแปลงไปสู่ระบอบประชาธิปไตยแบบไทย โดยการยี่ก้ออำนาจรัฐของคณะทหารในปี พ.ศ.2501 ซึ่งถือได้ว่า เป็นการทำให้ประชาธิปไตยให้เป็นแบบอย่างของไทยเราเอง กล่าวคือ

การปฏิวัติ "20 ตุลาคม" เป็นขั้นสำคัญที่สุดในวิวัฒนาการของระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทย สืบตอจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ 2475 การเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ 2475 ยังผลให้ประเทศไทยทดลองประชาธิปไตยแบบยุโรปตะวันตกมารวม 30 ปี เป็นการทดลองอันยาวนานพอที่จะให้ความรู้และประสบการณ์แก่เราทั้งหลายให้มองเห็นได้ว่า ประชาธิปไตยแบบนั้นไม่เหมาะสมกับประเทศไทย ระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทยจะต้องวิวัฒนาการไปอีกก้าวหนึ่ง คือการก้าวจากประชาธิปไตยแบบยุโรปตะวันตกไปสู่ประชาธิปไตยแบบไทย คือ การทำให้ประชาธิปไตยเป็นแบบของไทยเราเอง (2 : 24-25)

แนวความคิดประชาธิปไตยแบบไทยจึงเป็นการตอกย้ำให้เห็นถึงความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ.2501 ซึ่งในทางปฏิบัติแล้ว การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองดังกล่าวเป็นการเปลี่ยนแปลงจากระบอบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยในสังคมการเมืองไทย ไปเป็นระบอบการปกครองในแบบของเผด็จการทหารอย่างเห็นได้ชัด เนื่องจากรัฐบาลทหารได้ทำการผูกขาดอำนาจ โดยการ

แอบอ้างว่าการใช้อำนาจของรัฐบาลเป็นการกระทำไปเนื่องจากความยินยอมของประชาชน และได้กระทำไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ แต่การกระทำต่างๆ ของรัฐบาลกลับเป็นการรักษาอำนาจของคณะทหารผู้ปกครองประเทศเป็นส่วนมาก โดยมีการเชื่อมโยงความมั่นคงของรัฐบาลเข้ากับความมั่นคงของชาติ หรือเสถียรภาพทางการเมืองของประเทศ

ดังนั้นในทางปฏิบัติ เพื่อความมั่นคงในอำนาจของรัฐบาล ภัยการอ้างอิงความมั่นคงของประเทศชาติ อันเป็นเป้าหมายสูงสุดของคณะทหารผู้ปกครองประเทศในเวลานั้น การทะนุบำรุงรักษาเสถียรภาพทางการเมืองของระบอบประชาธิปไตยแบบไทยจึงถือว่าเป็นประเด็นปัญหาที่มีความสำคัญอยู่ตลอดเวลา ยิ่งไปกว่านั้นยังมีการเชื่อมโยงไปสู่ปัญหาลัทธิคอมมิวนิสต์อีกด้วย ดังที่พลโทแสวง เสนาณรงค์ ผู้นำทางการเมืองการทหารคนสำคัญในคณะทหาร ได้ทำการชี้แจงต่อสาธารณชนในเรื่องดังกล่าวว่า

ถ้าไม่เข้าใจปัญหาการเมืองสำคัญที่สุดของประเทศในปัจจุบัน คือ 1) การต่อสู้คอมมิวนิสต์ให้ชนะ และ 2) การสร้างประชาธิปไตยที่เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงของประเทศให้สำเร็จ เป็นภาระกิจที่แยกกันไม่ออกแล้ว การแก้ปัญหาอื่นๆ ก็จะมีปัญหา ถ้าวางคือถ้าจะสร้างประชาธิปไตยให้สำเร็จ ก็ต้องสู้คอมมิวนิสต์ให้ชนะ แพ้ไม่ได้ ถ้าแพ้แล้วปัญหาอื่นๆ ไม่ของหนักกันต่อไป และอีกด้านหนึ่งถ้าจะสู้คอมมิวนิสต์ให้ชนะ ใดก็จะต้องใช้วิธีประชาธิปไตย จะใช้เผด็จการหรืออนุรักษนิยมเป็นไม่สำเร็จ ในระหว่างปัญหาการเมืองสำคัญ 2 ประการข้างตน การต่อสู้คอมมิวนิสต์ให้ชนะ เป็นสิ่งที่ต้องคิดถึงก่อนอื่น แต่ก็ต้องทราบว่า วิธีประชาธิปไตยปราบคอมมิวนิสต์ได้อย่างไร และว่าคอมมิวนิสต์แทรกซึมเข้ามาเพราะความไม่เข้าใจประชาธิปไตยของเราได้อย่างไร เสียก่อน จึงจะสามารถกำหนดนโยบายในการแก้ปัญหาทั้งสองให้สอดคล้องกันได้ (68: 20)

แนวความคิดประชาธิปไตยแบบไทยจึงมีลักษณะของการผูกโยงแนวความคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตยและความมั่นคงแห่งชาติ เข้าด้วยกันอย่างแยกกันไม่ออก โดยที่ให้ความสำคัญกับแนวความคิดประการหลังเป็นหลักใหญ่ จึงส่งผลทำให้องค์ประกอบของแนวความคิดประชาธิปไตยถูกลดระดับความสำคัญลงจนปราศจากความหมาย หรือนัยสำคัญในความเป็นประชาธิปไตยแบบไทย ดังที่จะพบว่า ในช่วงของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบไทยนั้น โครงสร้างสถาบันตามแนวความคิดแบบประชาธิปไตยไม่ได้รับการสนับสนุนจากผู้มีอำนาจทางการเมืองการทหารในคณะผู้ปกครองประเทศแต่อย่างใด ในทางตรงกันข้าม ยังมีการโจมตีองค์กรต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้ง พรรคการเมือง

สภาผู้แทนราษฎร หรือแม้แต่การปกครองส่วนท้องถิ่น ในลักษณะที่ว่า องค์การทางการเมืองเหล่านี้เป็นสิ่งที่มาทำลายความมั่นคงแห่งชาติ เหมือนที่เป็นมาในยุคสมัยที่คณะราษฎรยังมีอำนาจในการปกครองบริหารประเทศ

ดังนั้น ความแนวความคิดประชาธิปไตยแบบไทย ความมั่นคงแห่งชาติจึงเป็นแนวความคิดหลักที่มีความสำคัญอยู่เหนือองค์ประกอบทางการเมืองต่างๆ ของระบอบประชาธิปไตย และในลักษณะเช่นนี้ คณะทหารผู้ปกครองประเทศในเวลานั้นก็มีความคิดเห็นวาระขอบการเมืองการปกครองประชาธิปไตยแบบไทยนี้เป็นระบอบประชาธิปไตยที่ถูกต้อง มีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพการณ์ทางสังคมการเมืองของประเทศไทยเป็นอย่างดี ยิ่ง ดังที่คนหนึ่งใน "ประชาธิปไตยแบบไทยและข้อคิดเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ" ได้กล่าวว่

...การเลือกตั้งก็เหมือนกัน ซึ่งไม่แน่ว่าจะเป็นเครื่องหมายของประชาธิปไตยเสมอไป ประเทศเดิก็มีการทั้งหลายก็มีการเลือกตั้งกันทั้งนั้น ประเทศไทยขณะนี้ยังไม่มี การเลือกตั้ง ยังไม่มีรัฐธรรมนูญถาวร แต่เราก็เป็นประชาธิปไตย ใครบางจะพูดได้ว่ประเทศไทยเวลานี้ไม่ใช่ประชาธิปไตย ถึงแม้จะยังไม่ใช่ประชาธิปไตยอันสมบูรณ์ เพราะยังไม่มี การเลือกตั้ง ยังไม่มีรัฐธรรมนูญถาวร และยังขาดปัจจัยหลายอย่าง ของประชาธิปไตยไปบางก็ตาม แต่โดยเนื้อแท้ตัวจริงแล้ว เราก็เป็นประชาธิปไตยมากกว่าในบางประเทศที่มีสิ่งเหล่านั้นอย่างพรอมมูลเสียด้วยซ้ำไป เทียบกับตัวอย่าง ที่ใกล้ตัวที่สุด คือระบอบของเวียคนามไคในสมัยอดีตประธานาธิบดีโงกินห์เคียม ซึ่งมีรัฐธรรมนูญอย่างก็ มีการเลือกตั้งไม่ขาด ก็จะไม่เห็นได้ชัดในข้อนี้ โงกินห์เคียมถูกโค่นล้มไปก็เพราะใช้ระบอบเดิก็การนั้นเอง

เนื้อแท้ตัวจริงของการปกครองของประชาชนโดยประชาชน และเพื่อประชาชนนั้น อยู่ที่ว่าการปกครองนั้นจะสามารถรักษาดลประโยชน์ของประชาชน สนองความต้องการที่ชอบธรรมของประชาชน และรวบรวมความคิดเห็นของประชาชนมาใช้ประโยชน์ไคหรือไม่ ประชาชนทั้งหมดไม่สามารถจะขึ้นมาทำการปกครองเองได้ แต่จะต้องจัดขึ้นเป็นสถาบันสำหรับทำการปกครอง เช่น องค์การนิติบัญญัติ องค์การบริหาร เป็นต้น และมีหนทางและวิธีการต่างๆ ที่จะทำให้สถาบันต่างๆ เหล่านั้นได้ใช้ความคิดเห็นของประชาชนมาทำการปกครอง ถ้าสถาบันเหล่านั้นได้ใช้ความคิดเห็นของประชาชนมาทำการปกครองได้ นั่นก็คือการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน การปกครองเช่นนั้นย่อมจะรักษาดลประโยชน์ของประชาชนและ สนองความต้องการของประชาชนอยู่เสมอ หนทางและวิธีการที่จะบรรลุผลเช่นนั้น ย่อมจะไม่ตายตัว สุกแล้วแต่สภาวะการณ กาละเทศะ ยกตัวอย่างเช่นในสภาพแวดล้อมอย่างหนึ่ง การเลือกตั้งเป็นวิธีการที่จำเป็นสำหรับบรรลุผลเช่นนั้น แต่ในสภาพแวดล้อมอีกอย่างหนึ่ง การเลือกตั้งกลับจะเป็นอุปสรรคต่อการบรรลุผลเช่นนั้น หรือในสมัยหนึ่งใช้วิธีการเลือกตั้งอย่างหนึ่ง จึงจะไคผลในการรวบรวมความคิดเห็นของประชาชน แต่ในสมัยหนึ่งจะต้องใช้วิธีการเลือกตั้งอีกอย่างหนึ่งจึงจะไคผลคามความ

มุ่งหมาย (2 : 29-31)

การรักษาความมั่นคงแห่งชาติก็คือ สิ่งที่จะทหารผู้ปกครองประเทศในขณะนั้น มีความคิดเห็นว่า เป็นการรักษามลประโยชน์สูงสุดของประเทศชาติและประชาชน และ หนทางวิธีการในการที่จะรวบรวมความคิดเห็นความต้องการของประชาชน เพื่อมาทำการ ปกครองบริหารประเทศได้นั้นก็คือ การอาศัยกลไกของรัฐ อันได้แก่บรรดาข้าราชการทั้ง หลาย เป็นเครื่องมือ ดังนี้

... บทบาทของความคิดเห็นของข้าราชการชั้นผู้ใหญ่เป็นการแสดงออกที่สำคัญวิธีหนึ่ง ทั้งนี้เพราะประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่สามารถที่จะเข้าใจปัญหาในเรื่องที่ถกเถียงกันได้ ก็จำเป็นต้องอาศัยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่ใดเคยมีประสบการณ์ในการปฏิบัติ การมานาน ฯลฯ เป็นที่พึ่ง กลุ่มบุคคลเหล่านี้ก็มักจะเป็นข้าราชการเป็นส่วนใหญ่ (2 : 238)

ส่วนกระบวนการการเลือกตั้งนั้น คณะทหารผู้ปกครองประเทศในเวลานั้น มีความคิดเห็นว่า ไม่อาจที่จะทำการตอบสนองต่อความต้องการและผลประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชนได้ ยิ่งไปกว่านั้น เท่าที่ผ่านมาในอดีต กระบวนการของการเลือกตั้งนั้น มีข้อบกพร่องอย่างมากมาย มีจุดอ่อนข้อเสียอย่างเห็นได้ชัด ผู้แทนราษฎรผู้ซึ่งมาจากการเลือกตั้งนั้นไม่ได้มาจากรฐานของคณะทหาร ดังที่ปรากฏในบทความชุด "ประชาธิปไตยแบบไทยและข้อคิดเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ" ว่า

เมื่อชนกลุ่มที่เอาใจใส่ต่องานของชาติมีจำนวนน้อย แต่ชนส่วนใหญ่ซึ่งเป็นกำลังของประเทศกลับไม่สนใจใฝ่ใถ่ เช่นนี้ การเลือกตั้งผู้แทนก็ย่อมอยู่ภายใต้อิทธิพลของคนกลุ่มน้อย เพราะปรากฏผลการเลือกตั้งที่แลดูๆ มา ปรากฏว่ามีผู้ไปใช้สิทธิลงคะแนน ประมาณไม่เกิน 20% ของผู้มีสิทธิในส่วนภูมิภาค เห็นจะมีแต่ในพระนครธนบุรีเท่านั้น ที่มีสิทธิลงคะแนนใช้สิทธิของคนสูงถึง 50-60% ฉะนั้น โดยเฉลี่ยทั่วประเทศจึงอาจกล่าวได้ว่า ผู้มีสิทธิเพียงประมาณ 20% นี้เองเป็นผู้เลือกผู้แทนส่งเขามาตั้งในสภานอกจากนี้ ตามข้อเท็จจริงปรากฏว่าการเลือกตั้งในส่วนภูมิภาคนั้น ความสนิทสนม และความสัมพันธ์ระหว่างผู้เลือกและผู้สมัครรับเลือก ยังมีอิทธิพลอยู่เป็นอันมาก ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นจำนวนไม่น้อย ใครรับเลือกเพราะไรเงินชื้อบ้าง เลี้ยงสุรกาย เมมาแก่ผู้มีสิทธิบ้าง หรืออาศัยความสัมพันธ์กันเป็นส่วนตัวมากกว่าที่จะใช้ความรู้หรือ อุทิศการณทางการเมือง เห็นจะมีผู้สมัครในพระนคร-ธนบุรีเท่านั้น ที่ใช้วาทะศิลป์เป็น เครื่องหาเสียง เมื่อเป็นเช่นนี้ เราจึงได้ผู้แทนที่ยังไม่สู้จะเขามาจรรฐานนัก แม้จะมีผู้แทนที่ดี มีการศึกษาสูง และเห็นแก่ประโยชน์ของประเทศชาติเป็นสำคัญ ยึดถือ อุทิศการณทางการเมืองเป็นหลักอยู่บ้าง แต่ผู้แทนเช่นวามมีจำนวนน้อย เมื่อเป็นเช่นนี้ จะเป็นการสมควรละหรือที่เราจะมอบความไว้วางใจอย่างสูงสุดไว้กับสภาผู้แทน

รามาฏ ซึ่งได้แสดงข้อบกพร่องให้เราได้ประจักษ์มาแล้วในอดีตอย่างมากมาย (2 : 228-229)

...คะแนนเสียงเลือกตั้งก็หาใช่เป็นเครื่องวัดลักษณะแห่งความเป็นตัวแทนของพรรคเสมอไปไม่ เพราะในการเลือกตั้งนั้นพรรคต่างย่อมมีวิธีการหลายอย่างที่จะทำให้ประชาชนเลือกคนไหน ทำให้ประชาชนเข้าใจของก็เป็นของไม่ก็... จึงปรากฏอยู่บ่อยๆ ว่าประชาชนเลือกคนผิด มีตัวอย่างเป็นอันมากที่แสดงว่าประชาชนเห็นพรรคที่เป็นปฏิบัติข้อตนว่าเป็นตัวแทนของตนไป ฉะนั้นการสนับสนุนของประชาชนที่แสดงออกด้วยการเลือกตั้ง จึงไม่เป็นเครื่องวัดลักษณะแห่งความเป็นตัวแทนของพรรคเสมอไป (2 : 107-108)

ในทางตรงกันข้าม ในความคิดเห็นของคณะทหารผู้ปกครองประเทศในขณะนั้น รัฐบาลทหารในฐานะของพรรคการเมือง นั้น มีความเป็นตัวแทนของประชาชนสูง เพราะมีอุดมการณ์ทางการเมืองในการสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นประโยชน์สุขต่อส่วนรวม แม้ว่าจะไม่ได้เป็นตัวแทนที่มาจากการเลือกตั้ง แต่ก็ถือว่ามีความถูกต้องชอบธรรมในทางการเมือง เนื่องจากได้อาศัย "การปฏิวัติ" เป็นจุดเริ่มต้นในการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไปสู่การปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่มีความสมบูรณ์ได้ในที่สุด

...พรรคที่ขึ้นมาปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั้น โดยทั่วไปก็ขึ้นมาโดยวิธีทางสันติ โดยวิธีทางรัฐธรรมนูญ แต่ในบางกรณีก็ขึ้นมาด้วยการใช้กำลัง โดยเฉพาะในกรณีเริ่มคนสถาปนา หรือสร้างประชาธิปไตย กรณีเช่นนั้นเป็นการปฏิวัติ ซึ่งถ้าหากมีความจำเป็นจะต้องใช้กำลังก็เป็นที่ยอมรับกันโดยหลักนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์ว่าเป็นการถูกต้อง (2 : 106-107)

ยิ่งไปกว่านั้น คณะทหารผู้ปกครองประเทศในขณะนั้นยังสามารถที่จะทำการรักษาเสถียรภาพทางการเมืองและความมั่นคงของชาติไว้ได้เป็นระยะเวลาอันยาวนาน อันเป็นการยืนยันได้ในทางปฏิบัติว่า คณะทหารมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่มีความถูกต้อง มีความสอดคล้องกับความเป็นจริงในทางสังคมการเมืองในขณะนั้น จึงอาจจะเปรียบเทียบได้ว่า กรอบการเมืองที่คณะทหารผู้ปกครองประเทศในเวลานั้นได้ทำการสร้างขึ้นนั้น ได้รับการยืนยันในความถูกต้อง ด้วยข้อมูลที่เป็นจริง แม้ว่าจะเป็นจริงโดยการใช้อำนาจบังคับก็ตาม

เมื่อความถูกต้องชอบธรรมในทางการเมืองของระบอบประชาธิปไตยแบบไทย ได้รับการยืนยันและยอมรับ จากสภาวการณ์ที่ประกอบไปด้วยเสถียรภาพทางการเมืองและความมั่นคงแห่งชาติเป็นสำคัญ ประกอบกับการจัดระเบียบความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่าง

ฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ โดยกาให้ฝ่ายบริหารเป็นแกนนำทางการเมืองแล้ว รัฐบาลทหารภายใต้การนำของจอมพลถนอม กิตติขจร ก็ได้เริ่มดำเนินการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2511 ท่ามกลางกระแสการเรียกร้องต้องการให้มีการนำเอาระบบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยกลับมาใช้อีกครั้งหนึ่ง จากบรรดานักการเมืองฝ่ายค้าน ซึ่งนำโดย ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช และเมื่อเงื่อนไขเวลาบีบบังคับพอเพียงก็กดดันให้รัฐบาลทหารมีความจำเป็นต้องจัดให้มีการใช้โครงสร้างรูปแบบทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยอีกครั้งหนึ่ง อันประกอบไปด้วยการยินยอมให้มีการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้น การจัดการเลือกตั้ง และการเปิดประชุมสภาผู้แทนราษฎร ทั้งนี้ก็ด้วยเหตุผลของความชอบธรรมทางการเมืองเป็นสำคัญ กล่าวคือ

ความคิดประชาธิปไตยที่มีความเป็นระบบมากขึ้นในสมัยจอมพลถนอม เกิดจากความจำเป็นเนื่องจากสภาวะของผู้นำจอมพลสฤษดิ์นั่นเอง และเมื่อจอมพลสฤษดิ์ถึงแก่อสัญกรรม ความชอบธรรมของคณะปฏิวัติโคลดลง รวมทั้งระยะเวลาของการร่างรัฐธรรมนูญที่ใช้เวลาดำเนินานพอสมควรแล้ว จึงทำให้การกล่าวขวัญถึงวิพากษ์วิจารณ์รัฐธรรมนูญมีมากขึ้น เมื่อสภาวะการณ์เป็นเช่นนี้ คณะปฏิวัติภายใต้การนำของจอมพลถนอมมา จำจะต้องแสวงหาความชอบธรรมของการอยู่ในอำนาจของคณะปฏิวัติต่อไป (36: 187)

อย่างไรก็ดี สถานการณ์ดังกล่าวได้เกิดขึ้นและดำเนินไปเพียงชั่วระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น ถึงแม้ว่าภายหลังจากเลือกตั้งในปี พ.ศ.2512 รัฐบาลทหารจะได้ทำการปกครองบริหารประเทศอีกครั้งหนึ่ง ในนามของรัฐบาลพรรคสหประชาไทยก็ตาม แต่คณะทหารผู้ปกครองประเทศก็หาได้มีความพึงพอใจต่อสภาพการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าวไม่ และได้เข้าทำการยึดอำนาจรัฐในวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ.2514 เป็นการนำระบอบการเมืองการปกครองของประเทศไทยกลับคืนไปสู่ระบอบการปกครองในลักษณะของการรวมศูนย์อำนาจเค็ดชากอีกคราวหนึ่ง

2. ช่วงระยะเวลาภายหลังจากยึดอำนาจรัฐของคณะทหารในปี พ.ศ. 2514 จนถึงการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 ในช่วงนี้ก็เช่นเดียวกันกับในช่วงหลังการยึดอำนาจรัฐของคณะทหารในปี พ.ศ.2501 กล่าวคือ มีการโจมตีพฤติกรรมทางการเมืองของบรรดานักการเมือง ที่ผ่านมาในช่วงของการปกครองระบอบประชาธิปไตย ระหว่างการบังคับใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2511 และเป้าหมายหลักของการโจมตีก็ยังคงเป็นองค์ประกอบในเชิงโครงสร้างทาง

การเมืองของระบอบประชาธิปไตย ไม่ว่าจะเป็นพรรคการเมือง หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการสร้างความชอบธรรมในทางการเมืองให้กับคณะทหารที่ได้ใช้กำลังในการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง และเมื่อได้รับการยอมรับสนับสนุนจากประชาชนเรียบร้อยแล้ว คณะทหารก็มีความสามารถที่จะใช้อำนาจในการปกครองบริหารประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความราบรื่น

การโจมตีสถาบันทางการเมืองแบบประชาธิปไตยมีขึ้นด้วยการหยีบยกโครงสร้างสถาบันทางการเมืองดังกล่าวขึ้นมาเป็นต้นเหตุของการยึดอำนาจรัฐ โดยคณะทหารในวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ.2514 ดังปรากฏในประกาศของคณะปฏิวัติ 17 พฤศจิกายน 2514 ดังนี้

...นับแต่ประเทศไทยได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2511 และได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ปรากฏว่า ได้มีบุคคลบางจำพวกอาศัยสิทธิคามรัฐธรรมนูญของบ่อนทำลาย ใช้อิทธิพลทั้งภายในและภายนอก สถานิติบัญญัติ ก่อการณ์การบริหารราชการของรัฐบาล ให้ดำเนินไปด้วยความยากลำบาก และล่าช้า ไม่ทันต่อเหตุการณ์ ทั้งกระทำการเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว แทนที่ทุกฝ่ายจะร่วมสามัคคีกัน เพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ เพื่อป้องกันภัยอันตราย แต่บุคคลบางกลุ่มบางคณะกลับฉวยโอกาส ทำการก่อกวน ชักชวน มีให้รัฐบาลดำเนิน การแก้ไขโดยสะดวก เช่น ยุบให้ประชาชนและสถาบันต่างๆ เป็นปฏิปักษ์ และกระ ค้างกระเบื้องต่อรัฐบาล ให้นักศึกษาเดินขบวน ใ้กรรมกรนัดหยุดงาน พฤติการณ์ เหล่านี้เป็นเหตุฉุดฉุดการบริหารราชการ ทั้งๆ ที่รัฐบาลได้พยายามทุกวิถีทางที่จะให้ ความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย ทั้งในคานฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารอยู่ตลอดเวลา (58: 311-312)

รัฐสภาในฐานะของฝ่ายนิติบัญญัติได้ตกเป็นเป้าโจมตีที่มีความสำคัญของคณะทหาร โดยจะถูกกล่าวหาว่า เป็นสถาบันที่ก่อให้เกิดความไร้เสถียรภาพทางการเมืองและทำให้ ความมั่นคงแห่งชาติได้รับความกระทบกระเทือน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีพฤติกรรมทาง การเมืองที่เบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานที่บรรดาผู้นำทางการเมืองการทหารในคณะทหาร ได้มีการคาดหวังไว้ ดังที่พันโทณรงค์ กิตติขจร ผู้นำคนสำคัญในคณะทหารที่ได้ทำการยึด อำนาจรัฐเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ.2514 ได้กล่าวในการให้สัมภาษณ์แก่นางสือพิมพ์ แคนไทย ฉบับวีคส์นิวส์ โดยมีการตีพิมพ์ลงในหนังสือพิมพ์ฉบับดังกล่าวในวันที่ 17 มกราคม พ.ศ.2515 ดังนี้

สถาบันทางการเมือง คือสถาบันนิติบัญญัติเป็นช่องโหว่อย่างสำคัญที่ฝ่ายศัตรูจะแทรก

ตัวเข้ามาดำเนินการ โดยอาศัยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ของท่านผู้แทนราษฎรบางคน
ดำเนินการทางการเมือง ก่อให้เกิดความวุ่นวายและสับสนขึ้นภายในชาติ...

เมื่อผู้แทนราษฎรไม่ทำหน้าที่นิติบัญญัติอันเป็นหน้าที่ของตนเอง กลับเข้าไปก้าวก่าย
ในงานหน้าที่ของฝ่ายบริหาร แม้ผู้แทนราษฎรจะมีหน้าที่ในการให้ข้อเสนอแนะ มีหน้าที่
ในการชี้แจงความระเบียบและวิธีการของผู้แทนราษฎร ก็ไม่ชอบจะทำกัน พยายาม
เหลือเกินที่จะบีบบังคับให้ฝ่ายบริหารทำอย่างโน้น ทำอย่างนี้ ถ้าปล่อยให้ไปเช่น
นี้แล้ว อีกหนอยการบริหารประเทศชาติจะคง เขาไปอยู่ในมือของผู้แทนราษฎรด้วย

เวลา เขาประชุมสภา ก็เอาเรื่องส่วนตัวเข้ามาเกี่ยวข้องกับการเมือง ใช้จ่ายค่า
พูดจาไปในทำนองที่ไม่เหมาะสม รังแต่จะทำให้เกิดความเสื่อมเสีย เขามาสู่สถาบัน
นิติบัญญัติอย่างยิ่ง...

...เราทราบกันดีว่าผู้แทนราษฎรที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ได้ตกเป็น เครื่องมือของคอมมิวนิสต์
ดำเนินการในรัฐสภา พยายามที่จะทำให้เสถียรภาพของรัฐบาลอ่อนลงไป...

ทางด้านการพัฒนาประเทศ ไม่ว่าจะไปในทางเศรษฐกิจ หรือในทางวัตถุ ก็
ไม่สามารถที่จะทำไปได้ ก่อให้เกิดความลาซา โดยผู้แทนราษฎรพยายามที่จะชักชวน
และชักจูงอย่างไม่มีเหตุผล (69: 165-167, 171)

การกล่าวอ้างในลักษณะดังกล่าวนี้มีความสอดคล้องต้องกันกับการให้สัมภาษณ์
ของจอมพลถนอม กิตติขจร ที่ได้กล่าวโทษสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
สมาชิกพรรคสหประชาไทย ซึ่งเป็นพรรครัฐบาล ที่มีการกระทำทางการเมืองอันไม่มีความ
เหมาะสมกับการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามความคิดเห็นของคณะทหารผู้ปกครอง
ประเทศในขณะนั้น กล่าวคือ

...ความจริงนั้นผู้แทนราษฎรขณะนั้นมี 219 คน เป็นสมาชิกพรรครัฐบาลคือ พรรค
สหประชาไทยเสีย 124 คน ก็กล่าวครั่งจากจำนวนนี้ จะเห็นว่รัฐบาลน่าจะมีเสถียร
ภาพในการเมืองอย่างเต็มที่ แต่ความจริงไม่ได้เป็นเช่นนั้นเพราะว่าสมาชิกพรรค
รัฐบาลบางส่วนไม่คำนึงถึงความรับผิดชอบของคนที่มีต่อพรรครัฐบาล กลับมีความคิด
ว่าถ้าหากคนใดคนรัฐบาลเสียเองก็จะทำให้มีชื่อเสียง.... เพื่อการเลือกตั้งครั้ง
ต่อไป ความล้มเหลวทางการเมืองแสดงให้เห็นชัดในปีที่ 3 ถึงปีที่ 4 ซึ่งเกิดการ
เลือกตั้งเข้าไปเท่าไรผู้แทนก็ทำทุกอย่างเพื่อตัวเอง เช่น ขอเงินไปพัฒนาจังหวัดเพื่อ
ตัวเอง.... บางคนยังแยกความรับผิดชอบตัวเองเสียเลย แทนที่จะพัฒนาจังหวัดก็พัฒนา
ตัวเอง บางคนพอรัฐบาลไม่ให้ก็ตัวรวน ทำท่าจะไม่สนับสนุนร่างพระราชบัญญัติงบประมาณปี 15 (2515).... นี้ เป็นความวุ่นวายของลูกพรรคสหประชาไทยซึ่งเป็น
พรรคของรัฐบาลเองได้พุ่งถึงขีดสุด ลูกพรรคจำนวนหนึ่งได้เข้าชื้อกันขอแปรญัตติงบประมาณ
ของรัฐบาลเสียเอง โดยขอสงวนไว้อภิปรายในสภา อันนั้นเป็นการฉีกมารยาท
และวินัยทางการเมืองอย่างมากทีเดียว (70: 19)

การโจมตีสถาบันทางการเมืองในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยเป็นการ

ยืนยันในความถูกต้องของแนวความคิดเกี่ยวกับระบอบการเมืองการปกครองประชาธิปไตยแบบไทย ซึ่งเป็นระบอบที่มีเพียงการกล่าวอ้างชื่อของระบอบประชาธิปไตยเท่านั้น อันเนื่องมาจากความศรัทธาในเชิงความเชื่อถือศรัทธาของคำว่าประชาธิปไตยในสังคมการเมืองไทย

กระแสความคิดประชาธิปไตยในการคานอำนาจรัฐบาลกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง

การยืนยันในความชอบธรรมทางการเมืองของระบอบประชาธิปไตยแบบไทย ซึ่งเป็นการใช้เพียงชื่อของแนวความคิดประชาธิปไตย และการเปิดโอกาสให้มีสภาพแวดล้อมและกลไกทางการเมืองการปกครองในแบบประชาธิปไตย ในระหว่างที่มีการบังคับใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2511 ทำให้เกิดกระแสการเรียกร้องต้องการให้มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เหมือนกับที่มีในประเทศในแถบตะวันตกทั้งหลาย กระแสการเรียกร้องดังกล่าวมีความต้องการความเป็นประชาธิปไตยในค่านของเนื้อหาสาระ ไม่ใช่ประชาธิปไตยที่มีแต่เพียงการกล่าวอ้างแค่นั้น และที่สำคัญที่สุดก็คือ ความต้องการระบอบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยเหมือนกับที่เคยเป็นมาในอดีต แต่ต้องเกิดความชะงักงันไปในช่วงของการปกครองของคณะทหารที่ทำการยึดอำนาจรัฐในปี พ.ศ.2501

สังคมการเมืองไทยนั้น นับแต่การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในปี พ.ศ.2475 ชาวไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งบรรดานักการเมือง หรือชนชั้นนำทางการเมืองที่เคยมีบทบาททางการเมืองมาก่อน รวมทั้งกลุ่มปัญญาชนที่ได้รับการศึกษาทางการเมือง ทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มปัญญาชนไทยที่ได้รับการศึกษาจากประเทศประชาธิปไตยตะวันตก ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 กลุ่มบุคคลเหล่านี้ล้วนแต่ได้เคยสัมผัสกันกับการมีสิทธิเสรีภาพในทางการเมืองการปกครอง ตลอดจนการมีสถาบัน โครงสร้างรูปแบบ และกระบวนการทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยมาแล้ว ดังนั้นเมื่อมีการคัดกระแสความคิดแบบประชาธิปไตยให้เกิดการหยุดชะงักลง ด้วยการยึดอำนาจรัฐของคณะทหารในปี พ.ศ.2501 กระแสความคิดประชาธิปไตยก็เพียงแต่หยุดลงเพียงชั่วคราวเท่านั้น หากได้เสื่อมสลายตัวไปไม่ ประกอบกับมีการตอกย้ำชื่อของระบอบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยอยู่ตลอดเวลา โดยคณะทหารผู้ปกครองประเทศ นอกจากนี้ ยังเกิดช่วงของบรรยากาศทางการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยขึ้นในระยะของ

การบังคับใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2511 รวมทั้งกระแสความคิดแบบประชาธิปไตยจากภายนอกประเทศ ที่ได้มีการส่งผ่านมาทางบ้านของสื่อมวลชนประเภทต่างๆ และกลุ่มนักคิด นักเขียน ปัญญาชน บัณฑิตต่างๆ เหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีผลต่อการสืบต่อกระแสความคิดแบบประชาธิปไตยทั้งสิ้น และส่งผลในการผลักดันสังคมนการเมืองไทยไปสู่ช่วงของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 ในที่สุด

กระแสความคิดแบบประชาธิปไตยในสังคมนการเมืองไทยในระยะเวลาของระบอบการเมืองการปกครองของคณะทหารที่ทำกรยึดอำนาจรัฐในปี พ.ศ.2501 มีการเคลื่อนไหวอยู่ หากได้มีการสลายตัวไปไม่ กังที่ปรากฏอยู่อย่างสม่ำเสมอ แต่มีความชัดเจนมากขึ้นภายหลังการถึงแก่อสัญกรรมของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ในช่วงปลายปี พ.ศ.2506 เนื่องจากบุคลิกภาพที่มีความเข้มแข็งน้อยกว่าผู้นำเดิมของจอมพลถนอม กิตติขจร และเมื่อการร่างรัฐธรรมนูญของคณะทหารผู้ปกครองประเทศมีความคืบหน้าเพิ่มมากขึ้น การแสดงออกซึ่งการเรียกร้องต้องการการมีส่วนร่วมในทางการเมืองการปกครองตามแนวความคิดแบบประชาธิปไตยก็เริ่มมีมากขึ้นเป็นลำดับ โดยที่ในระยะแรกนั้น จะเป็นการวิพากษ์วิจารณ์ร่างรัฐธรรมนูญซึ่งกำลังมีการพิจารณาจัดทำอยู่ อันเป็นผลผลิตที่เป็นรูปธรรมทางการเมืองของแนวความคิดประชาธิปไตยแบบไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นของการจัดระบบความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ กังที่ปรากฏในบทความในหนังสือพิมพ์ "พิมพ์ไทย" ฉบับวันที่ 15 มกราคม พ.ศ.2508 กังนี้

...เรื่องรัฐมนตรีจะเป็นผู้แทนราษฎรไม่ได้ (มาตรา 139) มีผู้ขงใจเป็นอันมาก ชาวเขาเคยทักไว้ใน "พิมพ์ไทย" แลว่า เมื่อมีผู้แทนราษฎร แต่หาไม่ไว้ว่าไม่ใหญ่ ซึ่งราษฎรเลือกตั้งมาเป็นผู้กำหนดนโยบายกลั้มของทั้งบุคคลนอกสภา คือผู้ที่ไม่เคยขอใ้ราษฎรไว้วางใจเป็นรัฐมนตรี เช่นนี้จะไม่เป็นการดำรงสปีริตการปกครองประชาชนโดยประชาชน เพื่อประชาชน ที่รัฐธรรมนูญนี้ตั้งโครงรูปไว้หลายสิบมาตราให้ราบเรียบลงไปหมดหรือ ถ้าใครแยกอำนาจนิติบัญญัติกับอำนาจบริหารออกจากกัน โดยไม่เกี่ยวกัน ก็ทำไมไม่บัญญัติใ้ราษฎรเลือกตั้งนายกรัฐมนตรีเสียเลยจะได้ชื่อว่าฝ่ายบริหารก็มาจากราษฎรเหวๆ กับสภาผู้แทนราษฎรนั้นแหละ (71: 7)

การคัดค้านการแยกอำนาจบริหารกับอำนาจนิติบัญญัติตามร่างรัฐธรรมนูญของคณะทหารผู้ปกครองประเทศในเวลานั้น ในลักษณะเช่นนี้ เป็นการท้วงติงโดยยึดหลักการตามแนวความคิดแบบประชาธิปไตย ที่ได้มีการปฏิบัติในประเทศประชาธิปไตยตะวันตก ซึ่งมีความเชื่อถือในกระบวนการการเลือกตั้งว่า เป็นวิธีการในทางการเมืองที่เป็นการ

สะท้อนออกซึ่งเจตนารมณ์ของประชาชนและเป็นการแสดงออกในทางปฏิบัติซึ่งความหมายของแนวความคิดประชาธิปไตยที่ว่า "การปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน" วิธีการหนึ่ง นอกจากนี้ เมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2511 แล้ว กระแสการคัดค้านในประเด็นดังกล่าวนี้ก็ยังไม่หมดสิ้นไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากบรรดานักการเมือง ทั้งในกรณีของนายชวน หลีกภัย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดศรีสะเกษ สังกัดพรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งได้มีการคำวินิจฉัยโดยศาลฎีกาว่า นายชวนระหว่างฝ่ายบริหารกับฝ่ายนิติบัญญัติในลักษณะที่เป็นการใช้อำนาจก่อมลประโยชน์ของบรรดาชนชั้นนำทางการเมืองการทหารในคณะทหารผู้ปกครองประเทศในเวลานั้น และเรียกร้องต้องการให้ผู้ปกครองประเทศต้องเป็นผู้ที่มาจาก การเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน ดังปรากฏในความบางตอนในการปราศรัยที่จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ. 2513 ดังต่อไปนี้

นับแต่ปี 2502 เป็นต้นมาในสมัยจอมพลสฤษดิ์เป็นนายกรัฐมนตรีนั้น ประชาธิปไตยในยุคนั้นเราจะเรียกประชาธิปไตยเห็นจะไม่ถูก เราจะเรียกว่าเผด็จการก็ไม่ใช่ว่าประชาธิปไตยในยุคนั้นเป็นยุคประชาธิปไตยของคณะปฏิวัติ จึงได้มีมั่งมีมั่งคั่งมหาศาล ทำให้คณะปฏิวัติแต่ละคนเงินเดือนไม่ถึงหมื่น แต่มีเงินเป็นร้อยๆ ลาน ทำให้ผลเอกประภาสจึงมีบริษัทถึง 43 บริษัท ทานอย่าได้แปลกใจสงสัยเลย เราในช่วงระยะเวลานั้น เรามีการปกครองระบอบประชาธิปไตยของคณะปฏิวัติโดยคณะปฏิวัติ และเพื่อคณะปฏิวัติและลูกหลานของคณะปฏิวัติรวมทั้งพ่อตาของคณะปฏิวัติ...

การที่ประชาชนไม่มีโอกาสเปลี่ยนรัฐบาลของเขาได้นั้น เป็นประชาธิปไตยหรือเหตุผลที่เขาได้โศกกลับมาตลอดเวลาคือ การปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้น ไม่จำเป็นจะต้องให้ประชาชนคนที่ประชาชนเลือก โดยบริหารประเทศเสมอไป โดยยกตัวอย่าง เช่น สหรัฐอเมริกาผู้แทนของเขา ผู้แทนส.ร.อ.ไม่คนเดียวกับที่เป็นรัฐมนตรี ซึ่งเป็นการเข้าใจผิดอย่างยิ่ง สหรัฐอเมริกานั้น ทั้งประมุขของประเทศคือประธานาธิบดี ประชาชนทั่วประเทศเขาเลือกแค่หัวหน้าผู้บริหารประเทศ อย่างประเทศไทย อย่างนายกรัฐมนตรีใครเป็นผู้เลือก ประชาชนคนไหนไปเลือก ไม่มีแม้แต่คนเดียวผู้บริหารประเทศ บริหารเพื่อประชาชน ผมก็เรียนท่านตั้งแต่ก่อนคน บริหารเพื่อประชาชน "คนที่จะทำให้ประชาชนได้คือที่สุด คือ ประชาชน (72 : 103-104, 109)

ดังนั้น การจึกระเบียบความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างฝ่ายบริหารกับฝ่ายนิติบัญญัติ โดยการยกให้ฝ่ายบริหารมีอำนาจเหนือฝ่ายนิติบัญญัติ ตามแนวความคิดประชาธิปไตยแบบไทยของคณะทหารผู้ปกครองประเทศในขณะนั้น จึงได้รับการคัดค้านจาก

ตัวแทนของแนวความคิดแบบประชาธิปไตย ดังปรากฏในข้อความอีกตอนหนึ่งในบทความในหนังสือพิมพ์ "พิมพ์ไทย" ฉบับวันที่ 15 มกราคม พ.ศ.2508 ดังต่อไปนี้คือ

ความรู้่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่นี้ รัฐมนตรีเป็นผู้แทนราษฎรไม่ได้ แต่เข้าร่วมประชุมสภาผู้แทนราษฎรได้ และเป็นผู้เสนอญัตติ เช่นร่างพระราชบัญญัติของสภาผู้แทนได้ ห้ามแยกออกเสียงลงคะแนน ความระเบียบหรือชนบการประชุมทั้งปวงในโลก บุคคลภายนอกจะได้รับการต้อนรับให้เข้าร่วมการประชุมกับคณะก็เพียงในฐานะผู้สังเกตการณ์ หรือผู้ชี้แจงข้อความเท่านั้น การเสนอญัตติควรเป็นสิทธิของสมาชิกแห่งที่ประชุมเท่านั้น โดยเฉพาะข้อนี้จึงแปลกประหลาด ระหว่าง 6 ปี ที่ปฏิบัติกันมาอย่างนี้ ไม่ควรถือว่าเป็นจารีตประเพณีอันพึงศรัทธาหมิ่นดูถูกรับรองเป็นแบบอย่างถาวรไว้ในกฎหมาย ยิ่งในกฎหมายรัฐธรรมนูญด้วยแล้ว ไม่ควรอย่างยิ่งเพราะที่ประชุมสภาผู้แทนเป็นสถาบันปรีกษางานของชาติประเทศ ไม่ใช่ที่ประชุมบริษัทการค้าของเอกชน

เรื่องผู้แทนราษฎรเป็นรัฐมนตรีไม่ได้นี้มีข้อนาคลุ่มใจหนักขึ้นไปอีก ร่างรัฐธรรมนูญมาตรา 176 บัญญัติว่า "ในยามที่สถานการณ์สงครามหรือในภาวะคับขันถึงขนาดอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร และการใช้อำนาจนิติบัญญัติทางรัฐสภาตามปรกติอาจขัดข้องหรือไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ รัฐสภาอาจมีมติให้พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจนิติบัญญัติทางคณะรัฐมนตรี โดยประกาศพระบรมราชโองการให้ใช้บังคับดังเช่นพระราชบัญญัติกติก (71: 7-8)

ในกรณีนี้ มีการท้วงติงว่าอาจจะก่อให้เกิดผลเสียหายมากกว่าประโยชน์ในด้านของความสะดวกรวดเร็วในการปฏิบัติงานของฝ่ายบริหาร หรือคณะรัฐบาลทหาร ซึ่งไม่ได้มาจากจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน หรือแม้แต่นำมาจากการรับรองเห็นชอบจากตัวแทนที่มาจากกาเลือกตั้ง กล่าวคือ

การใช้อำนาจพิเศษฝ่ายบริหารเผด็จงานในยามเกิดสถานการณ์ร้ายแรง เช่นนั้น ถ้าในคณะรัฐมนตรี มีนายกที่มาจากผู้แทนราษฎรร่วมเป็นรัฐมนตรีอยู่หลายท่านก็มีเหตุผลน่าฟังอยู่บ้าง แต่เมื่อรัฐมนตรีทั้งคณะไม่ใช่ผู้ราษฎรไว้ใจมอบหมายมาโดยตรง (และทั้งตอนแรก เขามีบริหารงานก็ไม่คงจะขอความไว้วางใจจากสภาผู้แทนราษฎร) เช่นนี้สภาผู้แทนราษฎรจะมอบอำนาจพิเศษเท่ากับให้ราษฎรพักจากการควบคุมราชการแผ่นดินในยามหน้าสิ่วหน้าขวานก็คงไม่สบายใจเลย อาจจำยอมไปโดยเสียงข้างมากในที่ประชุมรัฐสภาซึ่งมีวุฒิสมาชิกเกือบเท่าๆ กับผู้แทนราษฎร เขามาร่วมประชุมเท่านั้นเอง ร่างรัฐธรรมนูญมาตรานี้อาจให้ความสะดวกแก่คณะรัฐมนตรีที่จะบริหารงานไปโดยเร็ว แต่คณะรัฐมนตรีซึ่งสำนักหนักแน่นในความรับผิดชอบต่อราษฎรก็คงจะไม่มีความสบายใจอีกเหมือนกัน เพราะขาดที่อ้างหรืออิงคือราษฎร ถ้าพลังพลาคเสียหายใหญ่หลวงราษฎรก็จะตราชื่อไว้ในประวัติศาสตร์ว่าเป็นผู้ถูกรับผิดชอบโดยลำพัง วิธีการมอบอำนาจพิเศษตามมาตรานี้จะช่วยปกป้องไว้ไม่ได้จริงจิงอะไร (71: 9)

การหักล้างร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าว มีลักษณะของการต่อต้านคัดค้าน โดยมีการใช้เหตุผลด้วยหลักการ อันเป็นไปตามกระแสความคิดแบบประชาธิปไตย เนื่องจากผู้เขียนบทความได้ผ่านประสบการณ์ทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย ก่อนหน้าที่จะมีการเปลี่ยนแปลงในทางการเมืองในปี พ.ศ. 2501 ทำให้ลักษณะของการวิพากษ์วิจารณ์เต็มไปด้วยการเรียกร้องต้องการในสิ่งที่คนได้เคยประสบมาแล้วทั้งสิ้น

จากประสบการณ์ทางการเมืองในอดีต ระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยในสังคมการเมืองไทย จะมีการเน้นความเป็นเอกของสภาผู้แทนราษฎร ในฐานะของตัวแทนที่มาจากกาเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน ตามแนวความคิดแบบประชาธิปไตย ในแบบอย่างของประเทศแถบยุโรปตะวันตก ถึงแม้ว่าปรากฏการณ์ทางการเมืองดังกล่าวจะเป็นไปในบางช่วงของระยะเวลาทั้งหมดก็ตาม ดังนั้น การหักทอนการยกฝ่ายบริหารให้มีอำนาจเหนือกว่าฝ่ายนิติบัญญัติ ตามหลักการแยกอำนาจในร่างรัฐธรรมนูญ ของคณะกรรมการผู้ปกครองประเทศในเวลานั้น จึงเป็นประเด็นปัญหาที่มีการหยิบยกขึ้นมาทำการวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างมาก ดังเช่น

การแปลงรูประบอบอำมาตยาธิปไตยแบบโบราณให้ดูใหม่ขึ้นตามโครงสร้างที่ปรากฏจากร่างรัฐธรรมนูญนี้ กล่าวคือให้ตาเค็งแห่งอำนาจหนักไปอยู่ทางฝ่ายบริหาร (คณะรัฐมนตรี) ที่มีโคตงจากสมาชิกรัฐสภา (มุ่งหาผู้แทนราษฎร เขาคำเนินนโยบายบริหาร) และคาดโคแนวรัฐมนตรีจะมาจากข้าราชการทั้งสิ้นหรือส่วนมากที่สุด (71: 85)

การร่างรัฐธรรมนูญในระบบการเมืองการปกครองประชาธิปไตยแบบไทยนี้ ได้มีความพยายามในการที่จะยกให้ฝ่ายบริหารขึ้นเป็นแกนนำในทางการเมือง เพื่อที่จะธำรงรักษาไว้ซึ่งเสถียรภาพทางการเมือง ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการผู้ปกครองประเทศในช่วงเวลานั้น แนวความคิดทางการเมืองในลักษณะเช่นนี้ได้มีการสะท้อนออกมาในร่างรัฐธรรมนูญที่ได้มีการพิจารณาจัดทำในสภาร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งสมาชิกทั้งหมดมาจากการแต่งตั้งโดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ภายหลังจากยึดอำนาจรัฐของคณะทหารในปี พ.ศ. 2501 ในขณะที่เกี่ยวพันกระแสความคิดแบบประชาธิปไตยตะวันตก ซึ่งได้คอยติดตามการกระทำของคณะกรรมการผู้ปกครองประเทศ ก็ได้ทำการท้วงติง โดยการยกเหตุผลในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเน้นความสูงสุดของอำนาจของฝ่ายบริหาร ซึ่งก็คือคณะรัฐบาลทหารนั่นเอง ดังนี้

...การเน้นความเข้มแข็งของฝ่ายบริหาร จะพบได้จากการที่มีการคัดข้อความในร่างรัฐธรรมนูญที่ว่า "การบุบสลายแทนจะกระทำได้เพียงครั้งเดียวในเหตุการณ์เดียวกัน" ออก... อำนาจที่เอียงหนักไปอยู่ในมือของฝ่ายบริหาร เช่นอำนาจยุบสภาชั่วคราวได้ ก็จะมีผลเป็นเสมือนการขมขู่อยู่ที่ ให้อำนาจคนไม่อาจทำหน้าที่โดยใจจริงหรือบริสุทธิ์ใจได้เต็มที่ เพราะเกรงจะตองกลับไปรับเลือกตั้งซ้ำแล้วซ้ำอีกในระยะเวลาดสั้น ฝ่ายบริหารก็จะกำเนินนโยบายไปตามอำเภอใจโคคลงๆ ไม่เลือกว่าจะเกิดผลดีเพียงชั่วเฉพาะหน้าแล้วเกิดผลไม่ดีก็ตามมาในกลดลออกไปหรืออย่างก็ตาม... คณะกรรมาธิการตีความวรรคนี้ออก ก็เนื่องจากเห็นว่ารัฐธรรมนูญฉบับนี้มุ่งให้ฝ่ายบริหารมีอำนาจมากกว่าฝ่ายนิติบัญญัติ ดังมีคำแถลงไว้ในคำปรารภว่า เพื่อให้การเมืองมีเสถียรภาพอันหมายถึงเสถียรภาพของฝ่ายบริหาร (71: 60-61)

ในประเด็นที่มีความเกี่ยวข้องกับเสถียรภาพทางการเมืองดังกล่าวนี้ ก็มีการกล่าวถึงกันอย่างมาก ในการวิพากษ์วิจารณ์ร่างรัฐธรรมนูญของคณะกรรมการผู้ปกครองประเทศในขณะนั้น โดยที่ตามแนวความคิดทางการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยแล้ว สิทธิเสรีภาพของประชาชนได้รับการยอมรับว่า เป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก มากกว่าเสถียรภาพและความมั่นคงแห่งชาติ อันเป็นเป้าหมายหลักของระบอบการเมืองการปกครองประชาธิปไตยแบบไทย ซึ่งได้รับการโจมตีว่า การอ้างถึงการรักษาไว้ซึ่งเสถียรภาพและความมั่นคงในทางการเมือง โดยไม่คำนึงถึงว่า จะเป็นการริดลอนสิทธิเสรีภาพในทางการเมืองของประชาชนนั้น ในทางปฏิบัติแล้ว ก็เป็นการกระทำไปเพื่อที่จะรักษาไว้ซึ่งเสถียรภาพและความมั่นคงของรัฐบาลทหารในเวลานั้นนั่นเอง ดังข้อความตอนหนึ่งจากบทความเรื่อง "เสถียรภาพทางการเมือง" ในหนังสือชุมนุมเทพศิรินทร์ ลงวันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2509 ได้กล่าวว่า

...ร่างรัฐธรรมนูญนี้ เกิดขึ้นตามแนวความคิดที่มุ่งแต่จะสร้างเสริมเสถียรภาพแห่งการปกครองตามนัยของแบบกึ่งเคิม คือ เสถียรภาพของฝ่ายบริหารในประเทศ เกษตรกรรมโบราณภายใต้ระบอบเจ้าขุนมูลนายหรือระบอบอำมาตยาธิปไตย แนวคิดเช่นนั้นยอมสละข้อคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพและอะไรรู้เสียได้ทั้งนั้นเพื่อเสถียรภาพ แต่เมื่ออยากให้อำนาจประชาธิปไตยมาอึงอางไว้กวย จึงนำสงสัยว่าจะเป็นไปได้โดยกลมกลืนไม่ขัดแย้งอยู่ในตัวเองทะเลหรือ

เสถียรภาพทางการเมืองการปกครองหรือการเมืองตามนัยแห่งความคิดกึ่งเคิมนั้น มีลักษณะเป็นเสถียรภาพที่แน่นิ่ง คือแน่นอนแต่ไม่เคลื่อนไหว นั่นแปลว่าคณะผู้ปกครองบ้านเมืองชั่วคราวอำนาจอยู่โคคลอกอายุหรือตลอดกาล ไม่ว่าจะปกครองดีหรือไม่ดี

แต่การเมืองยอมตองขยับเขยื้อนเคลื่อนไหวอยู่เสมอ เนื่องจากการเมืองเป็นมรรควิธี หรือเป็นเครื่องมือเพื่อบรรลุผลตามความตองการของประชาชนพลเมือง

ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม (71: 46-47)

แนวความคิดแบบประชาธิปไตยดังที่ได้ปรากฏจากข้อเขียนดังกล่าว เป็นการแสดงความคิดเห็นในแง่ที่ว่า สิทธิเสรีภาพของประชาชนย่อมจะมีความสำคัญมากกว่า เสถียรภาพและความมั่นคงในทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าหากว่าเสถียรภาพทางการเมืองดังกล่าวมีความหมายถึงเสถียรภาพและความมั่นคงทางการเมืองของคณะรัฐบาล หรือฝ่ายบริหารแต่เพียงฝ่ายเดียว

กระแสความคิดแบบประชาธิปไตยในขณะนั้น นอกจากจะเป็นการคัดค้านแนวความคิดประชาธิปไตยแบบไทย ที่ได้ปรากฏออกมาในร่างรัฐธรรมนูญของคณะทหารผู้ปกครองประเทศ ในเวลานั้นแล้ว ยังได้มีการโจมตีระบอบการเมืองการปกครองที่กำลังดำเนินอยู่ในช่วงเวลานั้นด้วย โดยมีลักษณะของการโจมตีว่า เป็นระบอบการปกครองของชนชั้นข้าราชการที่เข้ามาทำการแทรกแซงทางการเมือง อันเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้องอย่างเห็นได้ชัด และยังมีการพัฒนาประเทศไปมากเท่าไร ก็ยิ่งจะทำให้ระบบราชการ เข้ามารอบงำระบบการเมืองการปกครองมากขึ้นเท่านั้น ทั้งนี้ก็เพราะว่าคณะทหารผู้ปกครองประเทศในขณะนั้น เป็นชนชั้นนำในระบบราชการทั้งสิ้น ดังที่ ดร. เกษม สุวรรณกุล นักวิชาการที่มีชื่อเสียงในทางค่านการบริหารราชการ ได้แสดงความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ในระยะที่มีการเร่งรัดพัฒนาประเทศอย่างขนานใหญ่ ในช่วงของรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจรว่า

...ก่อให้เกิดความไม่สมดุลระหว่างฝ่ายประจำและการเมืองขึ้น เมื่อมีจำนวนหน่วยงานและข้าราชการประจำเพิ่มขึ้น ตลอดจนการดำเนินงานของฝ่ายประจำยุ่งยากสลับซับซ้อนขึ้น และต้องอาศัยวิชาความรู้ทางเทคนิคมากขึ้น ก็ทำให้เกิดความจริงขึ้นอย่างหนึ่งคือทำให้ฝ่ายประจำเป็นอิสระมากขึ้น เพราะการควบคุมของฝ่ายการเมืองไม่ทั่วถึงประการหนึ่ง กับการดำเนินทางเทคนิคควบคุมยากจนฝ่ายการเมืองไม่มีความรู้อีกประการหนึ่ง เมื่อเป็นดังนี้ ย่อมทำให้เกิดความไม่สมดุลขึ้นระหว่างสองฝ่าย โดยฝ่ายประจำแข็งแกร่งขึ้น แต่ฝ่ายการเมืองอ่อนแอลง

ความอ่อนแอของฝ่ายการเมือง ไม่เพียงแต่เกิดขึ้นเพราะการขยายตัวของฝ่ายประจำดังกล่าวแล้วเท่านั้น แต่ยังเกิดขึ้นเพราะน้ำมือของฝ่ายการเมืองเอง เช่นการยุบสภาและการตั้งข้าราชการทั้งประจำและการเมือง เป็นสมาชิกแทนการเลือกตั้ง ใช้ข้าราชการประจำเป็นนายกเทศมนตรีแทนผู้ที่ถูกเลือกตั้ง ซึ่งย่อมจะเป็นการเพิ่มอำนาจให้กับฝ่ายประจำและทำให้ประชาธิปไตยในความหมายที่ประชาชนมีส่วนเกี่ยวข้องและควบคุมการดำเนินการของรัฐบาลต่อไปอีกหลายสิบปี (73: 82-83)

ในทางปฏิบัติแล้ว ฝ่ายการเมืองที่ได้ทำการยุบสภา และแต่งตั้งบรรดาข้าราชการ

การขึ้นดำรงตำแหน่งในทางการเมือง ในฐานะของสมาชิกวุฒิสภา หรือสภาร่างรัฐธรรมนูญ ในเวลานั้น ก็คือ คณะทหารซึ่งทำการยึดอำนาจรัฐในปี พ.ศ.2501 และทำการปกครอง ประเทศในเวลาต่อมา นั่นเอง อันที่จริงแล้วคณะทหารก็มีบทบาทหน้าที่ 2 ด้าน กล่าวคือ เป็นทั้งฝ่ายประจำและฝ่ายการเมืองในเวลาเดียวกัน ซึ่งเท่ากับเป็นลักษณะของการถอย หลังเข้าคลองอย่างเห็นได้ชัด เนื่องจากระบบการบริหารราชการแผ่นดินระบบนี้ เป็นระบบ ที่มีการใช้ในระบอบการเมืองการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์สยามในอดีต ที่ไม่มีการ แบ่งแยกแฉกแฉงอำนาจหน้าที่ให้ชัดเจน เหมือนกับในประเทศที่มีการพัฒนาทางการเมือง ในแถบทางตะวันตก

ดังนั้น เมื่อมีการร่างรัฐธรรมนูญในลักษณะของการเตรียมการในอันที่จะวาง โครงสร้างของระบอบการเมืองการปกครองประชาธิปไตยแบบไทย กระแสการคัดค้าน จากกระแสความคิดแบบประชาธิปไตยก็เกิดขึ้นในลักษณะที่ว่า ระบอบการเมืองการปกครอง ที่จะเกิดขึ้น ภายหลังจากการประกาศใช้รัฐธรรมนูญดังกล่าว นั้น ก็ไม่มีความแตกต่างไปจากรบอบ การปกครองที่กำลังดำเนินอยู่ในเวลานั้นเท่าไรนัก กล่าวคือก็เป็นระบอบการปกครองของ ชำราชากร โดยข้าราชการ และเพื่อข้าราชการ ซึ่งเรียกกันว่า ระบอบอำมาตยาธิปไตย หากใช้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยไม่

...ข้าพเจ้าเห็นว่ามิใช่เป็นแบบประชาธิปไตยอันสมบูรณ์ แต่หากเป็นแบบโครงสร้าง ของระบอบอำมาตยาธิปไตยที่คัดแปลงขึ้นใหม่ โดยให้ประชาชนรับรองยินยอมว่า ให้ ฝ่ายบริหารซึ่งมาจากข้าราชการนั้นมีอำนาจมาก ค่างกับระบอบอำมาตยาธิปไตยสมัย โบราณที่ไม่ต้องให้สภานิติกรรับรองยินยอม คือไม่มีรัฐธรรมนูญเลยในสมัยนั้น

ในรูปการปกครองที่ข้าราชการ เป็นใหญ่ซึ่งนิยม เรียกกันว่าระบอบอำมาตยาธิปไตย อันเป็นรูปการปกครองตกทอดมาจากยุคสมบูรณาญาสิทธิราชย์ของโลกสมัยโบราณนั้น ข้าราชการ เป็นผู้กำหนดนโยบาย (ออกกฎหมายหรือคำสั่งที่ถือว่า มีผลเป็นกฎหมาย) และเป็นผู้บริหารนโยบายนั้นเองด้วย (71 : 84)

...นักการเมืองทางฝ่ายบริหารของไทยเราจำนวนมากไม่ชอบได้ยินเสียงทักท้วง คือไม่ชอบให้พลเมืองร่วมมือในการปกครองประเทศ จนบางคนถึงกับกล่าวหาและ บริภาษประชาชนว่าไม่ประสาในเรืองการเมืองนั้น ก็คงเนื่องด้วยนักการเมืองเหล่านั้นมาจากข้าราชการ คิดและพูดไปตามแบบข้าราชการสมัยเก่าที่ถือว่าข้าราชการเป็น นายของประชาชน ทั้งนี้ก็โดยผู้พูดเองก็อาจไม่รู้ลึกทั่วว่าตนได้รับมรดกจิตใจข้าราชการ แบบโบราณเขามาไว้ (71 : 80)

แม้เมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2511

แล้ว การวิพากษ์วิจารณ์ในประเด็นที่มีความเกี่ยวข้องกับระบอบการเมืองการปกครองแบบอำมาตยาธิปไตยก็ยังคงมีอยู่ โดยเป็นการยกประเด็นที่รัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวนี้ยินยอมให้ข้าราชการประจำมาดำรงตำแหน่งในทางการเมืองได้ ไม่ว่าจะเป็นตำแหน่งรัฐมนตรีในกระทรวงต่างๆ หรือตำแหน่งวุฒิสมาชิก ซึ่งในประเด็นนี้ ศาสตราจารย์ไพโรจน์ ชัยนาม นักกฎหมายรัฐธรรมนูญคนสำคัญได้กล่าวไว้ในบทความเรื่อง "รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ของเรา" ซึ่งได้มีการตีพิมพ์ลงในวารสารสราญรมย์ ฉบับที่ระลึก 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2512 ถึงที่มีข้อความตอนหนึ่งว่า

วิธีนี้ถ้าจะอ้างว่ามีความจำเป็นเฉพาะเป็นการชั่วคราวในระยะเริ่มต้นก็พอฟังได้ แต่ถ้ามองการคลุดคล้อยไปแล้ว ก็จะขัดกับหลักประชาธิปไตย และจะมีความเสียหายเกิดขึ้นในภายหน้าอย่างแน่นอน เพราะข้าราชการที่อยู่ใต้อำนาจยังมีอำนาจไปควบคุมรัฐมนตรีในการบริหารราชการแผ่นดิน (เพราะตนเป็นสมาชิกวุฒิสภา) และข้าราชการที่อยู่ในตำแหน่งต่ำกว่าใครรับแต่งตั้งไปเป็นรัฐมนตรีให้เป็นผู้บังคับบัญชาผู้ดำรงตำแหน่งประจำสูงกว่าตนนั้น เป็นการขัดกับหลักในการที่จะบริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปโดยราบรื่น (74: 9)

ในทางปฏิบัติแล้ว ปัญหาดังกล่าวหาได้มีความรุนแรงดังที่มีการคาดคิดเอาไว้ไม่ เนื่องจากบรรดาข้าราชการทั้งทหารและพลเรือนในระดับสูงสุดได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีเป็นส่วนใหญ่ ตามหลักการของการรวมศูนย์อำนาจทางการเมืองการปกครองแต่อย่างใดก็ตาม การใช้หลักวิชาการในการใช้เหตุผลในอันที่จะคัดค้านระบอบการเมืองการปกครองของคณะทหารผู้ปกครองประเทศในช่วงนั้นในลักษณะเช่นนี้ ก็ทำให้การคัดค้านดังกล่าวมีความสับสนอลหม่านอย่างมาก และยังเป็นฐานในทางความคิดแบบประชาธิปไตยให้กับขบวนการนิสิตนักศึกษาในการผลักดันสังคมนิยมแห่งประเทศไทยไปสู่ช่วงของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516

การโจมตีระบอบการเมืองการปกครองของคณะทหารผู้ปกครองประเทศในขณะนั้น ยังออกมาในรูปแบบของการเรียกร้องต้องการสถาบัน โครงสร้างรูปแบบ และกระบวนการทางการเมืองในแบบประชาธิปไตยตะวันตกด้วย ซึ่งตามกระแสความคิดแบบประชาธิปไตยนั้น หากได้มีความพึงพอใจกับการกล่าวอ้างเพียงแค่อำนาจประชาธิปไตยที่คณะทหารได้กระทำอยู่ตลอดนั้นไม่ แต่มีความต้องการในสิ่งที่เป็นองค์ประกอบ หรือกลไกของระบอบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยที่ว่านั้นด้วย การมีประสบการณ์ทางการเมืองในอดีต ตลอดจนการที่สังคมนิยมแห่งประเทศไทยมีลักษณะของสังคมที่มีการเปิดกว้างเพิ่มมากขึ้นกว่า

ในสมัยก่อนอย่างเห็นได้ชัด ดังในเรื่องของการรับเอาอารยธรรมตะวันตกเข้ามาในสังคมไทยอย่างมากมาย ทำให้กระแสดความคิดประชาธิปไตยตะวันตกจากภายนอกสังคมการเมืองไทยสามารถที่จะหลั่งไหลถ่ายเทเข้ามาในระบบการเมืองไทยได้อย่างง่ายดาย ปรากฏการณ์ต่างๆ เหล่านี้ ล้วนแล้วแต่มีผลทำให้กระแสดความคิดแบบประชาธิปไตยมีพลังในการเรียกร้องต้องการในสถาบันทางการเมืองแบบประชาธิปไตยเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ โดยเริ่มต้นด้วยการเรียกร้องรัฐธรรมนูญ ที่คณะทหารได้ทำการจัดทำขึ้นโดยใช้เวลานานเกือบสิบปี

ที่พูดโดยย่อมาเกือบสิบปี ท่านองว่ารัฐธรรมนูญใหม่จะออกใช้หรือไม่ออกใช้ก็เพราะคิดกันแต่ในคานหว่า รัฐธรรมนูญเป็นสิ่งที่เปิดทางให้ประชาชนพลเมืองใช้อำนาจกำกับควบคุมการปกครองประเทศ คือควบคุมฝ่ายบริหารแง่เดียว สืบคิดกันอีกคานหนึ่งว่า รัฐธรรมนูญเปิดทางให้ประชาชนพลเมืองมีโอกาสร่วมมือกับฝ่ายบริหารในการปกครอง (71 : 79)

เมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2511 แล้ว สถาบัน โครงสร้างรูปแบบ และกระบวนการทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวนี้ ได้ก่อให้เกิดความไม่พอใจแก่บรรดานักการเมืองในพรรคการเมืองต่างๆ เป็นอย่างมาก จนนำไปสู่การเสนอให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญขึ้น ดังปรากฏรายละเอียดในหนังสือพิมพ์ "ประชาธิปไตย" ฉบับวันที่ 4 กันยายน พ.ศ. 2513 ว่า การเสนอให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่ม คือ

กลุ่มแรกเป็นของ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์กับคณะ 98 คน ซึ่งเสนอขอแก้ไขในมาตรา 33 และมาตรา 139 สำหรับมาตรา 33 นั้น ขอยกเลิกข้อความทั้งหมดแล้วใช้ข้อความใหม่ว่า

"มาตรา 33 บุคคลย่อมมีเสรีภาพสมบูรณ์ในการพูด การเขียน การพิมพ์ และการโฆษณา การจำกัดเสรีภาพเช่นที่ว่าจะกระทำได้อีกแต่โดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อคุ้มครองเสรีภาพของบุคคลอื่นหรือเพื่อหลีกเลี่ยงภาวะคับขันหรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันความเสื่อมทรามทางจิตใจของประชาชน

การปิดโรงพิมพ์หรือห้ามทำการพิมพ์เพื่อบั่นทอนเสรีภาพตามมาตรา นี้ จะกระทำมิได้ การให้เสนอเรื่องหรือข้อความในหนังสือพิมพ์ไปให้เจ้าหน้าที่ตรวจก่อนโฆษณาจะกระทำในระหว่างประเทศอยู่ในภาวะการรบหรือการสงครามหรือในระหว่างเวลาที่มีพระบรมราชโองการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินหรือในระหว่างเวลาที่มีประกาศใช้กฎอัยการศึก แต่ทั้งนี้จะต้องกระทำโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งได้ตราขึ้นตามความในวรรคสอง

การให้เงินหรือทรัพย์สินอย่างอื่นอุดหนุนหนังสือพิมพ์ รัฐจะกระทำมิได้"

ส่วนมาตรา 139 นั้น ขอให้ยกเลิกข้อความเดิมแล้วใส่ข้อความใหม่ว่า "รัฐมนตรีจะเป็นสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือบุคคลอื่นก็ได้"

กลุ่มที่สาม เป็นมติขอแก้ไขของนายบุญเย็น วอทอง กับพวก 78 คน...

แก้ไขมาตรา 139 โดยใส่คำว่า "รัฐมนตรีจะเป็นข้าราชการประจำในขณะเดียวกันไม่ได้ และรัฐมนตรีจะเป็นผู้จัดการ, กรรมการ ที่ปรึกษา ตัวแทนหรือลูกจ้างของบุคคล ห้างหุ้นส่วน บริษัทหรือองค์การใดๆ ไม่ว่าจะป็นรัฐวิสาหกิจหรือขององค์การเอกชนซึ่งดำเนินธุรกิจเพื่อการค้าหรือไม่ก็ได้"

แก้ไขมาตรา 141 เกี่ยวกับการแถลงนโยบายต่อรัฐสภาซึ่งจะต้องได้รับความไว้วางใจหลังจากการแถลงนโยบายและอภิปรายซักถามสิ้นสุดลง รัฐมนตรีจะบริหารราชการแผ่นดินก่อนการได้รับความไว้วางใจไม่ได้ (69: 134-137)

ถึงแม้ว่าการเสนอให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญดังกล่าวนี้จะไม่ประสบความสำเร็จ แต่ก็มีความหมายในค่านของการสะท้อนภาพของกระแสความคิดแบบประชาธิปไตยในแง่ของการเรียกร้องต้องการสถาปนาทางการเมืองในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีความสำคัญครั้งหนึ่ง ดังจะเห็นได้จากข้อความข้างต้นว่า การเสนอให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญดังกล่าวเป็นการเสนอขอแก้ไขในประเด็นที่มีความเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบหลักของระบอบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นในส่วนของสิทธิเสรีภาพในการเมืองของประชาชน การให้ฝ่ายบริหารต้องมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน แม้จะเป็นในบางส่วนก็ตาม ตลอดจนการให้รัฐบาลต้องแสดงความรับผิดชอบต่อสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งเป็นองค์กรตัวแทนของประชาชน โดยการขอความไว้วางใจก่อนที่จะเริ่มทำการบริหารปกครองประเทศต่อไป ฯลฯ เราจึงสามารถที่จะสรุปได้ว่ากระแสความคิดแบบประชาธิปไตยที่มีการแสดงออกซึ่งความพยายามในการคัดค้านแนวความคิดและระบอบการเมืองการปกครองประชาธิปไตยแบบไทย ภายใต้การนำของคณะทหารผู้ปกครองประเทศในเวลานั้น เป็นส่วนหนึ่งของการก่อตัวของกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 เนื่องจากเหตุผลที่มีความสำคัญประการหนึ่งที่ว่า กระแสความคิดแบบประชาธิปไตยได้ชี้ให้เห็นถึงความเป็นจริงที่ว่า ในช่วงเวลาที่คณะทหารทำการกล่าวอ้างชื่อของแนวความคิดแบบประชาธิปไตยนั้น ไม่ว่าจะเป็นเพราะสาเหตุในค่านของความชอบธรรมในทางการเมือง หรือด้วยสาเหตุในค่านอื่นใดก็ตาม คณะทหารผู้ปกครองประเทศในขณะนั้น หากได้มีการปฏิบัติไปตามหลักการ หากได้มีการให้ความสนับสนุน หรือมีการแสดงความนิยมชมชอบต่อสถาบัน โครงสร้างรูปแบบ และกระบวนการทางการเมืองตามแนวความคิดแบบประชาธิปไตยไม่ ในทางตรงกันข้าม คณะทหารกลับพยายามที่จะทำ

การชักจูงใจ ให้เหตุผล และโจมตี ตลอดจนปฏิบัติการในทุกวิถีทางในอันที่จะเป็นการปฏิเสธหลักการและองค์ประกอบของระบอบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย จากความเป็นจริงดังกล่าวนี้ มีผลทำให้กระแสความคิดแบบประชาธิปไตยที่ได้ทำการคัดค้านระบอบการเมืองการปกครองประชาธิปไตยแบบไทยมีความชอบธรรมทางการเมืองเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งได้รับการยอมรับจากพลังมวลชน ซึ่งแม้ว่าจะจะเป็นพลังมวลชนส่วนน้อย แต่ก็เป็นส่วนที่มีพลังในทางค่ายของความคิด และพลังในทางค่านิยมเศรษฐกิจ กล่าวคือ เป็นกลุ่มของชนชั้นกลาง และกลุ่มปัญญาชน ยิ่งไปกว่านั้น ยังเป็นกลุ่มชนส่วนที่อาศัยอยู่ในเขตของชุมชนเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตเมืองหลวง จึงเป็นการง่ายต่อการที่จะรวมตัวกันเป็นกลุ่มอันจะสะดวกต่อการชักนำ ดังที่ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ ฝ่ายค้านที่สำคัญในยุคสมัยนั้น ได้อภิปราย ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อวันที่ 24 ธันวาคม พ.ศ.2507 ว่า

ข้อสำคัญที่สุดมีอยู่คือว่า เวลา 30 ปีกว่าได้ล่วงมาแล้ว นับตั้งแต่ได้มีผู้บัญญัติรัฐธรรมนูญใส่พานเอามายื่นให้แกคนไทย ประชาชนได้รับบทเรียนมาหลายครั้งหลายหน จนเห็นได้ว่า ประชาธิปไตยเป็นมายาหลอกลวงประชาชนได้เพียงใด แต่ยิ่งเห็นก็ยิ่งไผ่ผันในสิทธิเสรีภาพมากยิ่งขึ้น เหมือนคนกระหายน้ำอยากกินน้ำ เขากลับเอาก้อนมาให้อิน เมื่อเช่นนี้ ชื่นกลับไปปกครองกันแบบที่ไม่ให้สิทธิเสรีภาพ ความกดดันจะทำให้ระเบิด ซอนี่เป็นอันครายอย่างยิ่ง เพราะการระเบิดของประชาชนนั้น ปกติไม่มีขอบเขต ไม่มีหัวคิด ไม่มีการถือท้าย ผู้หญิงที่หาตัวไม่ได้ เป็นลมบ้าหมูไค้อย่างไร ประชาชนที่ถูกกดขี่ข่มเหงจนระเบิด ก็เป็นลมบ้าหมูไค้อย่างนั้น ไปๆ เหมือนแกะ ใครจะชักนำไปทางไหน ก็ตามไปควย ทั้งนี้คามหลักจิตวิทยาฝูงชนที่ข้างบ้านเราเอง กำลังเป็นกันอยู่ (75: 245)

ความสำคัญของกลุ่มปัญญาชนนั้น อยู่ที่ความสามารถในการที่จะชักนำพลังของประชาชนให้คล้อยตามแนวความคิดของตนได้ เนื่องจากบุคคลที่เป็นปัญญาชนนั้นย่อมจะต้องมีความรู้ความสามารถในการใช้เหตุผลชักจูงใจบุคคลอื่นๆ ได้เป็นอย่างดี ดังเช่นผู้ที่ทำหน้าที่เป็นเสมือนกระบอกเสียงให้กับคณะทหารผู้ปกครองประเทศในเวลานั้น เป็นต้น ดังนั้นปัญญาชนที่มีแนวความคิดทางการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยจึงเป็นกลุ่มชนที่มีความสำคัญในการผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองขึ้นในวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มปัญญาชน ที่ได้รับการศึกษาจากประเทศตะวันตก รุ่นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ดังที่มีผู้กล่าวถึงข้อสังเกตเอาไว้ว่า

...กล่าวได้ว่าเหตุการณ์ 14 ตุลาคม อาจจะไม่เกิดขึ้นก่อนปี พ.ศ.2516 หากก่อนหน้านั้นไม่มีปัญญาชนจำนวนหนึ่ง โดยเฉพาะอาจารย์มหาวิทยาลัยที่เพิ่งกลับจากเมืองนอก ได้ช่วยกันคิดช่วยกันแก้ปัญหาบ้านเมือง และบ่อยครั้งวิจารณ์การกระทำของรัฐบาลอย่างตรงไปตรงมา ดูเหมือนการกระทำอย่างเป็นกิจลักษณะและมีพลังอย่างที่สุดในยุคนั้นได้แก่ การเขียนบทความลงตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์ปริทัศน์, วิทยาสาร เป็นต้น (มีการรวบรวมขอเขียนของนักเรียนนอกเหล่านี้ ในหนังสือชุดสองเล่มชื่อ รักเมืองไทย) การสั่งสมความคิดในหมู่นักอ่านซึ่งส่วนใหญ่ได้แก่นักศึกษา ให้หันมาสนใจปัญหาบ้านเมืองอย่างจริงจัง จนกระทั่งมีการจับกลุ่มพูดคุยกันอย่างไม่เป็นทางการ เช่น กลุ่มเสวนาปริทัศน์ และกลุ่มศึกษาเล็กๆ อันประกอบด้วยนักศึกษามีความตื่นตัวเพียงไม่กี่คนในมหาวิทยาลัยต่างๆ ค่อยๆ กอหวมและได้รับความสนใจจากนักศึกษาทั่วไปมากยิ่งขึ้น พร้อมๆ กับนักศึกษาผู้ริเริ่มเหล่านี้ขยายขอบเขตกิจกรรมของตนอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น ทั้งในรั้วมหาวิทยาลัยและภายนอก เช่น การจัดพิมพ์จุลสารเล็กๆ ขายให้นักศึกษาตนเองในราคาถูก จัดกลุ่มไปสังเกตการณ์เลือกตั้งเมื่อปี พ.ศ.2512...

การสั่งสมทางความคิดนี้ ได้ก่อให้เกิดผลสะท้อนกว้างไกลอย่างที่รัฐบาลในสมัยนั้นคาดไม่ถึง แม้วาระหว่างนั้นพวกเขาจะถูกจับตามองและถูกคุกคามในเชิงกิจกรรมทำนองนี้เสีย (เช่นวารสารชาวบ้านที่ตีพิมพ์โดยนักศึกษากลุ่มหนึ่งในคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยได้รับการสนับสนุนและส่งขอเขียนมาร่วมด้วยจากอาจารย์มหาวิทยาลัยหลายคน ถูกปราบโดยอธิบดีกรมตำรวจในสมัยนั้น (76: 75-76)

แนวความคิดทางการเมืองประชาธิปไตยแบบตะวันตกดังกล่าวนี เป็นกระแสความคิดหลักกระแสหนึ่ง ซึ่งมีพลังในการต่อต้านคัดค้านกระแสความคิดทางการเมืองประชาธิปไตยไทยได้อย่างมีเหตุผลที่น่าเชื่อถือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีผู้ที่ได้รับการยอมรับกันอย่างกว้างขวางว่า เป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนผ่านประสบการณ์ในทางการเมืองแบบประชาธิปไตยมาอย่างมากมาย มาทำหน้าที่เป็นเสมือนตัวแทนผู้เผยแพร่แนวความคิด ดังเช่น ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช คอนทิงจจากปารุกดาเรื่อง "รัฐธรรมนูญ ปี 2511" ของท่าน ที่สมาคมพัฒนาระหว่างประเทศ โรงแรมเพริซิกันท์ เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม พ.ศ. 2511 เป็นตัวอย่างที่มีความสำคัญสำหรับการต่อต้านคัดค้านกระแสความคิดประชาธิปไตยแบบไทยที่มีประสิทธิภาพและเต็มไปด้วยเหตุผล คือ

ในการสัมมนาครั้งหนึ่งที่มหาวิทยาลัย ข้าพเจ้าเป็นผู้อภิปรายด้วยคนหนึ่ง พูดถึงรูปโฉมของรัฐธรรมนูญ กึ่งที่มาปรากฏขึ้นเป็นกฎหมายในรัฐธรรมนูญ 2511 ฉบับปัจจุบันนี้ นักศึกษาคณะหนึ่งแสดงความคิดเห็นว่า ในการที่จะเป็นประชาธิปไตย เราไม่มีความจำเป็นต้องไปลอกเอาของฝรั่งมาใช้ นักศึกษาไม่เห็นเหตุผลเลยว่า ทำไมเราจะเป็นประชาธิปไตยแบบไทยไม่ได้ นักศึกษาทุกคนก็นำให้ข้าพเจ้า เกิดมโนภาพเห็นฝรั่งมี

ทาง แต่คนไทยไม่มี แม้ทั้งๆ ที่ทั้งสองคนจะเป็นมนุษย์ด้วยกัน แต่ข้าพเจ้าตอบว่า
 ถ้านักศึกษาระจะเขียนรูปสามเหลี่ยมโดยให้เส้นตรงเพียง 1 เส้นหรือ 2 เส้น ไม่ใช่
 เส้นที่ 3 ซึ่งจำเป็นของใช้สำหรับรูปสามเหลี่ยม นักศึกษาก็ชอบที่จะทำได้ เขียนเสร็จ
 อาจารย์บอกเพื่อนๆ โคควยว่า นี่แหละสามเหลี่ยมไทย แต่สำหรับข้าพเจ้ารูปที่เขียนขึ้น
 นั้นหาใช้รูปสามเหลี่ยมไม่ ในที่สุดเราจึงตกลงกันด้วยดีในการกลับไปใช้สัญกรรมของ
 ทานประธานาธิบดีลินคอล์น (75 : 274-275)

นั่นคือ แนวความคิดทางการเมืองแบบประชาธิปไตยที่มีลักษณะเป็นสากล และ
 สามารถที่จะนำไปใช้ได้ในทุกๆ ประเทศ ดังที่มีผู้ให้คำอธิบายว่า

...ระบอบรัฐธรรมนูญประชาธิปไตยเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญยิ่งที่จะช่วยให้คนไทยทั้ง
 ประเทศมองเห็นว่า ในโลกนี้ มีวิธีใช้ความคิดอีกแบบหนึ่งซึ่งไม่เหมือนกับของไทย
 เราแต่เดิมมา และเป็นวิธีที่ควรก่อผลดีแก่ไทยได้ เช่นเดียวกับที่ติดกับชนชาติอื่นๆ มา
 แล้ว เพราะเมื่อมีผู้ทางระดมความร่วมมือของทุกคนทั้งชาติมาช่วยกันคิดช่วยกัน
 ทำทางด้านการเมือง ก็ย่อมมีหวังมากกว่าวิธีเดิม (71 : 81)

โดยสรุปแล้ว การยึดอำนาจรัฐของคณะทหาร ภายใต้การนำของจอมพลสฤษดิ์
 ธนะรัชต์และคณะ เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ.2501 นั้น เป็นปรากฏการณ์ทางการเมือง
 ที่มีผลทำให้กระแสความคิดแบบประชาธิปไตยในสังคมการเมืองไทยต้องเกิดความชะงักงัน
 ด้วยวิธีการสร้างกระแสความคิดประชาธิปไตยขึ้นมาเป็นตัวแทนทางความคิดของคณะทหาร
 ผู้ปกครองประเทศในเวลานั้น ในลักษณะเช่นนี้ ก็ย่อมจะเป็นการฝืนความเป็นจริงที่เกิดขึ้น
 ภายในสังคมการเมืองไทย เนื่องจากแนวความคิดทางการเมืองแบบประชาธิปไตยได้มีการ
 นำเข้าและมีการเผยแพร่ไปในสังคมการเมืองไทยแล้ว นับแต่ก่อนการเปลี่ยนแปลงทาง
 การเมืองในปี พ.ศ.2475 แม้จะเป็นไปในกลุ่มของชนชั้นนำทางการเมืองการปกครอง
 ก็ตาม การที่คณะทหารได้นำสังคมการเมืองไทยมุ่งย้อนไปในอีกทิศทางหนึ่งนั้น จึงเท่ากับ
 เป็นการทวนกระแสในทางด้านความคิด และมีผลทำให้เกิดการผลักดันไปสู่การเปลี่ยนแปลง
 ทางการเมืองในวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 ในที่สุด

ดังนั้น การยึดอำนาจรัฐของคณะทหารในปี พ.ศ.2501 จึงถือว่าเป็นเสมือนจุด
 เริ่มต้นของการก่อตัวของเชื้อของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ.
 2516 โดยที่มีผลในการหยุดยั้งกระแสความคิดแบบประชาธิปไตยในสังคมที่มีมาแต่เดิม ก่อน
 การยึดอำนาจรัฐของคณะทหารดังกล่าว และเมื่อมีกระแสความคิดประชาธิปไตยจากกลุ่ม
 ปัญญาชน ในการคัดค้านต่อต้านแนวความคิดทางการเมืองประชาธิปไตยแบบไทย ก็มีผลทำ

ให้เกิดการผลักดันสังคมการเมืองไทยไปสู่ช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง
 ในที่สุด ดังนั้น การยึดอำนาจรัฐของคณะทหาร ภายใต้การนำของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์
 และคณะ เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ.2501 และกระแสความคิดทางการเมืองแบบ
 ประชาธิปไตย จึงเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญมากที่สุดประการหนึ่งของมูลเหตุของ
 เหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516

...เพื่อที่จะรักษาอำนาจของตนไว้ ชาวโรมันจำเป็นต้องทำลายเมืองหลายเมือง
 ในกรีซเสีย เพราะแท้จริงแล้วไม่มีวิธีใดที่จะสร้างความแน่ใจในการรักษาได้มาก
 ไปกว่าวิธีการล้างผลาญ ใครก็ตามที่ตกลงมาเป็นนายของเมืองที่ตนเคยกับ
 เสรีภาพ หากไม่ทำลายเมืองที่ตนได้ครอบครองนั้น ก็พึงคาดหมายไว้ไควว่า ผู้นั้น
 กำลังทำลายตนเอง เพราะเมื่อมีการกบฏขึ้น ฝ่ายกบฏยอมเรียกร้องถึงอิสรภาพ
 และอาจอิงไปถึงสถาบันดั้งเดิมของตน และประชาชนก็จะระดมถึงสิ่งเหล่านั้น ไม่
 ว่าเวลาจะผ่านไปมากน้อยก็ตาม แม้ว่าผู้นั้นจะยอมผลประโยชน์ให้เมืองนั้นอย่างไร
 ถ้าหากว่าประชาชนในรัฐที่พ่ายแพ้ไม่ถูกทำให้ระจิกระจอย หรือแยกจากกันแล้ว
 ประชาชนก็จะไม่มีวันลืมชื่อหรือสถาบันอันเก่าแก่ของเขาใด และหากมีโอกาส
 ประชาชนก็จะหันไปใช้สิ่งเหล่านั้นทันที (53: 28-29)

แมคเคียเวลลี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย